Damian Stănoiu
Dâmboviță apă dulce...

ROMAN EDIȚIA III-a

BUCUREŞTI Editura Ziarului „Universul", Str. Brezoianu 23—25, 1942

DE ACELAŞ AUTOR

NUVELE ŞI POVESTIRI
Călugări şi Ispite
Pocăința Stareţului
Oameni cu Sticleţi
Cinci Prieteni (pentru copii)
Doi Vagabonzi („ „)

ROMANE
Necazurile Părintelui Ghedeon
Duhovnicul Maicilor
Demonul lui Codin
Fete şi Văduve
Alegere de Stareță
Camere Mobilate
Ucenicii Sfântului Antonie
O zi din viața unui Mitropolit
Parada Norocului
Eros în Mănăstire
Pe străzile Capitalei
Pensionarii
Apostoli Mincinoşi
Cazul Maicii Varvara
O partidă de poker
Căsătorie de probă

București – Sinaia
Voiaj de plăcere

I

NOROC ÎNTÂRZIAT

Ca orice Oraş legat cu drum de fier, Fălticenii, sau Folticenii, cum vreți să-i ziceți, începe de la gară. E drept că Începe cât se poate de prost, dar lucrurile aşa stau şi noi nu le mai putem schimba.

Constați mai întâi că niciun automobil de piață nu aşteaptă trenurile, ci numai trăsuri cu cai, care trăsuri se găsesc aci debunăseamă în plină modă. Şi care, cu siguranță că au fost moştenite sau cumpărate de actualii proprietari, la o vârstă destul de înaintată. Se cunoaşte aceasta din mulțimea bandajelor, cele mai multe făcute cu sfori, apoi din urmele unei vopseli seculare şi din diversele crăpături pe la părțile de lemn. In zadar vei stărui de birjar să lase coviltirul în jos, că omul, fie că-l cheamă Bercu sau Ghidale, refuză cu încăpățânare. Şi pe bună dreptate. Nu poate să piardă atâta timp, ca să lege şi să deslege arcurile coşului la fiecare schimbare de vreme şi la gusturile fiecărui muşteriu.

Dar aşa cum sunt, aceste trăsuri, te bucuri că se găsesc. Iar a doua bucurie o ai când vezi că pornesc cu viteză, deşi calul care le duce îşi poate număra singur coastele. Dar amândouă bucuriile se năruie chiar în clipa când trăsura se otănceşte în botul urcuşului. Intern eetorul, sau interne etorii Fălticenilor, n-au prevăzut că mintea omului are să scornească trenuri şi au pus târgul pe deal. Iar inginerii drumurilor de fier n-aveau chip să aşeze gara decât la poalele dealului. Cea mai ruinată iapă urcă mai uşor decât cea mai mândră locomotivă.

— Hi-hi ! Hi ! Hi-hii!

Coasta e abruptă, iar şoseaua croită în linie dreaptă. Caii şi

birjarii s-au obişnuit cu ea, adică cu coasta, şi-â respectă drepturile. O urcâ fără grabă, întrucât zăbava şi greutatea fac parte din itinerar şi din tarif. Iar firea băştinaşilor nu îngădue iuţeală nici la vale, deci cu atât mai puţin la deal.

— Hi! Hihiii!

îndemnul birjarilor e numai de ochii muşteriilor; şi caii ştiu aceasta. De aceea nici nu se sinchisesc. Stăpânul strigă iar ei filosofează. Şi merg, bineînţeles. Sunt siguri că mai curând sau mai târziu, tot vor ajunge sus. Numai în caz de vreme urâta, când la greutatea urcuşului se adaogă zăpadă sau glod, – şi birjarii şi caii ştiu că bunăvoinţa fără lovituri şi fără opinteli nu ajută mare lucru. Încât, dobitoacele primesc „mângâierile" biciului ca pe un elixir întăritor, iar birjarul loveşte şi pune umărul la roată, din datorie pentru cel care plăteşte şi din dragoste pentru cai. Am fi nedrepţi însă dacă n-am admite că se găsesc în Fălticeni şi două sau trei birje mai bune, adică mai bune decât celelalte; precum şi câţiva cai mai arătoşi, adică mai arătoşi decât fraţii şi surorile lor din localitate.

In capitala judeţului Baia să nu cauţi vreun bulevard, că n-ai să găseşti. O stradă principală însă tot există. Şi e mai arătoasă decât colegele ei de la R. Sărat şi de la Huşi. Mai întâi observi că e lungă, apoi că are şi lăţime, are şi magazine înşirate de ambele părţi, cu firme care îţi transportă gândul pe alte meleaguri, şi e destul de frecventată. După aceea constaţi că e pavată cu piatră de râu, curată şi cu trotuare care îi cinstesc rangul de stradă principală. Se cade a mărturisi, însă, că, daca vii pentru prima oară în Fălticeni, îi dai acest rang numai dacă îţi spune cineva, sau numai după ce te-ai plimbat prin celelalte străzi. Iar dacă eşti din Bucureştii plin de stop-uri, de sute de tramvae şi de mii de automobile, te simţi fericit să mergi pe mijlocul acestei străzi, cu mâinile la spate, căci viaţa îţi este în mai bună siguranţă chiar decât pe trotuar. Trăsurile trec rar, tramvaele fac parte, pentru localnici, din domeniul basmelor, iar automobilele se lasă mult aşteptate.

Dar strada cea mai comercială a Fălticenilor, nu e aceasta, ci alta numită strada Butnarilor, fostă ulița Ciurii. Nu ştim de ce a fost a Ciur ii, nici motivul pentru care i s-a schimbat numele, şi nici măcar pentru ce i se zice „stradă". Duceți-vă şi o veți vedea. Pe noi ne interesează numai pentru motivul că pe ea locueşte amicul Irimia Bostan, – şi deci urmează să mai vorbim despre dânsa.

Afară de încă două sau trei străzi mai arătoase, restul Fălticenilor nu e nici oraş, nici sat. Duceți-vă şi-l vedeți. Să nu vă fie însă curiozitatea în timp de vară, că vă orbeşte praful; nici în vreme de iarnă, că rămâneți fără ciubote. Cu alte cuvinte, e mai înțelept să renunțați. Iar dacă totuşi țineți să vă convingeți, – să nu bârfiți şi să nu învinuiți pe nimeni. Oraşul e sărac şi din sărace nici cel mai harnic şi priceput primar, nu poate să facă mare lucru.

Există însă în Fălticeni o stradă cu înfățişare curat moldovenească şi cu mai multe drepturi de a fi văzută şi cinstită cu litere de tipar.

Mai înainte se chema Ulița Rădăşenilor, iar astăzi poartă numele vrăjitorului de la Humuleşti. Mai toate casele de pe această stradă au cerdacuri în față, au grădinițe cu flori, sunt curate şi parcă mereu în aşteptare de mosafiri. Se cunoaşte mâna moldovencei gospodine şi sufletul larg, al moldoveanului domol şi visător.

O tăbliță înfiptă în peretele unei case de pe partea dreaptă, a acestei străzi, îți spune că aci a locuit Ion Creangă, pe când învăța la şcoala de catdheți din Fălticeni. Casa aparținea atunci lui Pavel Ciubotariu, „care robotea zi şi noapte între şanuri, calupuri, astră-gaci, bedreag, muşchea, pilă, sule, ciocan şl hârburi cu călacan şi cu clei..." Adică între unelte care trebuie unui cismar. Iar tovarăşii de gazdă ai lui Creangă, erau: Nică Oşlo-banu, fecior de popă, văru-său Ion Mogorogea, Gâtlan, Trăsnea şi alții, care veniseră, ca şi el, să învețe cum urcă oligonul şi cum coboară epistroful. care sunt cele şapte Taine,

cum se citeşte sfânta Evanghelie, cum se pun poştii la picioare, cum arată Ileana popii din Fălticenii Vechi şi cum joacă ochii crâşmăriţei din satul Rădăşeni...

Dacă te opreşti în fata .acestei căsuțe, şi nici nu poţi să treci fără să te opreşti, ai să te duci o lecuţă cu gândul în urmă şi ai să auzi îndată fluerul lui moş Bodrângă, sunând Ţiitura sau Alivencile, iar pe harnicii elevi, unii bărbaţi însuraţi şi cu copii, ţopăind şi chiuind, ca să uite năduful gramaticei şi să facă plăcere popii Ciucalău, din uliţa Buciu-meniior...

Oraşul Fălticeni e luminat electric, dar numai în centru se observă acest lucru. La periferie, noaptea stăpâneşte nestingherită, acoperind cu mantia-i discretă uneltirile şi isprăvile lui Cupidon. Mucaliţii afirmă că o singură dată s-au săturat fălticenenii de lumină : în noaptea când a ars stuful iazului din vale...

Când e lună plină, pe cer fără nori, periferia prinde viaţă mai abitir şi în mod mai original decât centrul onorat cu puţine dar permanente becuri electrice. Prin răspântiile mai populate ies ţiganii lăutari, cu dible sau cu harmonici, şi cântă de sperie huhurezii:

Ş-ai plecat, bădiţă, Ş-ai lăsat mândruţă...

Atunci, poporul iese pe la porţi, cu căţel cu purcel, iar tinerii şi cei mai puţin tineri uită calvarul zilei, în vârtejul dansului şi în voioşia glumelor.

După Bucureşti şi Iaşi, Fălticenii e oraşul din România, oare a dat sau a adăpostit şi stimulat, prin pacea-i prielnică visului, cei mai mulţi scriitori de-ai noştri. Unii au plecat în cele veşnice, alţii l-au trădat de dragul Iaşilor sau Bucureştilor. Dintre aceştia din urmă, unul singur revine în fiecare vară să se întremeze în atmosfera-i antirăzboinică – şi, probabil, să constate în ce măsură a mai progresat oraşul lui de naştere. Dar nu el este omul cel mai popular în Fălticeni, şi nici alţi cetăţeni cu merite de seamă, ci numitul Hai-mălă, un sărman vânzător de ziare, care ispăşeşte, se zice, o dragoste nefericită.

Strigă titlurile ziarelor şi cântă. Solfegiază. Mănâncă şi în acelaş timp îngână notele-i favorite:

Do re mi fa sol... Sol fa mi re do...

Oraş liniştit ca o apă de iaz, Fălticenii a cunoscut totuşi frigurile unui eveniment, aşa cum se poate întâmpla şi altui oraş. Adică unui oraş mic, de provincie, iar nu unuia mai mare, fie chiar şi de provincie, în care astfel de evenimente sunt mai puţin luate în seamă.

Minunea, căci minune a fost, s-a întâmplat în anul mântuirii una mie nouă sute patruzeci, luna Mai, ziua 15. Iar cetăţenii care au stârnit această minune, au fost trei : Iancu Pană, Ifrim Iftodor şi Irimia Bostan. E drept că şi cuviosul ieromonah Ermolae, trăitor în sfânta mânăstire Slatina, unde odihnesc oasele Lăpuşneanului, a luat parte frăţească ; dar cuvioşia sa> nefiind înscris în condicele urbei, are drepturi mai puţine la admiraţia, la simpatia şi la invidia celor ce sunt scrişi în aceste condici. Fiecare familie se făleşte sau se... feşteleşte, cu vlăstarul aceleaşi tulpini; după cum e cazul. Iar un târg sau un sat, nu se poate mândri sau ruşina, decât numai cu indivizii care îi aparţin în calitate de cetăţeni. După cum e cazul.

Dar să povestim lucrurile întocmai cum s-au petrecut.

In ziua aceea, de istorică însemnătate pentru viaţa măruntă a unui orăşel şi pentru viaţa şi mai măruntă a unor oameni ce n-au crestat pe răboj decât fapte care nu strigă pe la răspântii, cei patru prieteni, adică patru cu părintele Ermolae, s-au aşezat în jurul unei mese din faţa crâşmei lui Moişă Negru. Dar nu s-au aşezat numai pentru plăcerea unui păhărel cu vin şi nici de dragul ochilor vicleni şi cobitori ai lui Moişă, ci ca să aştepte o veste. Nu sunt siguri că are să le sosească această veste şi nici nu-şi mărturisesc gândurile, dar o aşteaptă. Jertfiseră în bună tovărăşie suma de lei două sute, plus litrul de vin pe care îl cinstesc, şi această jertfă le dădea măcar atâta drept: să aştepte o veste.

— Mi se bate ochiul stâng – şi ăsta e semn bun, – grăeşte

Iancu Pană, cu oarecare neîncredere în asemenea bătăi.

— Iar pe mine mă mănâncă după ureche, – grăi şi Ifrim Iftodor, fără să-i arate faţa că-i arde de şagă.

— Şi ce-i cu astă ? — se încontrează Irimia Bostan, ca un duşman al superstiţiilor. Toată viaţa m-am frecat la ochi şi m-am scărpinat după urechi, ba chiar şi la ceafă, şi tot calic am rămas... Copiii mei au mâncat aseară pâine cu nimic...

Tustrei îşi ridicară privirile şi îşi aţintiră urechile către părintele Ermolae. A dovedit adesea, cuviosul monah, că e dăruit de la Dumnezeu cu dreaptă judecată, iar din Ceaslov şi din Minee a cules mult nectar de înțelepciune. Dar părintele Ermolae e aşa de adâncit în cugetare, sau poate chiar în rugăciune, că nu observă pauza intervenita în vorbirea celor trei.

— Ce ? — îl trezi Bostan, trăgându-l uşor de mâneca dulamei de muhair. Te rogi la Dumnezeu să iasă milionul ? Ori te gândeşti cum să ne dai la cap cu Solomon şi cu Pavăl şi cu Biblie şi cu Evanghelie? Pentru astă ai rupt cincizeci de lei din sărăcia dumitale – şi eu din sărăcia mea? Lasă acuma proorocii și sfinții să se odihnească şi gândeşte-te că mai bună ar fi o telegramă de la Loterie, decât toate aiurelile de la Salomon. Parcă nu ştiu eu câte neveste şi câte ţiitoare a avut?...

Părintele Ermolae , deşi ştie că Irimia Bostan, fost Iţic Goldenberg, vorbeşte mai rău decât gândeşte, nu se putu ţine să nu-l mustre după cuviinţă.

— Ţi-am spus d-atâtea ori că eşti prea slobod la limbă şi văd că în deşert am grăit. Şi asta mă face să mă tem că eşti şi viclean la gând. Solomon a fost un mare înțelept şi din pildele lui picură roua dreptății şi a izbândirii întru cele bune. Şi deci nu se cade ca un oarecare Irimia Bostan, negustor de mături şi de lopeți, să-l grăiască de rău, cu neruşinată îndrăzneală. Odată ce Dumnezeu l-a iertat, înseamnă că faptele lui cele bune au întrecut pe cele rele...

— Parcă am zis eu că Solomon a fost un prost ? se

desvinovăți Bostan, scărmănându-se nervos acolo unde cu doisprezece ani în urmă purta barbă neewilizată. Ia să am eu bogățiile lui, să vezi mata, părinte Irmulae, ce mai sfaturi şi ce mai înțelepciune ar ieşi din gura ştirbă şi vicleană, cum zici mata, de la Irimia Bostan... Cum ar putea un om să fie înțelept, când n-are doi poli să-şi lege o cravată la gât? Ce?

Cuviosul Ermolae, pricopsit foarte în tâlcui-rea scripturilor, aprig în apărarea credinței şi în mustrarea fărădelegilor, dar având de la Dumnezeu şi un suflet în care să încapă toată bunătatea din Evanghelie, socoti că nu e ceasul potrivit pentru mustrări şi pentru temeiuri din cărțile sfinte. De altfel şi în mintea lui sbur-dau aceleaşi întrebări şi nelinişti care frământau capetele prietenilor: va ieşi lozul, ori nu va ieşi ?

— Fraților ! — grăi el ca din predícele Iul Ilie Miniat. Fățarnic aş ñ şi mincinos aş ñ dacă aş ascunde adevărul şi aş ocoli dreptatea, numai din plăcerea de a mustra pe alții. Adusu-mi-am aminte de biserica din Prăsada, care biserică s-a stricat de pârjol şi stă ca o mărturie a necredinței şi a împietririi inimilor celor bogați. Şi astfel gândeam întru sine-mi: că dacă bunul şi milostivul Dumnezeu ne ajută să câştigăm o sumă mai mare de bani, jumătate din ei să-i jertfim întru înnoirea sfântului locaş. Iar după ce facem împărțire dreaptă din cealaltă jumătate, smerenia mea, care nici copii nu hrănesc, nici de biruri sau de alte angarale nu sunt obijduit, dăruesc toată partea mea întru ac el aş scop. Ce ziceți domniile-voastre ? Bine am gândit, au rău am socotit ?

Iancu Pană şi Ifrim Iftodor, neîncrezători într-un noroc care nu le^a fost nici când prea binevoitor, zâmbesc ironic şi schimba prviri la fel. Şi până să răspundă, le-o ia înainte jupân Irimia.

— Jumătate ai zis mata, părinte Irmulae?

Dar pentru ce numai decât jumătate ? Poate că n-ar să trebuie atât! Sau poate că ar- să tre^ bue mai mult! Dumnezeu nu e fisc, să zică atât să-mi dai şi atât să-ți rămâie... Şi nici el n-

ar să se supere dacă părintele Irmulae îşi face un potcachi nou şi o djulamă care să nu mai stârnească potăile, din Fălticeni... Ce ?

Părintele Ermolae, ştiinau-l pe Bostan cu totul protivnic cuvintelor care leagă cu putere de jurământ, râse îngăduitor şi nu mai stărui. Dealtfel era vorba de pielea ursului din pădure şi nu făcea să pună la cale soarta ei.

Mai cinstiră câte-un păhărel, mai glumiră pe socoteala norocului, – în care nu voiau să creadă, dar se vedea cât de colo că una vorbesc şi alta gândesc. Jucau pentru prima dată la loterie, auziseră şi citiseră despre atâtea cazuri de îmbogăţire neaşteptată, încât cu greu şi-ar fi putut ascunde picătura de speranţă, ce se lupta să le alunge din suflete oceanul de îndoială. Niciunul din ei nu făcuse încă lux de noroc, cu toate că tustrei se află în pragul bătrâneţii. Cuviosul Ermolae s-a trudit şi s-a svâr-colit până la vârsta de treizeci de ani să-şi facă un rost pe lume, dar nu nimerea decât în garduri şi în hârtoape. Când şi-a dat seama că soarta lui e scrisă deandoaselea, a pornit la Sfântul Munte şi s-a făcut monah. Doisprezece ani în şir a umblat cu mularii de căpăstru pe coclaurile muntelui sfânt, după care, încredinţând u-se că Dumnezeu e peste tot, sau că ciracii vor fi mai puţini şi mai îmblânziţi în alte părţi, s-a întors în ţară şi s-a aşezat la sfânta mănăstire a Lăpuşneanului. Când şi când purcede la Fălticeni, să-şi vadă prietenii şi să-şi mai împrospăteze cunoştinţele despre lume, – nu şi despre cele lumeşti. A intrat în al cinciaeci şi şaptelea an şi zice că se simte gârbovit de bătrâneţe, cu toate că n-a suferit nici când de vreun beteşug.

Iancu Pană, cu trei ani mai tânăr, dar cu oarecare pietricele la rinichi, e institutor şi om de treabă. A început să înveţe copiii într-un sat, după aceea a trecut în târg la Darabani, şi la urmă în Fălticeni. N-are altă avere decât leafa şi biblioteca, şi altă boală decât rinichii. Duduca Raliţa i-a turnat trei ploduri, dintre care unul a fost luat de Arhanghelul Mihail I-au rămas

două fete, care au trebuit hrănite, îmbrăcate şi date la învăţătură. Încât vai de leafă şi de viaţă. De şapte ani n-a mai ieşit din Fălticeni şi de cinci ani n-a izbutit să-şi mai cumpere o carte nouă. Şi nici pălărie. Amândouă fetele stau pe cheltuială la Iaşi, iar datoriile de la Casa Corpului Didactic nu i-au îngăduit de multă vreme să încaseze mai mult de trei pătrimi din leafă.

Ifrim Iftodor, burlac şi şef de birou la prefectura judeţului, bărbat în preajma jumătăţii de sută, n-a săvârşit vreo ispravă mai de seamă în viaţă. Se laudă el c-a împuşcat zece duşmani, pe dealul Caşinului, dar n-are nicio dovadă pentru asta. Joacă poker, îşi stâlceşte ochii după fuste, şi nici din faţa unei carafe cu vin nu se dă la o parte. De altfel, chiar dacă ar trăi după alt tipk, tot şef de birou şi tot calic ar trece pe cealaltă lume. Aşa zice el – şi aşa vor fi stând lucrurile.

Povestea lui Irimia Bostan, fost Iţic Gol-deriberg, e mai lungă şi mai interesantă. Să-l lăsăm s-o depene el însuşi, atunci când i-o fi limba mai deslegată şi dispoziţia mai îndemnătoare. Deocamdată trebuie de ştiut că e sărac, aşa cum a fost totdeauna, că vinde mături, oale, lopeţi şi alte mărunţişuri, într-o mică prăvălioară pe strada Butnarilor, că are nevastă şi cinci copii, că ovreimea din localitate îl consideră ca pe-un renegat, iar creştinii se încăpăţânează să creadă că şi-a botezat numai pielea. E drept că nici el nu-şi dă osteneala să-i convingă pe ce-i dejun neam că a rămas tot ovrei, nici pe creştini că rugăciunile de la botez şi apa sfinţită i-au schimbat şi naţionalitatea. Se războeşte cu greutăţile vieţii şi lasă gura lumii slobodă. De altfel, lucrurile s-au cam învechit şi rar de-i mai aminteşte^un creştin că e ovrei. Iar prietenia lui cu părintele Ermolae şi cu Iancu Pană, amândoi buni români şi buni creştini, stă mărturie, până la dovada contrarie, că între Irimia Bostan şi Iţit Goidenberg nu mal există decât amintirea, poate uneori nostalgică, a originei comune. Ceva mai mult. Călugărul, prin a cărui purtare de grijă s-a făcut creştinarea

ovreiului, se mândreşte că are un astfel de fiu duhovnicesc. Dar nici cuviosul şi nici institutorul, nu şi-au dat osteneala să-l desbare pe Irimia de accentu-i evreesc şi nici de anumite şiretlicuri negustoreşti. Sau poate că au încercat dar şi-mi dat seama că e în zadar... Poate că şi Bostan a încercat, dar şi el şi-a dat seama că e în zadar.

Prietenia dintre călugăr şi ovrei s-a legat într-o împrejurare deosebit de tristă pentru cel din urmă. In această împrejurare, călugărul a urmat pilda samarineanului milostiv, care n-a ţinut seamă că dă ajutor unuia de alt neam şi de altă credinţă. Iar prietenia tuturora şi-a legat firele în sfânta mănăstire Slatina, unde fălticenenii se duc adesea pentru slujbe, pentru plimbare şi pentru că trebuie să se ducă undeva – măcar la un an odată. Acolo sunt călugări cu frica lui Dumnezeu, care se roagă zi şi noapte şi grăesc din Scripturi, dar care -sunt şi primitori şi prietenoşi cu mirenii. Intre cuvioşiile lor, părintele Ermolae e cel mai pricopsit în cele pentru mântuire şi deci cel mai căutat şi mai cinstit de vizitatori şi de megieşi.

In ajunul acestei zile, adică la 14 Mai 1940, a sosit părintele Ermolae în Fălticeni, pentru doftoricdrea unei măsele. Căci până acum nu s-au găsit încă nici pusnici şi nici filosofi care să suporte durerea de măsele fără să crâcnească. Şi s-a întâlnit cuvioşia sa mai întâi cu institutorul şi cu jupân Irimia, iar pe Ifrim Ifto-dor l-au găsit la aceeaşi crâşmă şi la aceeaşi masă unde se află acum.

— Mâine se trage loteria, – a zis Moişă Negru, crâşmarul, – şi fiindcă sunteţi aşa prieteni n-ar fi de mirare să câştigaţi...

— Zici aşa ca să mai vinzi un bilet, – s-a încruntat Irimia. Ce ? Dacă suntem patru şi suntem prieteni, ar să ţie loteria samă de asta? Eu nu vrau !

Dar Moişă Negru, care pe lângă băuturi are şi măsline putrede, mai vinde şi tutun şi lozuri, a tot stăruit, aşa ca în chip de glumă, şi până la urma gluma s-a prins. Au pus tuspatru două sute de lei, aşa ca să scape de gura lui Moişă şi

ca să vadă ce-o să fie. Se întâmplă uneori ca din glume şi din prostii să iasă lucruri de mirare. Peste noapte însă, oameni săraci fiind, s-au lepădat de ^lumă şi şi-au pus aşa nădejde în numerele de pe loz, că nici somnul şi nici aHe gânduri nu s-au mai lipit de ei. Încearcă ei şi acum să mai glumească pe seama celor oe cred în minuni, dar nu izbutesc. Vor să câştige şi au presimţiri care nu amăgesc.

— Dacă luăm milionul, rupe Pană tăcerea, plec cu nevasta în Italia..

Bostan râde cu răutate şi cu tâlc, căci cucoana Raliţa, soţia institutorului, nu văzuse alte oraşe afară de Roman şi de Fălticeni.

— Eu plec direct la Paris! — se pronunţă Iftodor cu aşa hotărâre că stârni râsul părintelui Ermolae. Parisul e visul meu de totdeauna şi sper că n-am să mor înainte de a-l vizita...

— Şi dacă ai să mori după Paris, crezi mata, domnule Iftodor, că ar să-ţi fie mai bine la cimitir ? — sări Irimia cu gura lui plină de şagă. Parcă eu n-aş vrea să merg la Tel-Aviv, sănmi văd băiatul cel mare ? Dar dacă iese un milion tot am să merg la Tel-Aviv... Şi la jumătate dacă iese şi tot am sa merg la Tel-Aviv. Ce? Parcă am muncit ceva ca să iasă ? Şi dacă merg la Tel-Aviv am să iau şi pe Savasta, că arabii s-au făcut dija ca mieii.. Şi poate ca chiar ar sa iasă fiindcă mi-am schimbat eu numele. Atâta vreme cât m-a chemat Goldenberg, eu n-am văzut niciun munte de aur – şi niciun gram... Iar acuma, fiindcă mă cheamă Bostan, s-ar putea să-mi şi umplu buzunarele de aur, nu numai să-l privesc. Iar câtă vreme m-a chemat Iţic, eu m-am lovit cu ală tot în grad; iar acuma, fiindcă mă numesc Irimia, n-am să mă mai lovesc în gard... Ci zici mata, părinte Ir-mulae?

Monahul se arătă a fi iarăşi încolţit de gânduri. Vorba de ducă, a prietenilor, îi desmor-ţise şi lui doruri neîmplinite. Din ceasul în care s-a afierosit Domnului şi-a îngropat toate năzuinţele de om pământean, dar s-au ivit două, până atunci

necunoscute, care au prins să-l fră-bânte mai abitir ca acele de care se lepădase : mântuirea sufletului şi închinarea la Locurile Sfinte. Pentru mântuire şi-a agonisit el multe drepturi ca s-o capete de la Dumnezeu, atunci când i s-or pune faptele în tirizii, dar ca să se roage şi să lăcrămeze pe pământul călcat de picioarele Mântuitorului, nu s-a învrednicit până în ceasul de faţă. Încât, firesc era să uite o clipă făgăduinţa pe care o făcuse bisericii din Prăsada şi să cugete la lucruri pe care nici sărăcia şi nici apropierea bătrâneţelor nu i le înlăturaseră definitiv din minte.

— Şi eu m-aş duce undeva... departe! — grăi el mai mult pentru sine şi pentru Cel de Sus, carele singur face minuni şi poate împlini visurile celor ce îi dovedesc statornicie în credinţă şi doresc lucruri folositoare sufletului.

— La Ierusalim ! — ghici Bdstan înaintea celorlalţi. Mergem împreună, părinte Irmulae... Parcă de la Tel-Aviv mai e departe ?

Mai cinstesc câte un pahar şi iar încearcă să facă haz de uşurinţa cu care ei, bărbaţi în toată firea şi oameni hârsiţi de greutăţile vieţii, şi^au legat speranţele de capriciile maşinei de la Loteria Statului. Parcă o să ţină seamă, maşina aia neînsufleţită, de sărăcia şi de dorurile în sufe-rinşă, ale cutăror domni din Fălticeni?

— Să ştiţi că tot ar să vie ! — şăgui crâşma-rui desghiocând seminţe de dovleac. Ar să vie că prea v-aţi adunat patru din patru vânturi...

Irimia Bostan vrea să răspundă, aşa cum ştie el să răspundă când îl ia cineva în băşcălie, dar îi luă vorba din gură un tânăr cu uniformă de la poştă, care era cât pe-aci să intre cu bicicleta în dugheană.

— O telegramă, jupân Moişă ! Crâşmarul încremeni cu sămânţa între dinţi şi faţa-i roşcată luă culoarea ştevie i îmbătrânite. O telegramă aduce de obicei numai veşti rele. Şi el nu mai primise telegramă de la moartea unicului frate, adică

cu vreo doisprezece ani în urmă.

— Ce ? O telegramă zici ? Poate că nu e pentru mine... Ai citit bine adresa ?

Dar poştaşul îi şi întinsese reoipisa ca s-o semneze, căci împărţitorii telegramelor sunt slujbaşii cei mai grăbiţi din lume.

Moişă iscăli cu mână nesigură, aşa cum ar fi iscălit o sentinţă de condamnare, şi nu îndrăznea să deschidă telegrama. Iar cei patru prieteni şi tovarăşi, care uitaseră de loz şi de loterie, priveau cu tristeţe faţa speriată a crâşmanului – şi niciunul nu-i dorea rău. Hapsân la suflet şi stricător de băuturi e jupân Moişă, dar moldovenii sunt oameni îngăduitori. Le place mai vârtos să facă haz de necinstea unui crâşmar, mai cu seamă că nici ceilalţi negustori de băuturi spirtoase nu sunt mai pre jos de bănuială. Fie ei din orice oraş sau sat şi din orice naţie.

Dar iată că faţa lui Moişă se prefăcu toată într-un rânjet duşmănos, iar ochii-i mici şi plin: de neastâmpăr se fixară uimiţi lângă rădăcina nasului.

— Ce ? — îl iscodi Bostan, care n-are sărăcie în casă cât dar de a citi în ochii şi în sufletul altuia.

— A ieşit! — icni Moişă, cu mutra celui care ar vrea să facă o crimă.

— Ieşi-^ţi-ar ochii! — strigă Bostan, aşa ca o mustrare la adresa crâşmaruâlui, care şi el fusese poftit să contribue la cumpărarea lozului – şi refuzase.

— Când ar să iasă ochii mei din cap, atunci ar .să câştige Irimia la loterie ! — grăise el după ce încasase două sute de lei, pe sfertul de loz. Fie că făcuse o glumă proastă, fie că n-avea încredere în norocul fostului coreligionar, dar cuvântul îi scăpase şi acum se căia şi se tânguia ca o muere proastă.

Cei patru sar de pe scaune cu sprinteneală de copii şi năvălesc asupra lui Moişă, care înţepenise cu ochii holbaţi deasupra telegramei.

Câştigaseră a patra parte din lozul de şase milioane...

Dar iată că în loc să sburde de fericire şi să dea mulţămită lui Dumnezeu, se lasă cuprinşi de mare jale pentru faptul că n-au cumpărat lozul întreg...

— Huo! — le strigă Moişă, fără să ţină seamă că printre dânşii se aflǎ o faţă bisericească şi una şcolărească

— Să vă fie ruşine, lacomilor ! — mai ţipă el încă odată, aşa ca să-şi verse focul pe propria lui prostie. Ba şi alte cuvinte de mustrare mai slobozi din buzele lui pline de păr şi de vicleşug, până ce fericiţii... nenorociţi îşi veniră în piele. Se ocorâră şi ei înşişi, şi cerură iertare de la Dumnezeu pentru rătăcirea de o clipă.

— Plec îndată la Ierusalim ! — hotărî cuviosul călugăr cu ochii plini de lacrămile celei mai mari fericiri.

— Intr-o săptămână sunt la Roma, cu nevastă-mea! — hotărî şi Iancu Pană, aşa trăgând de mustăţile-i stufoase că parcă ar vrea să le smulgă.

— Vive Paris ! — striga într-una Ifrim Iftodor, dansând şi scotocind prin cap după cuvinte franţuzeşti şi după nume de localuri vestite sau de instituţii pariziene.

Irimia Bostan plânge năuc de fericire.

— Eu nu plec la Tel-Aviv ! Eu nu plec la Ierusalim! — răsuflă el cu gesturi de protest, parcă l-ar fi silit cineva să plece. Eu n-am ce căuta la Tel-Aviv! Băiatul meu mi-a scris acum patru luni că e sănătos şi arabii s-au făcut dija ca mieii. Eu nu plec nici la Ierusalim! Ar sa meargă părintele Irmulae şi ar să-mi spue ş) mie cum a fost pe drum şi cum a fost la Ierusalim, Eu rămâi la Fălticeni să duc pi Savastă la doctor, să-mi îmbrac cupiii şi să gonesc sărăcia.,. Ce ?

Aşa vorbea şi aşa gesticula Irimia Bostan, caşi când visa că-l scoate cu escortă din ţară. Dar prietenii îi înţeleseră starea sufletească şi-J liniştiră cu vorbe potrivite. Apoi... convenirǎ cu toţii că nu e timpul de plimbări peste hotare. In Europa miroase a praf de puşcă şi deci s-ar putea să-i surprindă

războiul prin cine ştie ce meleaguri străine. Ştii unde pleci şi când pleci, dar nu eşti sigur dacă ai să ajungi – şi mai puţin dacă ai să te poţi întoarce,

— Mergem la Bucureşti ! — hotărî Ifrim Iftodor, care cu greu să resemnase să amâne voiajul către Oraşul-Lumină. N-am mai văzut Capitala din ziua retragerii de pe Argeş, iacă sunt aproape douăzeci şi patru de ani, şi-îmi arde sufleţelul în mine de dorul ei. Sper că voiu găsi-o în stare să mă consoleze de focul Parisului. Se aprobă ?

— Se aprobă ! — răspunse Iancu Pană lovind cu pumnul în masă. Eu sunt institutor bătrân şi mi-e ruşine să spui că n-am mai văzut capitala ţării mele de când aveam şaisprezece anii Am fost mereu împovărat de griji şi de nevoi, dar pentru un drum la Bucureşti tot puteam să^mi încropesc şi bani şi timp. Îndată ce punem mâna pe bani, plecăm cu primul tren. Pe nevastă^mea o iau în vacanţa cea mare, într-o călătorie prin toată ţara. E bine, jupâne Irimia?

— Dacă crezi mata, cucoane Iancule, că ar să fie bine, ci mă întrebi pe mine ? Mata eşti om cu carte şi cu minte mai multă şi se cade să faci cum vrai. Dar eu sunt un prost şi nu se cade să fac cum vrau. Eu am fost la Iaşi şi la Cernăuţi şi la Brăila, şi aşa îmi închipui cum ar să fie Bucureştii, că parcă sosesc acum de-acolo... Eu am cupii şi nevastă bolnavă şi dugheană ca o javră şi nu se cade să arunc banii la tren... Dacă vreţi – iaca mergem cu toţii la Iaşi şi acolo punem toate casele una peste altă şi ne închipuim că suntem dija la Bucureşti... Iar dacă nu vreţi – vă duceţi domniile-voastre la Bucureşti şi când vă înapoiaţi o să-mi spuneţi şi mie ce aţi văzut acolo... Şi eu am să vă cred şi aşa am să mă bucur parcă şi eu am fost la Bucureşti... Ce?

Institutorul şi cu şeful de birou se supăr ară foc pe Bostan, care se dovedea acum mai avar ca în amanul sărăciei. Dar când îşi dădură seama că vorbise mai mult în glumă şi numai aşa ca să nu-şi calce obiceiul şi să cedeze fără tocmeală, îl convinseră

repede şi se bucurară şi dânşii la gândul că-i vor vedea rupându-se de viaţa de câine pe care o ducea în plin târgul Fălticenilor.

Mai rămânea părintele Ermolae. Cuvioşia sa văzuse Atena şi Salonicul, ba chiar şi Ţarigradul – atât cât îi chip de pe vapor, dar Bucureştii niciodată. Întrucât însă capul sfinţiei sale e îndopat de lectura sfintelor cărţi, în care se scrie pe fiştecare pagină că în lumea aceasta toate sunt deşertăciune, nu s-a lăsat încântat de câte văzuse în acele oraşe străine şi deci nici palatele cu douăsprezece caturi, din capitala României, nu-l vor face să proslăvească puterea banului şi confortul pe oare civilizaţia l-a pus la îndemâna omului.

— Ce să văd în Bucureşti ? — zice cuviosia-sa, amărât că are şi bani şi vreme slobodă şi totuşi nu se poate duce la Sfintele Locuri. Lux, femei pudrate şi înzorzonate, stricăciune, necredinţă şi pierzanie de suflete. Parcă Ninive şi Capernaum-ul, n-au fost cetăţi mari şi luxoa*se?* Şi ce s-a ales de ele ? Praf şi cenuşă, pentru că au nesocotit poruncile lui Dumnezeu şi s-au făcut stricătoare de suflete. Şi pildă pentru cei ce nu cred în nestatornicia celor pământeşti şi în răbdarea, fără pedeapsa din urmă, a lui Dumnezeu. Vă rog, fraţilor, să mă iertaţi că nu vă pot însoţi. Sufletul meu s-ar turbura de cele văzute, iar din nădejdea mea într-o întoarcere a lumii către cele de suflet izbăvitoare, n-ar mai rămâne nimic. Îndată ce voiu lua partea mea din câştig, voiu purcede la înoirea bisericii din Prâsada. iar restul ce va prisosi îl voiu da întru folosinţa mănăstirii în care mă mântuesc.

— Asta înseamnă că eşti lipsit de virtuţile sufleteşti ale apostolilor, ale mucenicilor şi ale marilor călugări! Aceştia nu se sfiau şi nici pregetau să înfrunte pe antiipaţii şi pe împăraţii păgâni şi să lupte pentru Hristos – tocmai acolo unde era necredinţa mai mare şi stricăciunea mai în răsfăţ ! — încercă institutorul să întărâte pe părintele Ermolae.

— „Dreptul de auzul rău nu se teme", – răspunse cuviosul

monah, a cărui viață curată și îndrăzneală întru mustrarea celor păcătoși, erau cunoscute și lăudate în tot județul Baia și până departe în județele vecine.

— ...Și nici de nedreptățile și de stricăciunile pe care le va întâlni în cale-i. Dimpotrivă : credința iese întărită din atingerea cu cele ce îi stau în cale, așa cum puterea de răbdare a omului se fortifică pe măsură ce loviturile soartei sunt mai simțite. Și apoi, dragă părinte Ermo-lae, de ce să admitem numai decât că în București e viața așa și pe dincolo și că nu eseistă și lucruri demne de cunoașterea unui om al lui Dumnezeu ? Mi^ai vorbit adesea de cuviosul ieromonah Natanail, vechiul dumitale prieten de la Sfântul Munte, care hălădueşte de atâția ani în București; cum îți explici, așa dar, existența unui schit de monahi în inima Capitalei ? Și ce părere îți poți face de mântuirea unui călugăr așa de vrednic, care totuși viețuește în... iadul Ninivei sau al Capernaum-ului ?

Ochii călugărului privirā înviorați în fața lui Iancu Pana, iar mdărătnicia lui părea că slăbește. De câte oii nu și-a arătat și el dorința să mai vadă pe fratele Natanail, cu care nu mai schimbase de atâția amari de ani, cuvinte duhovnicești, și iată că acum ar putea să aibă prilejui de mult așteptat.

— Dacă părintele Irmulae merge la București, eu dau din sărăcia mea cinci mii de lei pentru biserica din Prăsadă, – intervine și Irimia Bostan, crezând pe semne că mută munții cu atâta dărnicie.

— Și eu douăzeci! — se oferă și Iancu Pana, făcând im gest ca și când ar fi vrut să-i scoată din buzunar.

— Iar eu, ca unul cu mai puține obligații și greutăți, dau treizeci de mii, – zice Ifrim Iftodor din toată inima.

Părintele Ermolae nu-i găsi tocmai darnici, față cu norocul ce le căzuse din cer, dar în schimb se bucură că va pune el partea cea mai mare.

— Amăgitorilor î – grăi el drept încuviințare. Să știți însă că din gara de Nord mă duc drept la schitul Darvari, ca să-l

găsesc pe fratele Natanail, şi nu ies de acolo până în ceasul când veţi veni să mă luaţi pentru plecare. Amin !

— Doamne-ajută ! — ziseră Iancu Pană şi Ifrim Iftodor, făcându-şi cruce.

— Amin! — zise şi Irimia Bostan după ce cântări puţin cuvântul. Şi de bucurie că şi părintele Ermolae va merge la Bucureşti, porunci un litru de vin

II

CETĂŢENII DIN FĂLTICENI ŞI NOROCUL CELOR PATRU.
— PREGĂTIRI DE PLECARE

Toată vorba în oraşul Fălticeni, probabil şi în judeţ, se învârteşte în jurul norocului de pomină, care a dat peste cei patru prieteni. Faptul este considerat drept cel mai de seamă eveniment de la memorabila noapte, când oastea şi dibăcia lui Ştefan cel Mare, au nimicit hoardele şi trufia lui Matei Corvin, în lupta de la Baia. De atunci şi până astăzi, deci vreme de aproape cinci veacuri, nimic mai important nu s-a petrecut pe acele plaiuri, care să stârnească în aşa măsură interesul localnicilor şi să le măgulească mândria.

Sau poate că s-a petrecut, dar bieţii oameni au fost atât de surprinşi şi de uimiţi, de gestul zeiţei care cârmueşte norocul după bunul ei plac, că au uitat şi faptele de arme şi răsvrăti-rile naturii.

De altfel şi ziarele au contribuit în largă măsură la această vâlvă care a scos târgul din moleşeala lui provincială şi moldovenească. Au publicat fotografiile fericiţilor câştigători, însoţite de multe amănunte asupra vieţii lor trudnice şi mereu ocolită de noroc. Au fost scoşi din obscuritate şi declaraţi presonagii. Dacă Irimia Bostan n-ar fi fost botezat, ar fi devenit pentru evreimea târgului, ceea ce Joe Louis este

pentru negrii din harlemul newyorkez: un erou naţional. Aşa însă, fericirea lui a stârnit numai invidie şi a readus pe tapet vâlva iscată cu doisprezece ani în urmă, de trecerea lui la creştinism. In schimb, Iancu Pană a fost felicitat de către toţi foştii, elevi ai domniei-sale, care s-au grăbit să-i împărtăşească bucuria, în toate chipurile obişnuite, aşa cum se cuvine unui adevărat om al şcoalei şi al datoriei care nu cunoaşte concesii.

Tot poporul însă – creştini şi evrei – e de acord că un astfel de noroc nu poate să vie fără ştirea şi fără voia lui Dumnezeu. Şi cum părintele Ermolae îndeplineşte toate condiţiile unui adevărat reprezentant al Celui de Sus, calitate recunoscută unanim de creştini şi de evrei, nimeni nu se îndoeşte că dacă el nu participa la cumpărarea lozului, marele eveniment ar fi avut loc aiurea. Mai ales că Ifrim Iftodor e un crai, un beţiv şi un cartofor, institutorul nu prea dă pe la biserică, iar Bostan stă spânzurat între Moise şi Hristos. E drept însă că nici şeful de birou nu-i chiar aşa de stricat, nici institutorul nu se abate prea rar prin casa Domnul şi nici Bostan n-a dat vreo dovadă că încă nu s-a lepădat de Iţic, sau că nu se simte bine cu Irimia. In împrejurările de fată însă lumea găseşte necesar să exagereze, pentru a scoate şi mai cu moţ contribuţia monahului de la mănăstirea Slatina. A ştiut bunul Dumnezeu că sfinţia-sa suferă pentru biserica din Prăsada şi l-a ajutat să-şi împlinească dorinţa.

Ce să mai vorbim de bucuria pe care sfertul de loz a adus-o în casele şi în familiile celor trei târgoveţi norocoşi! Rareori sărăcia a fost alungată mai brutal şi mai pe nepusă masă. Cucoana R aii ţa, vrednica tovarăşă a institutorului, nu mai conteneşte cu pomenile în dreapta şi în stânga. Iar cucoana Savasta, soţia negustora-şului de mături şi de perii, găseşte prilejul nimerit să se împace cu rudele de sânge, care continuau s-o urască, şi pe ea şd pe Irimia, din pricina lepădării de legea lui Moise. Şi s-a împăcat. Fiindcă puterea banului e mai mare decât a Satanii. Nu poţi refuza zâmbetul

darnic al unei rude bogate, chiar dacă această rudă s-a îmbogăţit pe căi necinstite.

Iancu Pană şi-a făcut haine noui, şi-a ajustat mustăţile şi şi-a cumpărat un ţigaret cu cercuri de aur. Iftodor şi-a plătit datoriile şi a consultat cinci specialişti, pentru cinci boale imaginare. Dar cu Irimia Bostan au mers lucrurile ceva mai greu. Atât de mult se obişnuise el să umble în haine soioase şi petecite, cu părul lăsat in voia soartei şi cu barba nerasă câte-o lună întreagă, încât a trebuit multă stăruinţă din partea familiei şi a prietenilor, ca să-l decidă să arunce semnele sărăciei. Când l-a văzut cucoana Savasta cu haine noui, cu pantofi de bocs şi cu ceas la brâu ; ras, tuns şi frizat şi cu pălărie la modă, l-a privit lung şi s-a intimidat ca în momentul primului sărut...

— Tu eşti, Irimie ? — l-a întrebat ea, ne-având alte cuvinte la îndemână.

— Da cini vrai să fie? — a răspuns Irimia, privindu-se în oglindă ca să se încredinţeze ca nu spune o minciună.

— Parc-ai fi dija un director de bancă...

— Şi dacă n-aş fi un director de bancă, tu ci ai vra să fiu ?

—Aş vra să fii dija un director de bancă...

Bostan şi-a aruncat pălăria, şi-a scos hainele, căci se simţea stingher în aşa lux, apoi s-a gândit la vorbele soţiei şi s-a convins că banul zăpăceşte mai repede pe femee decât pe bărbat.

Toate acestea s-au petrecut în şase zile, aşa cum s-ar fi petnecut în şase ceasuri sau în şase ani. Data de 20 Mai, ora 19.58, era hotărâtă pentru plecarea la Bucureşti şi deci toate pregătirile trebuiau terminate până atunci. Părintele Ermolae sosea de la mănăstire cu bilet de voe pe termen fix ; şi nici sfinţiei-sale nu-i place să stea fără rost în Fălticeni.

Când au auzit d^n gura bărbaţilor că vor să facă vizită Capitalei, atât cucoana Raliţa cât şi cucoana Savasta s-au bucurat şi s-au învoit fără rezerve şi fără cârtire. Ştiau că mai târziu le va veni şi lor rândul. Se obişnuiseră să dea soţilor

întâietatea şi deci pricină de îmbufnare nu aveau. Îndată însă ce i-au văzut aşa ferchezuiţi şi aşa întineriţi şi vioi, au căzut mai întâi la gânduri și apoi la temeri. Auziseră şi ele – aşa se duce svonul – că chiar din gara de Nord, credincioşenia soților începe să se clatine. Iar până în inima Bucureştilor nu mai rămâne nimic din ea. Mai ales când au buzunarele doldora şi li s-a făcut lehamite de un singur fel de bucate. Nu şi-au dat însă temerile pe faţă, ca să nu vâre soţilor în cap un lucru ia care ei poate că nu se vor gândi niciodată. S-au rugat însă de părintele Ermolae să nu-i lase nicio clipă singuri. Pretextul: cuvioşia sa este omul lui Dumnezeu şi deci în toată vremea apărat de cele rele. Încât, fără să vrea, părintele Ermolae a trebuit să părăsească hotărârea cea dintâi şi să încredinţeze pe bunele doamne că va fi în permanenţă îngerul păzitor al cetei călătoare.

Se cade a adăoga aci, întru neştirbirea reputaţiei cuviosului călugăr, că sfinţia sa n-a făcut alte pregătiri pentru călătorie şi pentru intrarea în Capitală, decât acestea : şi-a spălat gulerul rasei cu benzină şi şi-a luat culionul pe care îl păstra pentru înmormântare.

Plecarea s-a făcut de la locuinţa lui Iancu Pană, unde se adunaseră din vreme rudele şi cei mai de aproape. Mai întâi s-a ţinut un fel de consiliu de familie. În care s-a dat libertate de cuvânt şi copiilor. In momentele istorice, sortite să se pomenească de către generaţiile următoare, se admit excepţii de la reguli şi de la tradiţii. Apoi, au făcut cu toţii cerc în jurul unei mese pe care erau dinainte aşezate o sticlă cu aghiasmă şi sfânta cruce, şi au ascultat cu smerenie şi cu evlavie această rugăciune, citită cu glas mare şi cu frica lui Dumnezeu, de către cuviosul ieromonah Ermolae:

„Doamne Dumnezeule, cela ce ai călătorit cu Iosif, sluga Ta, călătoreşte, Stăpâne, şi cu robii Tăi aceştia : Ermolae Ieromonahul. Iancu, Irimia şi Ifrim. Ajută-ne, Doamne Dumnezeule, să umblăm în pace şi în nestricăciune, păzind

poruncile Tale. Şi să ne întoarcem sănătoşi la suflet şi la trup. Că Tu eşti dătătorul bunătăţilor şi izvorul milei şi ţie slavă înălţăm, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin".

La gară au fost însoţiţi numai de cucoana Raliţa şi de cucoana Savasta, ca să nu se facă cheltuială cu trăsuri şi să mu treacă pe străzi în chip de alai. Dar în oraş se cunoştea ziua şi ora plecării, aşa că în gară fură întâmpinaţi de multă lume. De altfel se svonise că vor avea audienţă la Palat, la I. P. S. Patriarh, la primul ministru şi la primarul Capitalei, – şi bunii concetăţeni socotiseră de datoria lor să-i salute la plecarea trenului şi să le ureze drum bun şi succes pe toată linia. Din care pricină, călătorii noştri au fost siliţi să ia bilete de cl. Il-a, cu toată împotrivirea părintelui Ermolae şi a lui Irimia Bostan, şi să-şi dea aerele miniştrilor de altădată, care erau siliţi să accepte şi să suporte „manifestaţiile spontane şi entusiaste" ale cetăţenilor.

— Uraa !

— Umblaţi sănătoşi!

— La revedere ! Să vă găsim sănătoşi!

— Irimie dragă, să nu uiţi ci ţi-am spus, – zise madam Bostan când locomotiva începu să dea semne de nerăbdare. Dacă te calcă tramvai, eu ci am să fac fără tine ? Şi cupiii ci au să se facă?

— Ce ? — se răsti Bostan, neştiind pe cine să asculte mai întâi şi cui să răspundă şi să strângă mâna.

— Ai grijă de pălărie ! — strigă şi madam Pană, enervată că şi-a adus aminte în ultimul moment. Soţul dumisale e uneori distrat – şi atunci uită acoperişul capului. In Fălticeni, pericolul de a-l pierde era minim, deoarece *toţi* cetăţenii îi cunoşteau meteahna şi pălăria. In Bucureşti însă riscă să nu şi-o recunoască el însuşi, căci abia o cumpărase şi deci nu-i luase încă bine seama.

— Bine, bine ! — răspunse Iancu Pană, fără să fi înţeles despre ce e vorba.

— Să-i faci un semn! — mai adăogă cucoana Ralița după ce trenul se puse în mişcare.

— Să ai grijă de pardesiu şi de umbrelă şi să nu scoți capul pe fereastră ! — răcni madam Bostan în urma trenului.

— S-a făcut! — râse frânarul de la ultimul vagon, fluturând steguleţul roşu, în semn de aprobare şi de salut.

III

PRIMĂVARĂ RĂCOROASĂ.
— UN TREN CARE NU ŞTIE UNDE MERGE.
— SOSIREA IN GARA DE NORD

E după jumătatea lui Mai, – cel puțin aşa arată calendarul, – dar vremea noroasă şi vântul cam tăios care izbeşte trenul dinspre soare-răsare, îşi bat joc de socotelile astronomilor. Pesemne că iarna s-a plictisit în hotarele ei fireşti şi caută să se întindă în paguba vecinei mai puțin războinice.

— Astă se cheamă primăvară ?! — se strâmbă Irimia Bostan, în timp ce se frământa cu nasul stâlcit într-un geam de pe culuar, să ghicească dacă trenul merge într-adevăr spre miază-zi, adică spre Bucureşti, sau a luat-o cumva către miază-noapte.

— Astă nu e primăvară ! — hotărî el definitiv, schițând un gest duşmănos la adresa naturii Apoi închise ochii, iar îi deschise, iar îi închise, iar îi deschise! până se convinse că direcția acceleratului e către miază-noapte,.. Dar nu strica să mai ceară şi părerea altuia. Toți călătorii însă, inclusiv tovarăşii lui de drum, dorm sau se prefac că dorm. Se scarpină după ureche şi mai privi încă odată pe fereastră: de data aceasta trenul alerga spre miază-zi, adică spre locul de destinație. Bănuind că năprasnica schimbare a destinului l-a scrântit la cap, închise ochii din nou şi-i ținu aşa preț de două minute, apoi îi deschise brusc şi constată cu groază că trenul sboară

sigur către Carpaţi...

— Ci-i astă ? — se burzului el – pe sine, pe Dumnezeu şi pe Direcţia C. F. R.—ului. Şi ca să lămurească odată cum stau lucrurile, căci îi venea să sară din tren la gândul că şi-a pierdut vreo doagă, solicită ajutorul lui Ifrim Ifto-dor, care tocmai făcuse ochi şi se căsnea să deschidă fălcile dincolo de închieturi.

— Mergem spre vest, – hotărî acesta între două căscături.

— Ce ? Cum să mergem spre vest, când am trecut dija de Ploeşti?! Aici sunt altfel punctele cardinale ?

— Dacă am trecut de Ploeşti, înseamnă că mergem spre Bucureşti – căscă iarăşi şeful de birou. Bostan oftă enervat şi închise ochii. La redeschidere, trenul mergea într-adevăr spre Bucureşti... Râse de unul singur şi rugă pe Iftodor să repete şi ei aceeaşi gimnastică a pleoapelor.

— Ci vezi mata acuma ? Vezi miază-noapte sau miază-zi ?

— Dar ce crezi că punctele cardinale sunt dealuri sau ape sau păduri, ca să se vadă ? — căscă Iftodor a douăzecea oară. Irimia vrea să se exprime mai lămurit dar însoţitorul de tren apăru brusc din vagonul clasei I-a şi anunţă somnoros şi duşmănos :

— Vine Chitila 1

— Ce ? Şi dacă vine Chitilă, trebuie să deranjezi lumea din somn ? — se răsti Bostan către omul cu bandă roşie la mânecă. Dar când află că după Chitila urmează îndată Bucureştii, îşi ceru scuze, cu toate că însoţitorul dispăruse în alt vagon, şi dete buzna în compartiment ca să se pregătească pentru coborâre, râzând singur de-o amăgire ca aceasta.

Cuviosul Ermolae şi Iancu Pană, care avuseseră parte de-un somn mai lung, se ridicară şi ei brusc şi îşi căutară bagajele. Tuspatru au umbrele şi câte-o mică valiză de mână. Aşa ca să fie la fel – şi fiindcă nici n-aveau trebuinţă de mai mult. Pianul de acasă prevede o vizită de trei zile. Şi nici n-ar fi chip de prelungire deoarece Iftodor şi institutorul atâta au concediu ;

şi nici trebuinţă pentru ceilalţi doi. căci cuviosului monah îi ajung trei zile ca să se sature de vorbă cu prietenul de la schitul Darvari, iar Irirnia Bostan putea să se întoarcă chiar din Chitila. Nici călugărul şi nici negustorul de perii nu simţeau arsură în călcâie de dorul Bucureştilor. Cel dintâi ardea de nerăbdare să înceapă refacerea bisericii din Prăsada, iar celălalt să-şi mărească volumul afacerilor.

Cu toate că mai sunt zece minute până în gara terminus, călătorii noştri s-au îngrămădit în uşa vagonului, de parcă ar vrea să sară din mersul trenului. Din care pricină nu izbutesc să vadă bine defilarea nesfârşită a miilor de vagoane şi a sutelor de locomotive ce stau înşirate pe liniile fără număr dintre Chitila şi gara de Nord. Când un tren trece cu aceeaşi viteză în sens contrariu, toţi se sperie şi chiar se tem de o ciocnire. Apoi răsuflă uşuraţi şi fac haz de neştiinţa lor de oameni neumblaţi pe linii duble. Când hniile de garaj se termină în unghiu ascuţit, sunt siguri că au sosit în gară şi se miră de ce trenul nu-şi micşorează viteza. Iar când văd că liniile se prăsesc din nou, iarăşi fac haz de propria lor ignoranţă.

După interminabile macazuri, cabine de manevră şi locuinţe pentru ceferişti, trenul trece cu aceeaşi iuţeală prin cartiere mărginaşe ale Capitalei, cu locuinţe ca nişte cutii, aşa cum nici în Fălticeni şi nici în Darabani sau în Podu-Hoaei nu se găsesc. Părintele Ermolae, institutorul şi şeful de birou le privesc cu inimile strânse, gândindu-se la sărăcia celor oare le locuesc, în vreme ce Irimia Bostan se agită desamăgit:

— Ce? Astea sunt palatele din Bucureşti? Astea sunt blocurile cu patrăsprezece etaje? Pentru astă am lăsat eu afacerile şiniru cheltuesc banii şi-mi pierd vremea şi nu dorm toată noaptea?

— Răbdare! — îl îmboldeşte Iftodor, la fel de desamăgit, dar sigur, de altfel ca şi Bostan, că peste câteva minute vor găsi şi palate.

— Parc-am zis că n-am răbdare?! , Trenul se opreşte lin, ca o săniuţă la capătul diniuşului. Dar peronul pentru coborâre nu era în partea blocată de cei patru, aşa că simpaticii noştri fălticeneni se văzură nevoiţi să aştepte şi să coboare printre cei din urmă.

Bostan vru să facă o observaţie care-i sta pe limbă, dar se mulţumi să strâmbe din nas şi s-o amâne pentru mai târziu. Se pare că nu-i place gara. Când ajunseră însă sub bolta cea mare şi văzură atâtea peroane şi atâtea trenuri, unele sosind, altele gata de plecare, Irimia îşi exprimă admiraţia tot printr-o observaţie critică:

— Păcat de aşa piatră că e pavată la o gară! Asta ar fi ajuns pentru jumătate din Fălticeni..

— Trăncăneşti de pomană, jupâne Irimia, – se împotrivi Ifrim Iftodor. Crezi că are târguşorul nostru nas pentru astfel de pavaj?

— Da* parcă Bucureşti are aşa nas? N-ai văzut ce mai case?

Ca să-şi satisfacă o firească şi nestăpânită curiozitate, cerură relaţii unui impiegat şi aflară luoruiri care le dădu ameţeală. Şi anume: că din gara principală a României pleacă zilnic peste şaptezeci de trenuri de călători şi se înapoiază tot atâtea...

— Ce zici, jupân Irimie?

— Parcă trebuie să mai zic ceva? Ferească Dumnezeu de-o negură groasă sau de-o stingere a lămpilor, că atunci toate trenurile ar să se încurce şi ar să fie o moarte cum n-a mai fost!

îmboldiţi de foame şi de nevoia de^a întocmi un plan după care să viziteze Capitala, intrară în restaurantul gării, aproape ţinându-se de mână. E drept că-şi mai făcuseră ei vreo zece planuri, dar pe cel definitiv îl lăsaseră să-l urzească la faţa locului.

Li se păru aşa de mare restaurantul gării de Nord, că, după o socoteală sumară, găsiră că ar încăpea într'ânsul toate restaurantele şi bodegile din Fălticeni...

Cerură ceai şi pâine, ca să nu rupă din primul moment cu obiceiurile de acasă, să nu se aşeze pe risipă chiar din gară şi să nu comită vreo greşală care i-ar micşora în faţa chelnerului.

Purceseră apoi la întocmirea planului.

După puţina lor ştiinţă despre Bucureşti, aveau de văzut Palatul Regal, Patriarhia, Cişmigiul, Luna Bucureştilor şi Carul cu Bere. La care mai adăogară, după dorinţa celor interesaţi, Universitatea, un muzeu, Bursa şi schitul Darvari, unde se mântuia întru Domnul prietenul părintelui Ermolae. Toate acestea urmează a fi vizitate în prima zi. In ziua a doua, se vor plimba pe străzi şi vor număra etajele celor mai înalte clădiri. Iar în ziua a treia şi ultima, vor face unele cumpărături pentru cei de acasă şi vor pleca spre locul de unde au venit. In prima seară se vor distra într-un cinematograf, iar într-a doua la Teatrul Naţional. Bineînţeles programul nu privea pe călugăr, care n-avea altă treabă în acest presupus Babilon sau Ninive, decât să-şi vadă prietenul şi să se închine la moaştele sfântului Dimitrie.

— Lucru mare! — strâmbă Irimia din nas, aşa ca o încheere a discuţiei. N-ave am decât să ne uităm pe cărţile poştale ilustrate şi să ne închipuim că dija am văzut Bucureştii.. *Iar* un car cu bere, şi chiar mai multe, găseam şi la Fălticeni. Ce trebuia atâta osteneală şi atâta risipa de parale? Vine norocul după ce ţi-au plesnit ochii de sărăcie, şi atunci să-ţi baţi joc de el? Ce?

Prietenii lui Bostan ştiau că negustorul de mături şi de oale nu e un cârcotaş şi un bicisnic, ci are inofensivul obicei să aducă o notă de humor în orice discuţie. Chiar când e vorba de pagubă şi de moarte. De aceea nu se supără. Dar nici haz prea mare nu mai fac de răţoelile şi de ghiduşiile lui.

— Cheltueşti din bani nemunciţi, dragă Irimia, şi deci n-ai motive să te plângi, – îl mustră Iancu Pană, cu îngăduinţă.

— Nu sunt munciţi, dar nici furaţi! — îi replică Bostan cu vioiciune. Încât, să nu vă supăraţi domniile voastre dacă am să

mă hrănesc la Bucureşti ca şi la Fălticeni, cu pâine fără icre negre, şi am să umblu fără tramvai...

— Ce tramvai! — se umflă Ifrim Iftodor. Toate cursele şi toate plimbările, le vom face numai cu automobilul. Iar tragi a sărăcie? Şi tot jidan ai rămas?

Irimia Bostan surâse şiret şi îşi mângâe porţiunea care cu doisprezece ani în urmă era acoperită cu barbă. Iar Iancu Pană îşi aduse aminte că în cele două nopţi hărăzite a fi trăite pe malurile Dâmboviţei, vor trebui să doarmă undeva, şi ceru chelnerului o carte de telefon ca să aleagă de acolo un hotel. Dar în carte găsiră înşirate mulţime de hoteluri şi ei habar n-aveau măcar despre unul din ele. In cele din urmă se hotărâră să încerce la cel din capul listei, adică la... Ambasador. Dacă nu le-o conveni, fie din preţ, fie din lipsă de curăţenie, se vor duce la altul.

— Ce atâta bătae de cap pentru un hutel? — închise Irirnia discuţia. Parcă o să dormim o lună în Bucureşti? Tragem la Ambasădăr – şi gata. Dar numai să fie curat, că eu cu ploşniţe nu sunt deprins să dorm. (Aci, Irirnia închise cu tâlc dintr-un ochiu). Şi să n-aibă mueri stricate, că suntem oameni însuraţi şi părintele Irmulae e aşa un călugăr! Mata domnule Iftodor, dacă vrei să-ţi faci de cap, poţi să te duci aiurea. Ce? Şi să fie closet în curte, că nu nu vrau să dorm cu closet în casă. Şi să nu fie scump. Mai mult de-o sută eu n-am poftă să plătesc pentru un somn. Iar dacă dau şase poli, am pretenţia să nu fie igrasie şi nici pivniţă sub cămără... Nu grăesc eu bine. cucoane lancule?

Nu era niciunul în măsură să^i răspundă. Părintele Ermolae, călugăr îmbătrânit în cetirea şi tâlcuirea sfintelor scripturi, ar fi putut mai uşor să-i dea amănunţite lămuriri despre Rai şi despre Iad, iar Iancu Pană şi Ifrim Iftodor nu-şi amintesc să fi păşit vreodată pe uşa unui hotel.

Achitară nota în dreaptă tovărăşie, îşi făcură câtre trei cruci, apoi îşi luară tărăbuţele şi plecară sa descopere un oraş mare şi

o lume cu totul necunoscută lor.

IV

NEMERNICI IN IERUSALIM.
— ŞOFERII BUCUREŞTENI.
— CAPERNAUME, CAPERNAUME...

Rar s-au văzut provinciali sosiţi în Bucureşti, în starea sufletească a acestor patru cinstiţi fălticeneni. Alţii mai au rude sau prieteni în cetatea lui Bucur şi deci ştiu mai dinainte unde au să tragă şi cui să ceară un sfat sau o îndreptare, ba chiar o însoţire prin haosul marelui oraş, dar ei nu cunosc pe nimeni şi nici singuri nu sunt în măsură să se ghideze.

—E drept că părintele Ermolae are un prieten care slujeşte lui Hristos, în schitul Darvari, dar n-a mai primit slovă de la el cam de multişor, încât nici nu ştie bine dacă se mai află în ţară ori s-a înapoiat la Athos, sau a plecat în locuri de unde au fugit durerea, întristarea şi suspin a rea. Şi chiar dacă părintele Natanail ar vieţui încă la schitul din Bucureşti, un călugăr nu poate intra prin toate cârciumile şi prin diverse localuri, căci prietenii noştri, minus Ermolae, nu gândesc defel să vadă numai biserici şi muzee. Nu-şi mărturisesc acest gând, dar nici nu încearcă să-l alunge. Şi pe bună dreptate. Vorba ceea: oameni suntem şi căciuli purtăm.

Iată-i cum se învârtesc prin vasta piaţă a gării, vorbind şi gesticulând ca nişte marinari plecaţi în larg fără hartă şi fără busolă. Au venit oamenii sa vadă şi să cunoască inima ţării, dar nu ştiu de unde să înceapă. Nu le-a spus nimeni şi n-au citit nicio carte despre acest misterios Bucureşti. Abia după o jumătate de ceas, fiind în dreptul oficiului poştal, îi veni lui Bostan o idee.

— Na! — zise ¿1 ciocnindu-şi fruntea ca un om când recunoaşte că nu-i chiar aşa de deştept precum îşi închipuia.

— Na! Am uitat să batem telegrame acasă. Cu astă trebuie să începem!

Institutorul îi mulţumi cu felicitări – şi intrară amândoi să-şi înştiinţeze pe cei de-acasă că au ajuns cu bine în Bucureşti. Ticluiră depeşile cam pe acelaş calapod: „Am sosit. Bucureştii e oraş mare şi frumos".

— Crezi? — întrebă Irimia pe Iancu Pană, sigur pe jumătate că şi^a minţit nevasta.

— „Puţin credinciosule!" – îl mustră Iancu Pană, împrumutând pentru o clipă mutra şi gesturile cuviosului Ermolae.

Calea Griviţei, totdeauna îmbulzită pe această porţiune, de tramvaie, de autobuze, de turisme şi de pietoni, prezenta pentru ei as-pepect de bejenie. Unde s-a pomenit aşa ceva în Fălticeni?

— Aş putea să pariez că aici e centru, – grăi Bostan după ce văzu mai de aproape nouile şi arătoasele clădiri din bulev. Duca.

— Cum se poate aşa prostie, să se puie gară în centru?

Dar se răsgândi îndată:

— Iar dacă nu e centru şi totuşi îţi hăue capul de aşa omenire şi de aşa tramvaie şi de. aşa utumubile, atunci cum ar să fie în centru? îmi pare aşa rău că nu mi-am făcut testamentul... Ce zici mata, cucoane Iancule?

— Zic aşa: că jupân Irimia face glume proaste. Mai bine ar fi cu ochii în patru şi cu urechile tot în patru.

— Şi chiar dacă în patruzeci şi patru am să fiu, şi eu la Fălticeni nu mă mai întorc cum am plecat... Şi poate chiar deloc.

Când îşi dădură seama că nehotărârea şi lipsa lor de vlagă se datoresc în bună parte oboselei, căci timp de şase zile s-au ţinut numai de vizite, de târgueli şi de bucurii, iar în tren n-au aţipit mare lucru, se deciseră să înceapă cu hotelul. Nu poţi să vezi nimic şi să pricepi mare lucru, când ai pleoapele de

plumb şi capul nelimpede. Le mai trebui însă încă un sfert de oră până să se pună de acord asupra mijlocului de mergere până la hotel „Ambasador". Bostan nu vroia în ruptul capului să se urce într-un taxi, şi aceasta pentru două motive: ca să nu se ciocnească şi ca să nu bănuiască cei de la hotel că sunt oameni bogaţi şi să le ceară prea mult. Ba s-ar întâmpla să le puie şi gând rău...

— Parcă poţi să ştii cine e la un hutel? Ifrim Iftodor, care sufere de multe metehne dar nu şi de încăpăţânare, nici nu vrea să audă de tramvai sau de autobuz. Asta numai aşa „ca să nu-şi ridice jupân Irimia nasul" încă dintru început.

— Da* ci ai mata cu nasul meu, domnule Ifrim? Parcă eu am ceva cu nasul matale? Da* eu nu vrau să fiu ciucnit de utumubile şi nici să trag la un pârlit de hutel, ca un om bogat. Asta-i! Eu n-am zis că-mi ridic nasul. Ce?

Iancu Pană, om paşnic şi prea modest pentru situaţia lui socială, face haz. Iar cuviosul Ermolae nu vrea să uzeze de argumente biblice pentru toate fleacurile. Şi nici să-şi ia răspunderea unei eventuale nenorociri. Dacă ar fi singur, ar folosi mijloacele sfinţilor apostoli. Pe jos – e şi mai eftin şi mai sănătos.

In cele din urmă se urcară într-un taxi.

— Să ne duci la hutel „Ambasădăr", dar să nu ne ciucneşti! — porunci Irimia în cel mai curat accent ovreesc. Ştii unde e ală hutel? Şi eşti sigur că n-ai să ne ciucneşti?

Şoferul nu dădu niciun răspuns şi nici vreun semn c-a auzit şi că se va conforma întocmai. Le întinse tichetul cu numărul maşine? şi porni cu viteză.

— Astă e bun! Să se ştie măcar cine ne-a omorât... Hei! Da* pentru ce fugi aşa? Crezi mata că mergem la gara şi pierdem trenul? Hei, mai încet! Vâliiuu!

Intervine şi Pană şi Ermolae, dar omul de la volan nu vrea s-audă nimic. Cu o dibăcie proprie şoferilor din Bucureşti, se strecoară nevătămat printre căruţe şi tramvae, trece la o

muche de cuțit de automobilele care vin din sens contrariu, își micșorează viteza brusc în fața unui trecător distrat sau zăpăcit de iureșul circulației, și tot așa în răspântii de străzi. Ocolește reglementar pe gardienii din posturi fixe, nu claxonează, nu țipă, nu înjură și nici măcar nu tușește. S-a transformat tot numai în ochi și urechi. Iar fricoșii lui pasageri, după ce i-au strigat pe toate glasurile, l-au rugat și l-au amenințat în toate chipurile, și-au acoperit fețele și și-au încredințat soarta în mâinile lui Dumnezeu... E drept ca șoferul n-a depășit nicio clipă viteza îngăduită, dar ne teama cu care își conducea mașina putea să sburlească părul oricărui provincial neumblat prin Capitală.

După cinci sau șase minute, oprește brusc în fața unei clădiri uriașe.

— Am ajuns! — își înștințează el pasagerii, care tot nu îndrăzneau să-și deschidă ochii.

— Nu s-a întâmplat nimic? — întrebă Irimia galben și zăpăcit.

Șoferul ridică din umeri, zâmbind batjocoritor.

— Dacă se 'ntâmpla vreo nenorocire, să știi c-o pățeai! Eu n-am venit la București să mor, eu am venit ca să-l văd cum arată și apoi să mă întorc sănătos. Eu sunt om sărac și am nevastă și zece copii... Ce?

Ușa automobilului fu deschisă mai 'nainte ca pasagerii să se desmeticească bine și un tânăr în uniformă frumoasă înhăță micile valize, fără să le adreseze vreo întrebare, și dispăru cu ele pe intrarea secundară a marelui hotel.

— Ce? Am plecat la hutel și am înimerit la liceu? — se burzului ovreiul, convins totuși că o astfel de încurcătură nu s-a făcut.

Când coborâră și dădură cu ochii de imensul bulevard, care pe această porțiune poartă numele lui Take Ionescu, făcură cehii cât cepele și se priviră speriați. Erau mai degrabă dispuși să creadă că visează. Așa stradă largă, atâtea automobile, care

de care mai luxoase, gonind într-o muțenie de ne6rezut, atâtea clădiri uriaşe care tind să stingherească libertatea norilor, – nu puteau să existe decât în vis. Sau cel mult în Paris şi în America. Iar când îşi dădură ochii peste cap, ca să vadă unde se isprăvesc etajele hotelului de care se temeau să nu aibă... ploşnițe şi igrasie, le veni amețeală şi se sprijiniră reciproc.

— „Capernaume, Capernaume! Până la cer te-ai înălțat, dar până în iad te vei coborî!" – amenință călugărul, cu glas şi cu înfățişare de prooroc. Irimia crezu că părintele face o glumă – şi izbucni într-un aşa râs că îngrijoră pe ceilalți. Apoi se molipsiră cu toții.

— Eu nu intru aici! — se scutură Ermolae ca de-o mare ispită diavolească. De palate, de aur şi de pietre scumpe, inima mea nu se va lipi niciodată. Domniile voastre însă faceți cum poftiți. Nu uitați însă cuvântul din Scriptură, carele zice: „Pieirea ta, prin tine, Israile!..." Cine are urechi de auzit, să audă. Eu mă duc la schitul Darvari, să întâlnesc pe fratele Natanail şi să mă satur împreună cu el de aduceri aminte şi de merinde duhovnicească.

Rămaşi singuri, ca nişte orfani de tată, cei trei se consfătuiră câteva minute, apoi intrară în hotel, nedecişi dacă să rămână sau nu.

ţ£ai ales că Bostan nu era dispus să plătească mai mult de o sută treizeci de lei pe noapte...

Hollul imens al marelui hotel, cu coloane îmbrăcate în marmoră şi cu lux de lămpi venețiene şi oglinzi de cristal, îi zăpăci aşa de tare, că primul gând le fu să facă stânga 'mprejur. Dar directorul hotelului le pricepu starea sufletească şi le veni în ajutor.

— Dacă nu mă înşel, dv. ați avut intenția numai să vizitați hotelul... Băiatul însă n-a ştiut, dar valizele vă stau la dispoziție.

— Exact! — confirmă Iancu Pană, foarte recunoscător şi foarte mirat că în loc să fie traşi de mânecă sunt poftiți aşa de

politicos să decidă ei singuri dacă să rămână sau să plece. Dar Irimia Bostan, om de afaceri şi mai curios din fire, socoti că nu trebuie s-o şteargă înainte de-a afla lucruri pe care să le povestească acasă şi la crâşma lui Moişă Negru.

— Cum se poate aşa hutel?

— Se poate, – zâmbi directorul cu înțelegere. In Bucureşti vin foarte mulți străini obişnuiți cu maximum de confort, precum şi români de-ai noştri cărora le dă mâna să se instaleze într-un hotel de primul rang...

— Am înțeles! — oftă Bostan înghițind în bec. Şi cât a custat aşa o namilă?

Când auzi din gura directorului, câte milioane a înghițit uriaşa clădire, Irimia socoti că e şagă şi refuză să creadă.

— Ce? Atâta zici mata? Da' parcă eu am să te cred? Cu sumă astă aş putea să cumpăr jumătate din FolticenM

— Are douăsprezece etaje... trei sute de camere., bufet.

— Şi chiar dacă are bufet şi tot nu face un sac de milioane. Parcă n-ar să se cutremure cu pământul şi ar să cadă? Şi cine e aşa un prost să doarmă la douăsprezece etaje?

Surprins de ignoranța acestor provinciali cumsecade, directorul hotelului socoti că le-ar face o deosebită plăcere să-i plimbe puțin pe sus. Bostan însă nu acceptă să se urce în ascensor decât după ce parcurseră ceilalți două etaje,..

— Am cinci copii şi nu vrau să mor tocmai acum când pot să trăesc mult şi bine...

De pe terasa de deasupra celor douăsprezece etaje, ochiul îmbrățişează aproape trei pătrimi din Capitală. Se zăreşte până hăt departe de ultimele ei clădiri. Ai atunci o mică decepție. Bucureştii ți-a făcut de multe ori impresia că nu se mai isprăveşte, că întinderea lui e nemărginită, – şi iată-i acum limitat în spațiu, ca orice aşezare omenească. Când cauți în jos, la furnicarul de pe bulevard, ai senzația că picioarele ți se topesc şi pe ochi se aşterne o pânză de păianjen, care tinde să se îngroaşe, mai cu seamă dacă nu eşti obişnuit cu înălțimile.

Din cei trei, singur institutorul se dovedi mai rezistent. Bostan şi Iftodor, numai luară cunoştinţă de prăpastia din faţă şi se retraseră repede ca nişte nevolnici şi ca nişte laşi.

Vizitară apoi câteva din încăperile ultimului etaj. Toate camerele au bae şi telefon. Irimia Bostan se amorează în special de-o încăpere a cărei construcţie oferea iluzia unui mic apartament.

— Cât costă la o noapte?

— Şapte sute pentru o persoană – şi opt dacă sunt două persoane...

Irimia se scarpină după ceafă şi vru să zică ceva dar rămase cu gura căscată. Şapte sute pe lună îl costa chiria prăvăliei... Dar el era obişnuit să se tocmească.

— Dau două sute şi sa fac bae... Dacă vral, dacă nu – parcă nu mai sunt hoteluri?

— Preţurile sunt fixe...

— Ce? Mie să-mi spui mata? Eu sunt mare angrosist şi zic aşa: este preţ fix şi nu las niciun leu. Dar până 3a urmă scaz la jumătate... Şi chiar dincolo de jumătate, numai să nu pierd muşteriul. Dacă mai dau cinczeci de lei, tot e puţin? Şi dacă mai dau încă douăzeci, tot puţin este? Ce? Eu văd bine că mata te gândeşti la trei sute, dar eu nu dau mai mult de două sute optzeci – niciun leu măcar. Pe cuvânt de onoare! Şi să fac bae şi să fie cearceaful curat... N-am dat eu dija prea mult, cucoane Iancule şi domnule Iftodore?

Dar cei doi tovarăşi şi cu directorul hotelului se amuză grozav. Bostan se ambiţionează şi mai oferă... un pol.

— Dacă nici cu trei sute nu vrai, însamnă că n-ai camăre de 'nchiriat. Crezi mata că noi suntem milionari şi am venit la Bucureşti să aruncăm banii? Ce? Nici cu patru nu e bine?

— Nu se poate... Regret. Preţurile sunt absolut fixe: şapte sute pentru o persoană şi opt pentru două persoane.

— Atunci, dau şase sute şi să fiu numai o persoană. Ai avut mata noroc că n-am timp să mai merg la alte huteluri. Dar să

ştii că e scump şi nu face. Ce?

— A 'nebunit! — îşi arătă Iftodor nedumerirea, către Iancu Pană.

— Glumeşte, – răspunse acesta nesigur. Dar Irimia Bostan nici nu înebunise şi nici nu glumea. Toată viaţa a trăit ca un câine şi-i sosise acum ceasul să scuipe în găvanul trecutului mizerabil. Hotărât totuşi să nu-i mai calce picioarele pe la astfel de hoteluri.

Pană şi cu Iftodor se bucurară sincer de uimitoarea transformare a prietenului din seminţia lui Iuda şi angajară şi ei camerile învecinate, acestea ceva mai eftine.

— Dacă doriţi ceva de la bufet, vi se poate servi şi în cameră, – îi înştiinţă funcţionarul, după ce le refuză plata anticipată. Măgulit la culme că i se arăta atâta încredere într-un mare oraş, unde nu-l cunoaşte nimeni, Irimia Bostan se lăsă cu plăcere antrenat pe calea risipei,

— Să vie îndată o litră de mezeluri, trei bucăţi de pâine şi trei sticle de şampaniei – porunci el cu o mutră care stârni râsul. Râse şi el, fiindcă aşa crezu că se cuvine; apoi găsiră cu cale să se ostenească ei înşişi până la bufet. Acolo vor putea să-şi aleagă din grămadă şi să consume cât le va permite catară-mile lor de oameni flămânzi şi dornici de lucruri mai deosebite.

V

UN SCHIT DE CĂLUGĂRI IN MIJLOCUL BUCUREŞT1LR.
— LĂCOMIA CEA DUPÀ SĂRĂCIE

Indata ce se despărţi de bunii lui prieteni şi tovarăşi de drum, cuviosul părinte Ermolae rugă în taină pe bunul Dumnezeu să le poarte de grijă şi să-i ferească de rele. Apoi luă cunoştinţă de la omul de pe stradă, de locul unde se află

schitul Darvari, şi porni apostoleşte, *cm* fereală mare de tramvae şi de automobile. Nu ţine cuvioşia sa la viaţa aceasta de pe pământ, dar nici pentru cealaltă nu-i pe deplin pregătit. Cel puţin aşa-i e bănuiala. Şi chiar de-ar fi, nu sub roţile unei maşini doreşte să-şi dea obştescul sfârşit

Când ajunse la achit şi văzu că nu se deosebeşte întru nimic de alte modeste aşezări călugăreşti, mirarea dintâi se amestecă cu bucuria de la urmă. Căci în drumul de la Ambasador şi până aci, şi-l închipuise cu multe etaje şi fără un pic de curte sau grădină.

Ii căinâ în sinea lui pe cuvioşii călugări aduşi din crestăturile veşnic însorite ale Athosului, să se mântuiască – „vai de mântuirea lori" – în palate cu ascensoare şi cu alte scornituri drăceşti. Şi iată că găseşte o curte largă, atât cât e cu putinţă în mijlocul unui oraş mare, împodobită cu pomi şi cu brazde de flori, şi despărţită de mireni şi de ale lor năravuri, printr-un gard de zid, – aşa cum stă bine unui schit, ori unde s-ar afla acel schit. Iar în mijlocul curţii o biserică zidită în cel mai curat stil ortodox. Care biserică e foarte smerită faţă de vechile şi marile locaşuri ale Domnului, de la Sfântul Munte, dar destul de falnică în mijlocul piticelor chilii care o înconjoară. Şi duhovniceasca bucurie a sfinţiei sale se mări şi mai mult în clipa când pe fereastra deschisă străbătură crâmpeie de cântări şl de ectenii.

Păşi înăuntru, cu evlavia celui ce descopere un colţ din patria-i îndepărtată şi mult iubită, atunci când se aştepta mai puţin.

Era tocmai vremea sfintei liturghii. Nu-i sărbătoare cu ţinere, dar pravila mănăstirească, dăinuind din prăfuite veacuri, porunceşte cu poruncă de cutremur, ca în fiştecare zi, după răsăritul soarelui, să se săvârşească sfinţirea pâinii şi a vinului, întru pomenirea răstignirii, morţii şi învierii Mântuitorului – Dumnezeu şi om.

Cu smerenie şi cu evlavie se opreşte părintele Ermolae într-

un colţ al pronaosului şi ascultă cântările şi ecteniile, care se fac întocmai după rânduiala cea veche. Monahii aci slujitori, fiind toţi din Muntele cel Sfânt, fură recunoscuţi, parte din ei, de către cuvioşia sa, dar nu cu uşurinţă, căci vremea nu se lasă oprită în loc, iar faţa omului merge cu numărul anilor. Şi se bucură părintele Ermolae, cu bucurie duhovnicească, de această întâkiire mult dorită. Şi în mintea sf. sale se lămuriră întâmplări şi fapte aproape intrate în negura uităm.

Dar unde să fie Natanail, bunul şi vechiul lui prieten şi frate întru Hristos? A trecut anul de când slovă de la el n-a mai primit şi iată că nici acum, când întâlnirea ar fi fost ca o dulceaţă din Evanghelie, nu-i zăreşte chipul voinic şi ochii copilaroşi; şi nici glasu-i subţire, ce părea a ieşi din alt gâtlej, nu-l aude. O nelinişte grăitoare îi cuprinse sufletul – şi căută adevărul la fratele care vindea lumânări.

— S-a mutat în cele veşnice, – îi răspunse acesta, fără să arate un grăunte de întristare. Vestea îl umplu de mâhnire pe Ermolae şi buzele lui rostiră rugăciuni pentru odihna lui Natanail. Apoi îşi aduse aminte din învăţăturile Sfinţilor Părinţi, că moartea adevăratului călugăr nu trebuie să fie prilej de mâhnire pentru fraţi. Toată viaţa lui, şi-o întrebuinţează pentru a se pregăti de moarte, deci sfârşitul acestei vieţi înseamnă plinirea pocăinţei şi dobândirea bunătăţilor făgăduite de scripturi.

După sfârşitul slujbei, părintele Ermolae merse în vizită la stareţul schitului, pentru blagoslovenie şi pentru a mai afla ştiri dia Sf. Munte. Căci schitul Darvari, deşi e zidit de boeri bucureşteni şi se află în purtarea de grijă a urmaşilor acestora, nu e de sine stătător ci face parte din zestrea schitului românesc „Prodromul", ce se află în cuprinsul Atonului.

După ce ascultă din gura stareţului învăţături de suflet folositoare şi după ce află ştiri de la Podromul, îndrăzni şi puse o întrebare care-i neliniştea sufletul:

— Cum e cu putinţă, cinstite părinte, ca un asemenea schit,

cu călugări duhovniciți în asprimea rânduelilor de la Athos, să-şi afle loc într-un oraş de stricăciune şi de pierzanie?

Părintele stareţ zâmbi îngăduitor şi-l linişti mai întâi printr-un semn. Apoi astfel îi grăi: – Cuvioşda ta, părinte Ermolae şi iubit frate în Domnul, ai citit scripturile şi deci îți aminteşti de cuvântul care zice: „Cele sfinte nu se spurcă..." Şi altul: „Nu cei sănătoşi au trebuință de doftor, ci cei bolnavi". Dacă doftorii ar intra numai în casele oamenilor sănătoşi, ştiința lor fără roade ar rămâne. Şi dacă vor propovădui în pustie, iar preoții numai în mijlocul celor temători de Dumnezeu, învățăturile celor dintâi vor cădea ca o ploae în mare, iar ale preoților ca o ploae într-un ogor sătul de apă – şi deci prea mult nu vor folosi dreptei credințe.

Noi suntem aci ca nişte paşnici ai vechilor rândueli, într-o lume care se lasă purtată de toate vânturile, şi iscusința noastră stă în fapte şi în smerenia noastră. Noi nu luptăm pe la răspântii şi prin ulițele cetății, căci învățătura noastră e din alte veacuri. Ne îngrădim osteneala în plinirea pravilelor călugăreşti, ca şi când ne-am afla în pământ nelocuit de oameni, iar creştinii dreptcredincioşi vin singuri şi se folosesc de credința şi de statornicia noastră.

Să ştii însă, frăția ta," că Bucureştii nu merită să fie numit oraş al pierzaniei. Bucureştii e o cetate mare şi deci anumite păcate se vor fi. săvârşind mai lesnicios aci, dar această cetate e plină de biserici, toate în bună stare şi toate vizitate de credincioşi Numele lui Dumnezeu e mai des chemat aci, căci lupta pentru pâne e mai grea şi greşalele sunt mai scump plătite.

Apoi întrebă părintele stareţ, pe cuviosul Ermolae, de viața monahilor trăitori în mănăstirea Slatina si de mersul vreuiii prin acele părți de țară, după care poftiră împreună la trapeză, pentru a da şi trupului cele din rânduiala lui Dumnezeu cuvenite.

Indestulându-se cu mâncări de legume şi de fructe, părintele

Ermolae telefonă îndată la hotel, ca să afle de ştirea celor trei prieteni. Şi fiindcă i se răspunse că sunt bine – sănătoşi, rămase la schit până seara şi până dimineaţa, având grijă să se roage când şi când pentru ferirea lor de ispite şi de primejdii.

— Să umbli sănătos – şi să mai pofteşti pe la noi. — i-a zis stareţul când şi-a luat bla-goslovenie de plecare.

— Mulţumesc, cinstite părinte, şi bunul Dumnezeu să vă aibă în pază, – a răspuns părintele Ermolae, cu părere-de-rău că datoria lui de tovarăş şi de prieten, nu-i îngadue să rămâie în acest colţişor de Athos, pripăşit şi înrădăcinat în inima Bucureştilor.

Apoi a pornit grăbit şi îngândurat către hotel. Era grăbit, sfinţia sa, pentru motivul binecuvântat, că dracii trimişi de Scaraoschi să vâneze suflete într-un oraş ca Bucureştii, trebuie să fie mai iscusiţi ca aceea însărcinaţi să facă acelaş lucru în Fălticeni. Iar dorul de libertate şi de voe-bună, al celor trei prieteni, încătuşaţi o viaţă întreagă în pacea unui orăşel sărac, îi va duce uşor în ghiarele lor. Şi îngândurat, căci cuvintele auzite din gura stareţului de la schitul Darvari, îl sileau să cugete fără zăbavă la unele rosturi călugăreşti, pe care mai 'nainte le socotise primejdioase pentru mântuirea sfinţiei sale.

îşi găsi prietenii tăifăsuind în camera lui Irimia şi înţelese dintr-o privire că niciun rău nu li s-a întâmplat. Se bucurară cu toţii şi porunciră bunătăţi pentru stomac, ca să prindă puteri noui întru biruinţa ostenelelor pe care vor avea să le întâmpine în cea dintâi zi de plimbare prin Capitală. Care zi, după programul întocmit în restaurantul gării, trebuia să fie a doua...

— Ce-aţi făcut şi ce-aţi văzut de eri şi până în ceasul de acum? — îi ispiti cuviosul, aşa ca Bă afle lucruri noui şi să se veselească sau să se întristeze împreună cu tovarăşii de drum.

— Ce să facem? — răspunse Irimia cu mutră de om ghiftuit de bunurile acestei vieţi. Am călătorit cu „accesoriii" şi am văzut aşa bufet, că n-am avut curaj *sa-l* mai lăsăm... Apoi iar

am vuiajat cu ală şi ne-am culcat şi am dormit ca nişte aşa boeri, că n-aveam curaj să ne mai sculăm...

Râseră cu toții – râs de oameni fericiți, dar părintele Ermolae vrea să afle amănunte, însă cei trei nu mai pridideau cu pofta căscatului. In cele din urmă izbutiră ei să povestească, aci pe rând, aci deodată, printre căscături şi sughițuri, despre bunătățile pe care le-au găsit la bufetul hotelului şi despre lăcomia fără de sfârşit cu care s-au înfruptat din toate. Au băut, au mâncat, apoi iar au băut şi au mâncat, şi iar au băut şi au mâncat, până s-au aprins luminile de seara şi până ce n-au mai putut să lupte cu somnul.

N-au rămas bucate din care să nu se înfrupte şi nici băutură pe care s-o n-o încerce. Cel mai harnic „încercător" a fost bine înțeles Ifrim Iftodor. Intre timp au şăguit pe socoteala săracilor şi a bețivilor din Fălticeni şi de pe tot globul, fără să lase nebârfiți pe cunoscuții şi necunoscuții pentru care sațiul pântecului trece înaintea tuturor altor îndatoriri către trup şi chiar către suflet. Iar atunci când necontenitele ciocniri şi urări i-au aruncat în filosoficească întristare, au început a-şi depăna trecutul, oftând la fiecare răscruce mai grea şi lăudând puterea de răbdare pe care Dumnezeu a dat-o omului.

Apoi iarăşi au mai mâncat şi au mai băut, până ce au venit la starea cea dintâi. Atunci au lăudat puterea banului şi au făcut planuri de viitor. Deoarece însă, după ticluirea acestor planuri au făcut descoperiri noui în rafturile bufetului, au băut pentru succes şi pentru încheere, până ce nu le-a mai rămas în cap, din cele chibzuite, decât crâmpeie fără legătură. Şi oarecare amețeli...

— Ci înseamnă să ai bani! — oftă Bostan cu ochii strălucind de răzbunarea săracului ieşit din capcana necazurilor. Părintele Ermolae, întristat de această cădere în lăcomie, deschise gura să-i mustre ca pentru drăcească satisfacție, şi să aducă dovezi din scripturi precum că bogații îşi pierd sufletul mai degrabă decât săracii. Văzând însă atâta

fericire pe fețele lor brăzdate de necazuri şi de aşteptări veşnic nerăsplătite, socoti că e mai bine să folosească alt prilej. Şi deci, în loc de mustrări, le povesti cuvioşia sa despre schitul zidit cu cheltuiala căminarului Mihalache Darvari şi despre călugării trăitori în acel schit. Care călugări, se simt aşa de fericiți în rostul şi în sărăcia lor, că nici o' bogăție din lumea aceasta nu li s-ar lipi de inimă...

— Par'că nu ştiu eu cum e sărăcia?!—îl întrerupse Irimia cu vădită neîncredere. Şi iarăşi deschise Ermolae gura să-i facă dojană şi iarăşi amână pentru alt prilej. Se găseau de treizeci de ceasuri în Bucureşti şi nu văzuseră, cei trei, decât bufetul hotelului. Încât nu era timpul de duhovnicire, ci de împlinire măoar a unuia din nenumăratele planuri cu care plecaseră la drum.

Incheiară deci pace vremelnică şi porniră la întâmplare. Adică fără niciun plan.

VI

PE STRĂZILE CAPITALEI

E cald şi frumos, aşa cum se cade să fie în a doua jumătate a lunei Mai. Prietenii noştri, însă, oameni sosiți de la Miazănoapte, unde în-vararea se face mai greu şi iarna vine mai uşor, au ieşit îmbrăcați în pardesie. Părintele Ermolae, a cărui uniformă nu cere pardesiu, poartă rasă groasă din şiac de Agapia, iar între rasă şi antiriu o scurteicuță cu blană neagră de miel.

Se bucură grozav de aşa zi însorită şi dau slavă lui Dumnezeu, că pot să viziteze Capitala fără vreo piedică din partea stihiilor cereşti.

Iată-i pe toți patru osteriindu-şi ochii în sus şi în jos, în dreapta şi în stânga, înainte şi înapoi, neştiind ce să observe mai întâi şi ce cuvinte de laudă să întrebuințeze, pentru a-şi

arăta admiraţia şi satisfacţia de cele văzute.

înălţimea clădirilor de pe bulevard, cu toate că nu-i mai sperie ca în ajun, le dă ameţeli; mulţimea automobilelor ce gonesc în două vânturi, le vâră fiori în trup; îmbrăcămintea şi graţia femeilor le inspiră sentimente deosebite. Părintele Ermolae nu vede în ele decât slugile cele mai credincioase ale Satanei; institutorul şi cu Irimia, oameni însuraţi şi cu deosebit respect pentru legile adevăratei căsnicii, le privesc cu temere pentru cei ce le ţin la uşa casei, dar nu şi pentru propria lor statornicie; iar Ifrim Iftodor, burlac ruginit şl crai incorigibil, le adulmecă pe rând, ca pe nişte cotlete bine rumenite, – şi oftează după fiecare în parte.

La prima încrucişare de străzi, se opriră ca să vadă cum se poate trece fără pericol de sluţire sau de moarte, şi ca să-şi reconstitue ultimul program, adică cel stabilit în gară însă stricat de bufetul hotelului. Dar întrucât programul le indica numai ceea ce au de văzut, fără să prevadă şi ordinea în care urmau să viziteze anumite instituţii, parcuri etc, prelungiră popasul ea să se pună de acord.

— Suntem creştini şi deci se cade să începem cu Sf. Patriarhie, – grăi părintele Ermolae.

— Am putea să începem cu palatul regal, – îşi dădu părerea institutorul. E şi mai aproape şi mai dorit. Patriarhia o ştim cum arată, căci e veche şi chipul ei se vede prin diferite publicaţii, dar palatul regal e nou şi deci stârneşte mai mult curiozitatea celui ce, vine pentru întâia oară în capitala ţării.

— Nu e vorba de văzut, ci de închinat, – îl lămuri părintele Ermolae. Dumnezeu e mai presus de Rege şi deci casa lui se cade s-o vizităm mai întâi şi de la el să oerem ajutor pentru a scăpa teferi la suflet ca şi ia trup, din acest oraş plin de femei frumoase şi de alte ispite. Şi tot lui să-i mulţumim că ne-a dat putinţa să vizităm Bucureştii...

— Da' până acu ce-am făcut? – se burzului Irimia Bostan. Că din minutul în care a . sosit telegrama, n-am făcut altceva

decât să-i mulțumesc într-una şi să-l rog să mă deranjeze în fiecare lună ou aşa telegrame. Şi pentru ce am merge tocmai la Patriarhie? Parcă nu sunt biserici mai aproape? Insă eu zic aşa: că dacă e vorba să ne închinăm la o biserică, să mergem la Bucur Ciobanul şi să începem de unde a început Bucureştii. Ce?

— Ba s-o luăm de la „Carul cu bere", – se amestecă şeful de birou, jumătate în glumă,J jumătate în serios. Tot e cald şi tot suntem noi jinduiți de bere proaspătă...

— Ce spui mata? Eu n-am să pot înghite un car cu bere toată viață! Şi dacă nu ne înțelegem, n-avem decât să apucăm fiecare încotro îl îndeamnă gândul. Noi n-am venit la Bucureşti să pierdem vreme... Părintele Irmulae merge la Patriarhie, cuconu Iancu merge la Palatul Regal, mata, stimate domnule Iftodor. te duci la harabaua cu bere, iar eu am să văd cum se joacă la bursă... Ce? Iar la întoarcere povestim ce am văzut şi ce am priceput şi ar să fie ca şi când am fost cu toții de față...

— O, ce marfă neunită! — râse Iftodor, – fără să aibă curajul să pronunțe şi restul.

Părintele Ermolae va decide! — hotărî institutorul, ca să curme neînțelegerea.

— Foarte mulțămesc; dar eu nu sunt dădaca domniilor-voastre! — se lepădă, nesmcer, cuviosul călugăr. Şi ca să dovedească precum că nici prin minte nu-i trece să ia protia în permanență, puse chestiunea la vot. Fiştecare să scrie pe un bilețel, care îi este dorința, adică de unde crede că ar fi bine să se înceapă cu vizitarea, iar bilețelele să fie întocmite şi vâ-râte în buzunarul institutorului. Era încredințat, părintele Ermolae, că fiecare va rămâne la părerea cea dintâi, încât tot sfinția sa va trebui să hotărască. Dar când desfăcu bilețelele şi constată că trei sunt pentru „Carul cu bere" şi numai unul, adică al cuvioşiei-sale, pentru Patriarhie, se întristă cu duhul şi făcu dojana cuvenită:

— Fățarnicilor! Ați venit să vedeți şi să cercetați ceea ce e mai de seamă în acest Bucureşti, sau să vă îmbătați de bere? La urma urmei faceți cum vi-i pofta şi cum vă îndeamnă satana, că eu îmi urmez calea pe care mi-o porunceşte sufletul.

Şi fără să mai adauge alt cuvânt, cuviosul Ermolae traversă bulevardul, chipurile ca să meargă spre Patriarhie, dar bine nu ştia care-i cale cea mai scurtă. Ruşinați oarecum de mustrarea călugăriului, ceilalți îl urmară de aproape, până se pomeniră cu toții în piața palatului regal. Luară cunoştință de locul unde se află, cu unanimă satisfacție, şi se opriră cu evlavie de pelerini, siBndu-şi primele impresii să tacă.

Falnica statue a regelui Ca rol I le strămută gândurile în epoca de aşezare şi de consolidare a temeliilor statului român. Războiul pentru independență, Regatul, opera uriaşă de înzestrare a unei țărişoare abia scăpată dintr-o nesfârşită robie, – toate realizate în curgerea unei lungi şi glorioase domnii, le stârni lacrămi de recunoştință pentru Cel-de-sus, care încearcă răbdarea neamurilor, dar până la urmă le întinde mâna sa ocrotitoare.

Stăpâniți de aceste simțăminte, prietenii noştri parcurseră Calea Victoriei până la Teatrul Național, fără să-i observe strâmbăturile, în fața templului Thaliei se opriră câteva minute şi doi dintre ei, adică institutorul şi şeful de birou, poftiră să vadă o piesă. Iancu Pană nu mai asistase la o reprezentație teatrală din ultimul an al şcoalei normale, pe care o făcuse la Iaşi, iar Iftodor de aproape douăzeci de ani Cât pentru părintele Ermolae şi Irimia Bostan, – ei nu păşiseră niciodată pe uşa unui teatru. Deal t/el nici nu înțelegeau bine ce e aia teatru. Irimia îl confunda cu o panoramă de la iarmaroc, iar monahul cu o blestemăție oarecare.

— Nu plec din Bucureşti până nu văd o piesă de teatru şi un film pe cinste! — hotărî Iftodor cu gesturi definitive.

— Parcă te opresc eu? — ridică Irimia, batjocoritor, din

umeri şi din sprâncene. Dacă ai venit la Bucureşti să vezi fleacuri – voia dumitale! Eu nu vrau să mă fac de râs în Folticeni... Şi nici nu vrau să mă prostesc la bătrâneţe... Ce?

Iancu Pană făcu haz, fără să-şi mărturisească gândurile, iar părintele Ermolae, deşi era încredinţat că teatrul e scornitură ereticească şi drăcească, dar ne găsind pe loc un temei din Scriptură, tăcu şi el. Totdeauna, când memoria nu-i răspunde la apel, ia înfăţişarea sfântului Ioan Tăcutul şi ascultă de sfatul lui Solomon' „Cel ce îşi păzeşte gura şi limba, îşi scuteşte sufletul de multe necazuri".

La întretăierea Căii Victoriei cu bulevardul Elisabeta, se simţiră oarecum ofensaţi de opreliştea gardianului, dar la urmă judecară cu înţelepciune şi găsiră că, fără rânduială în circulaţie, multe oase ar mai trosni sub roţile automobilelor şi ale tramvaielor.

Intrară în Cişmigiu, ca într-o grădină despre care auziseră lucruri ca din poveşti. Şi întocmai aşa o găsiră, adică precum şi-o închipui-seră din spusele altora. Ba încă şi mai minunată, căci, oameni neumblaţi fiind, nu puteau să-şi făurească numai din imaginaţie un astfel de colţ de rai, cum altul nu mai există în ţara românească. Până şi Irimia Bostan, care n-a văzut, sau n-a vrut să vadă, în viaţa lui, decât lopeţi, oale şi măturoae, se lăsă impresionat de mulţimea şi varietatea florilor, de aleele străjuite de trandafiri sau de stânjânel, şi de covoarele de iarbă verde, aşternute ca un omagiu la picioarele copacilor venerabili.

Când ajunseră la „Buturugă", luară loc în jurul unei mese şi se ospătară cu lapte bătut. Venind vorba de lucruri din trecutul Bucureştilor, iar aerul udihnitor, din grădină, îndemnându-i să mai rămână, fiecare ar fi vrut să afle, cam ce fel de case, de obiceiuri şi de oameni vor fi fost înainte de a se inventa „sgârie-norii", pavajul, tramvaiul, automobilul, stop-urile, monoclul şi rujul de buze. Căci în privinţa întemeierii acestui mare şi sgomotos oraş, cu toţii erau de acord că de la

Bucur Ciobanul se purcede. Singurul în măsură să-şi spună cuvântul, este Iancu Pană, dar nici el nu ştie lucru mare. E sigur că acest frumos Cişmigiu a fost pe vremuri o băltoacă mlăştinoasă, cu întinderi mai mari, cu stuf şi cu broaşte. Poate chiar şi cu şerpi. Că ide ea unei grădini, care să fie de înfrumuseţare Bucureştilor şi de răcoreală bucure stenilor, a pornit de la Bibescu-Vodă. Că actuala cale a Victoriei s-a numit mai înainte Podul Mogoşoaei, că Dâmboviţa se lăfăia nestingherită, că bucureştenii hălăduiau în case cu grădini şi cu orătănii, poate chiar şi eu dobitoace, că pe vremea lui Caragea a bântuit ciuma, pe vremea lui Bibescu a fost un foc prăpădelnic şi că, ridicat a fost la rangul de reşedinţă domnească, adică Bucureştii, de către Radu cel Frumos, pe la leatul una mie patru sute şaizeci şi cinci. Cu alte ştiinţe – regretă că nu e în măsură isă le stea la îndemână.

Sosind vremea să părăsească Cişmigiul, căci nu se osteniseră atâta cale numai de dragul lui, începură iarăşi să discute asupra celor ce ar mai fi de văzut şi de cunoscut. Părintele Ermolae ar vrea să vadă bisericile mai de seamă; Iancu Pană, ca om al şeoalei, ar dori să viziteze Academia Română, Universitatea şi măcar un muzeu; pe Irimia Bostan îl interesează Bursa, Banca Naţională şi fabrica de bani, adică Monetăria Stalului. Iar Ifrim Iftodor, fire petrecăreaţă, mărturiseşte ritos că nu se urcă în trenul de înapoere, până n-o face cunoştinţă cu barurile şi cu cârciumile mai vestite, din Bucureşti.

— Eu n-am venit aici să scutur Bucureştii de praf, ci să-i cunosc, în primul rând, latura mai veselă din existenţa lui actuală. Cu alt prilej, voiu căuta să văd şi biserici şi muzee şi banei; de data asta vreau să petrec!

— Parcă te pune cineva să mături praful?! — se miră jupân Irimia, cu resteu. N-ai decât să petreci şi chiar să-ţi spargi capul, că pe mine n-are să mă doară. Eu vrau să văd cum e la Bursă şi la Bancă Naţională şi la Munetărie! Ce?

Văzând aşa nepotriveală şi amărât de pornirile celor doi,

către lucruri diavoleşti, părintele Ermolae îşi şterse fruntea de nădăhul supărării şi grăi ca din amvon:

— „Vai celor ce zic răului că este bine şi binelui că este rău! Vai celor ce zic luminei întuneric şi întunericului lumină! Vai celor ce socotesc dulceaţa a fi amară şi amarul a fi dulce! Pentru aceasta, în ce chip arde trestia de flacăra focului, aşa rădăcina lor ca ţărâna va fi, că n-au voit să facă legea Domnului!"

Aţi venit la Bucureşti, să vă îmbătaţi de băutură beţivă şi de sunetul banilor? Pe cămătari i-a alungat Iisus, cu biciul, din templu, iar de beţie toate relele se leagă. Şi mai degrabă va trece cămila prin urechile acului, decât beţivul şi cămătarul să intre întru împărăţia lui Dumnezeu!

— Da' parcă eu am zis că fac camătă şi că vrau să intru acolo? — se apără Irimia, necăjit că monahul l-a înţeles greşit. Eu vrau numai să văd şi apoi să plec îndată ca şi când n-am văzut nimic. Dumneata, părinte Irmulae, nu trebuie să te superi pentru astă!

îşi ceru iertare şi Iftodor; dar călugărul citi în ochii iui minciună şi prefăcătorie.

— Făţarnice! — îl mustră sfinţia-sa, ca pe un fariseu şi ca pe un saducheu. Apoi îndată zâmbi ca un om care înţelege cele omeneşti, căci monahul îşi făcuse datoria. Dar tot nu se putu ţine să nu mai adaoge un cuvânt de adâncă înţelepciune:

— „Toate sunt pentru mine. dar nu toate îmi sunt de folos", – zice sfântul apostol Pavel, in epistola către Efeseni. Deci ia aminte să nu râvneşti ceea ce nu-ţi foloseşte, căci sminteala din urmă, va întrece plăcerea cea amăgitoare...

— Amin! — răspunse Iftodor, cu făţarnică semerenie.

— Amin! — grăi şi Irimia, nădăjduind că aşa se va mai îmblânzi mânia cuviosului călugăr.

Hotarâră, în cele din urmă, să ia Bucureştii de la începutul începutului, adică de la bisericuţa lui Bucur Ciobanul. Nu puteau să prevadă până unde vor ajunge cu vizitarea, în

scurtul interval de timp ce4 mai aveau disponibil, dar de luat se cădea s-o ia de la cap.

Drumul la bisericuța in jurul căreia s-au țesut o mulțime de legende, îl făcură cu automobilul. Iftodor şi cu Irimia nu vor să audă de tramvai, pentru motive cu totul diferite, iar Iancu Pană, om subțire şi antirăzboinic, şi-a luat obiceiul să se abțină de la vot. Ceea ce înseamnă că e totdeauna pentru-contra.

Aşezată în vârful unei măgurele, pe malul stâng al Dâmboviței, bisericuța are fasonul unei ciuperci. Zidul de cărămidă şi de piatră, ce o înconjoară, fiind pe temelie de beton, făcu pe Irimia să se mai gândească înainte de a crede că din chimirul lui Bucur Ciobanul a fost ridicată.

— Şi oile unde au şezut? — întrebă el ca să aibă toate ştiințele la îndemână şi fiindcă nu zărise prin prejur ni ci un coşar şi nicio stână.

Biserica Radu Vodă, fostă egumenie grecească, se află numai la o sută de paşi, în vârful unei coline împrejmuită cu gard de ulucă, deci e în drumul pelerinilor noştri şi nu poate fi ignorată, căci este catalogată în istoria țării. Urcară poteca bătută de picioare domneşti, vlădiceşti şi călugăreşti, cu gândurile aiurea, căci spațiul dintre stradă şi biserică, de o rusticitate neverraimilă în această epocă de înnoire şi înfrumusețare a Capitalei, nu spune nimic vizitatorului neinițiat în cele ce au fost.

Sfântul locaş e foarte încăpător, cu zugrăveala ştearsă pe alocuri, cu policandre şi candele dăruite de domni şi boeri evlavioşi, dar rece ca o ghețărie căci pardoseala e toată din lespezi grele de piatră. In dreapta se vede mormântul lui Radu Mihnea Voevod, săpat în zid, iar naosul e plin de vechi morminte boereşti.

De la slujitorul bisericii, un călugăr cu o barbă impunătoare, aflară vizitatorii noştri, că Radu Vodă a reclădit şi înfrumusețat biserica moşului său Alexandru Vodă, pentru iertarea păcatelor tatălui său, Mihnea Turcitul, care în vremea

aceea era paşă în ţara turcească. Şi mai aflară de viaţa cu totul neculăgăi eascā pe care o duceau egumenii greci îmbuibaţi de averi nemuncite. Cică unul din ei aşa se în-trecuse în lumeşti stricăciuni şi în tâlhăreşti fărădelegi, că arhiereul chemat să-l prohodească şi care se întâmplase să fie luminatul episcop Chesarie al Râmnicului, în loc de laude, cum se obişnueşte li un răposat, a poruncit să se stingă luminile şi a rostit cuvânt greu, de blestem...

Ieşiră din această sfântă biserică îngânduraţi foarte şi doritori să pătrundă cât imai adânc în istoria bogată a Bucureştilor, care istorie se împleteşte şi se ametescă cu însăşi istoria neamului.

— Unde auzi aşa ceva la Folticeni? — zise Irimia Bostan, dornic de-acuma să mai vadă şi să mai audă lucruri atât de noui pentru el. Iar după ce se depărtară până dincolo de Calea Şerban Vodă, grăi iarăşi cu vădită satisfacţie:

— Bine i-a făcut!

— Cui? — întrebară călugărul şi institutorul în acelaş timp. .

— Grecului alâ păcătos!

Abia acum băgară de seamă că Iftodor a dat birul cu fugiţii. Părintele Ermolae şi jupân Irimia se arătară îngrijoraţi de soarta lui, dar Iancu Pană, care primise o şoaptă la ureche, de la cel dezertat, râse cu tâlc şi le alungă temerile.

— Tot Iftodor a rămas! — grăi cuviosul, oftând, ca de obicei, pentru păcatele tuturora.

— Şi Iftodor ar să moară! — grăi şi Irimia, ca un fel de compătimire amestecată cu felicitare.

Când ajunseră în locul unde au fost răposatele Hale Centrale, Iancu Pană, care îşi amintea bine de ele, precum si de dealul Patriarhiei, rămase uimit şi nu-i venea să creadă ochilor. O piaţă mare, modernă, e în curs de efectuare, acolo unde altă dată zăceau grămezi uriaşe de legume şi de fructe. Iar aleea care urca spre clopotniţa Patriarhiei, printre maluri

de pământ, a dispărui fără nicio urmă. Terenul a fost nivelat şi un bulevard de toată frumuseţea i-a luat locul. Iarba verde şi florile abundă peste tot, castanii falnici, răsădiţi aproape aşa cum se văd, au luat locul bătrânilor salcâmi tăiaţi în timpul războiului, – şi toată partea dinspre bulev. Măria, a colinei, care mai înainte avea înfăţişarea unui crâng devastat de omizi, încântă astăzi ochiul cel mai pretenţios.

Urcară încet, ca să nu le scape vreun colţişor neobservat, şi toată vorba lor se învârti în jurul primarilor cu tragere-de-inimă pentru oraşul, târgul sau satul pe care îl gospodăresc. Iar când ajunseră la clopotniţa urâtă şi ruşinată ea însăşi că se află aci şi nu la poarta vreunui schit, Irimia Bostan văzu statuia lupoaicei dăruită cândva de către primăria Romei, şi râse ca de altă comedie:

— Ci caută căţeaua astă, la poarta Patriarhei?!

Explicaţia o primi de la Iancu Pană, – şi făcu aşa un cap, că parcă şi-ar fi cerut mii de scuze. A învăţat şi el în şcoală despre legenda întemeierii Romei şi se căi pentru graba cu care s-a declarat mai ignorant decât e în realitate.

Catedrala Sf. Patriarhii este deschisă, aşa cum de altfel se aştepta părintele Ermolae. Aci slujesc călugări şi pravila lor nu le îngădue să ţină biserica zăvorită. Dar Irimia Bostan nu îndrăzni să intre în vechea ctitorie a lui Constantin Vodă Şerban. Se cunoaşte de la distanţă că e din neamul lui Moise şi îi e teamă că nu toţi sfinţii vor fi luat cunoştinţă de trecerea lui în rândul creştinilor. Intrară numai monahul şi institutorul, cu evlavia cuvenită unui astfel de sfânt locaş, şi se închinară la moaştele sfântului Dimitrie cel nou. Apoi luară loc în colţul din stânga uşii de la intrare şi ascultară slujba Acatistului, oficiată de către un bătrân arhimandrit, din clirosul Patriarhiei.

Rămas singur în marea tindă a catedralei, Irimia Bostan priveşte cu aşa atenţie la mulţimea chipurilor de pe pereţi, încât ai crede că vrea să descopere vreo rudă sau vreun prieten... Sunt atâtea figuri omeneşti, îngereşti şi drăceşti, aci,

că o numărătoare ar fi greu de făcut. Intr-o parte a tindei e zugrăvit Raiul, iar în cealaltă Iadul. La mijloc – Dreptul Judecător, cu cântarul în mână... Fericiții locuitori ai Raiului se bucură de societatea îngerilor, pe când amărâții de dincolo sunt mereu împinşi în vâltoarea focului, de diavoli înarmați şi fioroşi...

VII

AVENTURA

Scăpat din ceata tovarăşilor săi, ca dintr-un lagăr de prizonieri, Ifrim Iftodor se urcă în primul taxi întâlnit şi porunci să fie dus la „Capşa". Vechea cofetărie din Calea Victoriei formează punctul de onoare din programul intelectualului – mai mult sau mai puțin – sosit proaspăt din provincie. El trebuie neapărat să se ducă la Capşa. Să-şi ia cafeaua la Capşa, să-şi citească ziarul la Capşa, dar mai. ales să-şi dea toate întâlnirile la Capşa. Când pronunță numele renumitei cofetării, vrea să pară puțin plictisit, aşa ca de un lucru cu care eşti obişnuit, dar când un prieten sau un cunoscut îl întreabă unde poate fi găsit, îi răspunde ofensat:

— La Capşa, dragă, dar unde crezi?!

La înapoiere, când îşi povesteşte impresiile, numele cofetăriei preferate apare aproape in fiecare frază. Toate prăjiturile pe care le mănâncă în urbea lui, sunt condamnate să sufere o comparație dezastruoasă cu semenile lor de la Capşa. Iar când observă că ascultătorii încep să se privească cu coada ochiului, are grijă să caşte chiar în clipa când pronunță cuvântul „Capşa**.

Ifrim Iftodor, însă, mai descălecase la Capşa şi în alt scop. Omul nu se simte la largul lui în compania unui monah şi a doi bărbați căsătoriți, toți cu idei învechite despre viață şi despre cum trebuie trăită. El vrea să petreacă o lecuță.

Totdeauna i-au plăcut chefurile şi femeile – şi nu acuma, când are bani şi se află în Bucureşti, s-ar putea lipsi de ele. Spera să găsească la Capşa vreo şatenă singuratică – îi plac şa-tele, – sosită şi ea din vreun colț de țară, dornică de-o aventură pe malurile Dâmboviței. Sau chiar o bucureşteancă stingherită de concentrări şi sătulă de economii, sau chiar de lipsuri. Simțea cum posesiunea banului îi oferă toate îndrăznelile şi – spera – toate posibilitățile. Dar în cofetărie nu găsi nicio Evă singură şi nici măcar un scaun liber, pe care să se aşeze şi să pândească.

Ieşi decepționat şi inti. *M* cafeneaua de visa-vis. Ochiul lui expert întâlni îndată, la o masă din fund, privirea altor ochi – probabil şi mai experți. Proprietara acestora, o doamna fără vârstă, deci trecută de treizeci şi cinci de ani, poate şi de patruzeci şi cinci, visa în fața unei ceşti de cafea, cu aere ce se vreau distinse. Îmbrăcată la hotarul dintre cochetărie şi simplitate, fără risipă de pudră şi de ruj, cu o roche bej şi cu o pălărie în formă de tingire, de aceeaşi culoare, dădea aparența unei femei serioase, care îşi aşteaptă soțul, sau care a venit din provincie cu niscai treburi importante. Iar revista pariziană, pe care îşi arunca privirea când şi când, îi dădea dreptul să fie socotită intelectuală.

Când privirile li se întâlniră a doua oară, doamna zâmbi orgolios şi îşi lăsă din nou ochii pe paginile revistei franțuzeşti. Fără să-i mai ridice.

— A ghicit pe semne că sunt un provincial neisprăvit, – îşi zise Iftodor, oarecum intimidat şi ofensat. Dar cum el e hârsit în astfel de dueluri, e drept că numai cu femei din Folticeni, nu se dădu bătut şi îşi alese loc la masa vecină cu a necunoscutei. Aceasta însă refuză ostentativ să ia act de vecinătatea lui. Iftodor îşi muşcă buzele şi făcu semn garsonului:

— Dă-mi ceva de băut!

— Poate doriți un sirop? Un lapte bătut? Capuținer? O

halbă?

— Ce lapte bătut? Ce sirop? — se rățoi folti-ceneanul ofensat în gusturile lui. Dă^mi un... capuținer!

Primul gând i-a fost la bere, firește, dar socotind capuținerul a fi băutură rară și scumpă, îi dădu preferință, – ca să-i cunoască gustul și ca să dovedească vecinei că știe ce să comande și că nu e nici sărac și nici strâns la pungă. Când văzu însă cafeaua cu lapte, se indignă și vru să ceară socoteală chelnerului, dar acesta i-o luă înainte:

— Doriți și cornuri la capuținer?

Vecina îi zâmbi prietenos și îngăduitor, din gură și din ochi, – și abandonă revista. Iftodor se intimidă și se servi cu vădită stângăcie. O halbă i-ar fi fost mai la îndemână.

— Sunteți din provincie? — îl întrebă vecina după ce mai întâi îl strecură prin lornieta.

— A, nu! Ba da... Sunt moldovean... Chiar din Fălticeni. D-voastră sunteți bucureșteancă?

Doamna îl disecă din nou prin unealta-i optică și zâmbi superior. Urechile lui Iftodor se colorară și paharul îi tremură în mână.

— Eu... sunt din Constanța, dar locuesc mai mult la moșie, în apropiere de Craiova. La Constanța, unde am un corp de case, chiar în centru, mă duc numai o lună pe an... De obicei în August... Și, bineînțeles, când mi se face dor de mare și de sora mea, – singura rudă pe care o am pe lume,.. Cunoașteți Constanța?

— Mda... Mai mult din auzite, – îngână Iftodor, rușinat că încă nu i-a călcat piciorul în primul nostru port maritim.

— Parlez-vous français?

— Daa... foarte puțin, – se bâlbâi șeful de birou, revoltat pe sine că a uitat și ceea ce a învățat în liceu.

Doamna îl privi ironic și respiră ușurată.

— Eu am învățat cu guvernanta... Mai rămâneți în București?

— A, nu... ba da... să vedeți... În tot cazul mai rămân o zi, două. Abia am sosit ieri! Şi e aşa de plăcut în Bucureşti!

— O, nici vorbă! Bucureştii e oraş frumos, dar prea multe femei stricate mişună pe străzi şi prin localuri,—grăi doamna cu un aer foarte serios şi făcând un gest de scârbă la adresa semenilor sale certate cu morala.

— Ba dimpotrivă! — o contrazise Iftodor, fericit că are prilejul să se arate mai bine informat. Le-a adunat Prefectura Politiei, de n-a rămas una! Regret că am venit în Bucureşti tocmai pe aşa secetă...

Râseră amândoi şi se declarară prieteni.

— Sunteți căsătorit? Eu m-am măritat, din dragoste, la vârsta de şaptesprezece ani, cu un tânăr ofițer de marină..., După doi ani însă a trebuit să divorțez, deoarece soțul meu se încurcase cu o grecoaică... N-am stat văduvă decât trei ani şi două luni deoarece părinții m-au silit să mă recăsătoresc cu un amiral...

— Daaa?! — se strâmbă Iftodor cu o mutră care se vrea şi entusiastă şi plouată. Entusiastă, pentru norocul negândit, de-a avea prilejul să curteze o amiraleasă, şi plouată – pentru pricina, oarecum descurajantă, că amirăleasa nu e liberă. Dar vecina se grăbi să-l liniştească.

— Soarta a vrut însă ca nici cu amiralul să nu rămân mai mult de trei ani şi o lună... A fost împuşcat într-un duel...

Aci, inconsolabila văduvă îşi lăsă pleoapele în jos şi forță o lacrimă să se strecoare printre gene... Iar norocosul folticenean cu greu izbuti să-şi ascundă bucuria pentru moartea unui om pe care nu-l cunoscuse niciodată şi care nu-i făcuse niciun rău.

— Eu... nu m-am însurat încă, – zise el ca să alunge gândurile vecinei. Am vrut în câteva rânduri să-mi iau o tovarăşă de viață, dar până la urmă am renunțat.

— Poate căutați mai bogată?...

— A, nu! Nu m-am gândit numai decât la avere, iar de aci

înainte şi mai puţin, dar n-a fost chip să găsesc una cu care să mă potrivesc...

Vecina râse cu poftă şi îşi arătă dantura pestriţă: jumătate de aur, jumătate de os.

— Poate că încă nu s*a născut, – îl ameninţă ea cu un aer glumeţ şi compătimitor totodată.

Şi pentru ce aţi spus că acum doriţi şi mai puţin ca viitoarea d-voastră soţie să fie bogată?...

— Pentru că... mi-a ajutat Dumnezeu de mi-am legat calul la gard. S-a dus sărăcia pentru totdeauna! — se lăudă Iftodor mângâindu-şi mustăţile. Căci Ifrim Iftodor poartă mustăţi, aşa cum de altfel poartă şi institutorul şi Irimia Bostan.

— Aşa dar, sunteţi bogat? — răsuflă amiră-leasa, dublându-şi ochii şi reducând distanţa care îi despărţea. Iftodor făcu un gest larg, de om care nu-i mai pasă de nimic, şi mai reduse şi el din distanţă.

— Dar d-voastră, rămâneţi mai mult în Bucureşti? — o întrebă el în şoaptă/ gata să-i cadă la picioare, de va fi nevoe, ca s-o înduplece să nu plece înaintea lui.

— Poate o zi, poate două, – răspunse vecina după ce reflectă o clipă şi după ce lărgi brusc intervalul dintre ei. Am venit să încasez nişte cupoane de la renta ce mi s-a dat pentru partea de moşie expropriată... N-aş avea nevoe să-mi grăbesc plecarea, dar mă plictisesc grozav... N-am nici rude Şi nici prieteni în Bucureşti...

Iftodor mustăci ca un cotoi bătrân, în apropierea prăzii. Doamna îl pândi cu coada ochiului, sigură că omul ar fi dispus să sacrifice şi timp şi bani, ca să-i alunge plctiseala şi s-o încredinţeze că şi provincialul ştie să fie galant şi să se poarte cu o doamnă mare.

— Eu locuesc la „Ambasador!" – se umflă fălticeneanul, trimiţând fumul de ţigară drept în tavanul cafenelei.

— Şi eu la... „Athenee Palace", – îşi divulgă şi doamna domiciliu-i vremelnic, eliminând fumul pe ambele nări, cu o

satisfacție care stârni sângele norocosului şef de birou.

Părăsiră cafeneaua împreună, doamna înainte iar Iftodor mereu atent să-i facă loc şi să fie în permanență măcar cu o palmă în urma ei. Momentul în care îi atinse brațul, la urcarea în taxi, fu socotit de Iftodor, tot aşa de important ca acel în care primise vestea câştigului. Niciodată nu i-a trăsnit prin cap, că se va învrednici cândva de atenția vreunei femei de condiție aşa de bună. In maşină, cu toate avansurile acordate de femeea pe care o însoțea, se mulțumi să înregistreze toate atingerile şi să-şi ceară pardon după fiecare. Doamna surâde cu îngăduință şi nu mai oboseşte ducând lornieta la ochi şi reaşezându-o în poală. Priveşte cu un aer superior toată lumea pe lângă care trece, zâmbeşte limuzinelor cu care se încrucişează, iar pentru domnul care o însoțeşte, începe să aibă atenții de patroană. Ca şi când i-ar fi al doilea sau al treilea secretar. Acesta, cu toate că se plimba pentru întâia oară în lungul căii Victoriei, nu vede altceva decât albeața mâinilor amirălesei, atât cât îi îngădue mânuşile, şi nu aude altceva fără numai exclamațiile – de admirație sau de neplăcere, ale acesteia. Are convingerea că nobila doamnă face mereu comparații cu străzi, cu pietoni şi cu echipagii din alte metropole europene – şi regretă că Bucureştii nu întrec în frumusețe şi în originalitate, toate marile oraşe de pe glob.

Deodată Calea Victoriei se opreşte brusc şi îşi întinde brațele într-o parte şi în alta, vrând parcă să cuprindă toată această enormă forfoteală de oameni, de tramvaie, de trăsuri şi de automobile.

— Piața Victoriei! — exclamă amirăleasa, înțepenindu-şi lornieta pe nas şi întorcând puțin capul ca să vadă o pereche ce se plimba într-o trăsură elegantă, ca din alte vremuri. Iftodor o imită pe loc, dar el nu văzu decât o ceafă netedă ca o minge şi albă ca o felie de caş. O sărută în gând – mare îndrăzneală! — şi găsi că niciuna din cefele de femei, pe care le văzuse şi le sărutase în viața lui de holtei şi de crai, nu-i

dăduse atâta senzaţie.

— Splendid! — exclamă din nou văduva de amiral, când automobilul intră în hotarele Şoselei. Şi iar îşi agăţă lornieta şi iar îşi arătă ceafa.

— Splendid! — îndrăzni şi Iftodor, cu un ochiu la ceafa vecinei şi cu celălalt la pitorescul amestec de lume, de arbori şi de verdeaţă. Dacă nu mă înşel, asta e şoseaua Kiseleff...

— Exact!

Iftodor ar fi vrut să reamintească doamnei împrejurările care au făcut din generalul rus, stăpânul vremelnic al destinelor ţării româneşti, dar renunţă repede. Luase hotărârea să nu vorbească decât strictul necesar, pe cât posibil să tacă, pentru a nu bâlbâi vreun cuvânt, sau să spună vreo prostie, şi deci să se micşoreze în judecata simandicoasei tovarăşe.

Când ajunseră la Băneasa, asfinţea soarele. Grijuliu de sănătatea şi de siguranţa doamnei, Iftodor propuse timid să se înapoeze, dar dar doamna insistă să mai meargă o bucată. Câmpul cu holde şi cu flori îi aminteşte frumoasele vacanţe petrecute la moşia bunicului după mamă...

— Aveam un cal blând şi foarte iute. Când fugea, credeam că mănâncă pământul. Profesorul care mă învăţa să călăresc rămânea departe, în urmă, şi striga disperat la mine: Ai să cazi şi eu am să răspund! Dar eu râdeam şi fugeam şi mai tare...

La întoarcere, fiind vremea cinei, doamna îşi exprimă dorinţa să ia un aperitiv într-unul din restaurantele de la Băneasa. Iftodor însă găsi prilejul să-şi arate recunoştinţa pentru nevisata onoare de a simţi de aproape căldura unei femei din elită, precum şi puţina importanţă ce o prezintă banul pentru el. Restaurantele din marginea şoselei, prea puţin arătoase faţă de ceea ce văzuse el în centru, nu meritau să fie vizitate de văduva unui amiral. Iar dacă dânsa i-a făcut această propunere, s-a gândit desigur să nu-l dea prea mult de cheltuială. De aceea îşi puse în joc toate resursele sale oratorice, ca să-şi convingă tovarăşa să renunţe a lua masa

într-o cârciumă, şi să binevoiască a merge la un restaurant mare, în centru. Doamna se lăsă greu, pe semne că avea alte păreri despre ceea ce Iftodor numea cârciumi, dar la urmă acceptă, cu o drăgălăşenie care dădu speranțe narcotizante. naivului provincial.

Intrară la „Continental".

Marele restaurant e aproape plin. Rar câte-o masă care îşi aşteaptă muşterii. Chelnerii sunt gătiți ca nişte înalți demnitari invitați la a festivitate oficială. Muzicanții la fel. Vorba e mai mult şoptită, uneltele de mâncare folosite fără sgomot, căci orchestra tocmai executa cu religiozitate „Un vis de dragoste", de List.

Ifrim Iftodor, care intrase cu ifose de om în măsură să-şi permită orice lux, se făcu aşa de mic. că la un moment dat avu senzația că se găseşte într-un ascensor care coboară. Dacă ar fi fost singur, s-ar fi întors după primii paşi. Numai siguranța cu care păşia inconsolabila văduvă îi dădu curaj să rămână şi să înfrunte zecile de perechi de ochi pe care îi simțea ațintiți asupră-i. In realitate, nu prea fu luat în seamă. Câțiva bărbați scrutară ca nişte cunoscători, toaleta cam şifonată a amirălesei, iar o doamnă sau două îl remarcară numai pentru faptul că purta mustăți.

Jucându-se cu lornieta, simandicoasa doamnă căută în zadar o masă care să-i pună în evidență falsele-i bijuterii şi capul într-adevăr remarcabil. E rotund ca o minge şi ornat cu un păr de cea mai pură platină, cu doi ochi verzui şi iscoditori, despărțiți de un nas cam lung şi cu nările de copoi în căutarea vânatului, cu o gură prea largă față de o bărbie ca de fetişcană. In cele din urmă se resemnă şl acceptă o masă izolată într-un colț, de unde putea fi admirată numai de vecini, având în schimb toată orchestra în față, Iftodor respiră uşurat, căci la o masă mai din centrul restaurantului s-ar fi simțit din cale afară de stângaci.

— Vă rog, scumpă doamnă, să nu faceți economie! — se

adresă el companioanei, cu cel mai binevoitor glas din lume. O mie de lei, la mine, e ca o pişcătură de purice... Pe cuvânt de onoare!

Mâncară şi băură după cel mai autentic cod al săracului îmbogăţit pe neaşteptate. Ca primă răsplată, doamna binevoi a-şi divulga numele de botez. O cheamă Lucreţia, dar rudele şi intimii îi spun Ţuchi...

încălzit de băutură şi de privirile promiţătoare de paradis pământesc, ale lui Ţuchi, Ifrim Iftodor îşi deslegă limba şi băerile sufletului, îşi povesti trecutul incolor, de biurocrat fără perspective de avansare; apoi necazurile de holtei pripăşit şi înţepenit într-un orăşel de provincie, unde viaţa de familie e în mai mare cinste decât într-un oraş mare, unde legăturile cele mai nevinovate sunt cunoscute şi exagerate, iar celibatul e socotit ca o dovadă de nevolnicie a individului care se complace în afara fireştilor rânduieli. Apoi scrâşni ca un triumfător, pe mormântul sărăciei de curând îngropată, şi mulţumi lui Dumnezeu că în momentul de faţă se găseşte deasupra necazurilor şi în măsură să-şi permită şi luxul întemeierii unui cămin...

— Fiindcă, stimată doamnă Ţuchi, greutatea nu constă în â te însura, adică a-ţi alege o soţie, ci în a avea posibilitatea să întreţii o familie, fără să oftezi în fiecare seară de grija zilei, care urmează.

Ţuchi se arătă profund mişcată de spovedania acestui om curat la suflet şi îşi depănă, la rându-i, cu vocea sugrumată de emoţia amintirilor, viaţa ei lipsită de griji materiale, dar săracă în fericire...

Către sfârşitul mesei, Ţuchi căzu deodată în melancolie. La întrebările insistente ale lui Iftodor, binevoi să-şi desvălue pricina acestei subite schimbări a stării ei sufleteşti. Venise la Bucureşti direct din Veneţia, unde petrecuse sărbătorile Paştelui, şi deci cu foarte puţină monedă naţională, dar cu o sumă mai importantă în lire italiene şi în dolari... Cum însă

formalitățile pentru încasarea cupoanelor întârzie, iar cheltuelile zilnice sunt mari, va fi nevoită să schimbe lire te le şi dolarii la Banca Națională, în loc să le plaseze la bursa neagră, pe un curs cu mult peste cel oficial...

— Asta era pricina? — se însufleți Iftodor, fericit că nu alte gânduri negre turburau frumosul cap al tinerei văduve. D-apăi, scumpa doamnă, nu sunt nici zece minute de când v-am spus că vă stau la dispoziție – şi cu persoana şi cu punga mea! De ce să fiți atât de îngrijorată şi de ce să schimbați devizele în pierdere, când portmoneul meu geme de bani?

Țuchi se arătă la început oarecum jignită, apoi refuză oferta cu duioase mulțumiri, ca la urmă să consimtă, cu condiția ca amabilul domn să primească drept garanție un inel de aur...

— Nici nu vreau s-aud! — se împotrivi cavalerul din Fălticeni, ofensat, la rându-i, în bunele lui intenții. Am toată încrederea. Inima mea, care nu mă înşală niciodată, îmi spune că pot să vă încredințez orice sumă, fără cea mai mică teamă. Parole d'honneur! Ce dracu!

După atâta stăruință, Țuchi se lăsă înduplecată şi primi zece mii de lei. Iftodor era în culmea fericirii. Cu zece zile în urmă împrumuta „Naționale" de la colegi, şi acum iată-l în măsură să scoată pe o nobilă doamnă din încurcătură.

— Mari sunt minunile tale. Doamne! — gândi el, drept mulțumire pentru întortochiatele drumuri ale destinului. Şi sărută mâna lui Țucto, în semn de recunoştință pentru că binevoise a-i acorda o aşa de nesperată favoare.

După ce ieşiră din restaurant, merseră câțiva paşi împreună, apoi se despărțiră ca nişte prieteni din copilărie, regăsiți după multă 'trecere de vreme. Țuchi se urcă într-un taxi, iar Iftodor norocosul porni agale, spre „Ambasador41, rumegându-şi fericirea cea mai recentă în răcoarea plăcută â unei nopți de Mai...

Ce va mai urma? Deocamdată ştie numai atât: că mâine, la ceasurile trei, se vor întâlni în bufetul hipodromului de la

Băneasa. Țuchi fixase şi locul şi ora. Apoi – se va întâmpla ceea ce ar fi logic să se întâmple, sau ceea ce stă scris în Cartea Vieții. Punct!

Când intră în hotel îşi aduse aminte că e funcționar şi expedie o telegramă şefului sau de la Fălticeni: „Uşor indispus. Rog prelungiți concediul cu trei zile".

VIII

MINUNILE SFANȚULUI DUMITRU. — -IN FRIGURILE CUMPĂRĂTURILOR.

După ce ieşiră din biserica Sf. Patriarhii, minunați de pictura nouă nouță şi de evlavia cu care bucureştenii aleargă la moaştele Sf. Dimitrie, să-şi spună păsurile şi să ceară mijlocire către Dumnezeu, cuviosul Ermolae şi cu Iancu Pană luară pe Irimia Bostan, care nu se mai sătura privind tablourile din tindă şi făcând aprecieri, mai mult sau mai puțin juste, asupra grozăviilor din Iad şi a bunătăților din Rai, – şi plecară mai departe.

In ziua următoare fiind sfânta Duminică şi deci magazinele închise, hotărâră să pornească îndată după uriele cumpărături, pentru cei de acasă. Îşi făcuseră o părere despre Bucureşti şi deci se puteau înapoia la vremea mai dinainte hotărâtă. Irimia nu mai ține atât de mult sa-şi încerce norocul la bursă, iar Iancu Pană va mai Vizita mâine un muzeu sau două şi se va declara luminat. Când va mai veni la Bucureşti, va mai cerceta şi alte instituții, precum Academia Română, Ministerul Educației Naționale şi ce va mai găsi de cuviință. Totuşi, nu-şi putu ascunde adânca părere-de-rău, că nu cunoaşte mare lucru din trecutul Bucureştilor şi deci nu e în măsură să explice şi celorlalți fapte şi întâmplări petrecute chiar prin locurile pe care le calcă acum. Cum vor fi fost alcătuite, de pildă, diversele alaiuri, care au urcat şi coborât dealul Mitropoliei, în

decursul veacurilor? In ce împrejurări va fi luat fiinţă spitalul Brâncovenesc, în ale cărui încăperi şi-au găsit alinarea şi tămăduirea, mii şi mii de suferinzi? Cum va fi arătat această Dâmboviță murdară, înainte de a fi constrânsă să circule în hotare fixe? Ce fel erau moravurile cu un secol în urmă? Ce îmbrăcăminte obişnuiau bucureştenii de altădată? Ce mâncau? Unde petreceau? Cine le păzea avutul? Cum se făceau nunțile şi înmormântările?

Părintele Ermolae, mereu cu mintea la racla cu sfintele moaşte, găsi cu cale să povestească şi prietenilor săi câteva din minunile Sfântului Dinii trie, mai potolind astfel setea pentru ale trecutului, care îl picnise pe Iancu Pană.

In vremea ciumii care a bântuit cu mare furie, pe vremea domniei lui Caragea, au scos călugării sfintele moaşte şi le-au purtat până în mijlocul Bucureştilor. Aci s-au oprit şi au citit rugăciuni pentru milostivirea sfântului. Din ziua aceia, cumplita boală a început să scadă şi în scurtă vreme oraşul a scăpat ca de la o pustiire ce nu mai putea fi oprită.

Altădată, sub domnia lui Grigorie Ghica, fiind secetă grozavă, căci de trei luni cerul nu mai slobozise niciun pic de ploae, a chemat vodă pe mitropolitul de atunci şi l-a poftit să scoată sfintele moaşte şi să le plimbe cu mare alai pe străzile Bucureştilor. Însuşi domnul, dimpreună cu boerii, toți călări, a urmat sicriul sfântului Dimitrie – de la plecare şi până la întoarcere. Şi – o, minunile tale, Doamne! N-au mers cale de două ceasuri şi iată că se iveşte un norişor venind dinspre miazănoapte. Iar când au sosit în capul podului Mogoşoaei, unde o fi fost ala, s-a pornit o ploae care a ținut necurmat trei zile şi trei nopți. Iar mitropolitul cu domnul şi cu boerii, de bucurie mare ce erau cuprinşi, nici nu s-au grăbit să se întoarne la mitropolie, ci au mers încet prin potopoul de fulgere şi de apă.

Iar pe la leatul 1831, stăpân fiind un general moschicesc, anume Kiseleff, a intrat holera în Bucureşti, încât toți boerii şi

dregătorii, şi cine a mai vrut şi a putut, au dat birul cu fugiții. Atunci a poruncit acel Kiseleff a se face sfeştanie mare în câmpul Filaretului, aducându-se moaştele sfântului Dimitrie. Şi slujba s-a făcut fiind de față mitropolitul țării, cu preoți şi cu călugări, precum şi toată generalimea moschicească. Şi n-a trecut vreme de o lună, de la această sfeştanie, că boala holerei a pierit ca şi când n-ar fi fost.

Ne mai amintindu-şi şi altă minune de-ale sfântului Dimitire, cuviosul Ermolae se întoarse cu fața către Sf. Patriarhie şi se închină călugăreşte, urmat find de Iancu Pană şi la urmă de Irimia Bostan

— Foarte interesant, grăi acesta din urmă, dar eu nu înțeleg ce caută Iadul la uşa Patriarhiei şi pentru ce acolo intră numai oameni bogați şi numai boeri şi împărați... Acuma, dacă se cheamă că am câteva mii de lei, trebue musai să mă ia dracu?

Văzând că Ermolae nu răspunde, aşa cum i-ar fi fost dreptul şi datoria, se oferi institutorul să lumineze pe cel mai de curând creştinat, dintre dânşii. Zise:

— Omul sărac n-are posibilitatea să facă bine, iar omul de rând n-are prilejul să facă rău; de aceea merg amândoi direct la Rai...

— Şi cât bine trebuie să fac eu. ca să intru în Rai?

— Cât îți stă în putință

— Şi dacă n-am să vrau să pot?

— Intri în Iad!

— Şi dacă n-am să vrau să intru? Am zis eu că-mi trebuie astă? Eu am să mă rog frumos să ma lase în pace. Eu plătesc şi merg unde-mi place. Parcă numai Rai şi Iad este? Altceva nu mai este? Ce?

Părintele Ermolae explică lui Irimia pricina pentru care se zugrăveşte închipuirea judecății ce va să vie, în tinda bisericilor cu pictură mai bogată, apoi îl sfătui să nu mai glumească pe seama unor astfel de lucruri.

— Da' eu n-am glumit, părinte Irmulae! — protestă Bostan,

făcând cu coada ochiului către Iancu Pană. Eu am vorbit cât se poate de serios! v

— Cu atât mai rău!

— Dacă e mai rău – iacă n-am să mal vorbesc. Eu n-am făcut aşa păcate ca să mă bage în Iad! Şi dacă în Rai nu mă primeşte, eu n-am să protestez. Eu am să rămâi în cimitir la Fol-ticeni... Parcă acolo nu e verde şi nu vin păsări să facă cuncerte?

— Glumeşti, jupân Irimia, dar ai să vezi pe dracu! — îl ameninţă institutorul, râzând cu mare poftă.

— Am să văd pe dracu, zici mata, cucoane Iancule? Şi ci-ar să fie dacă am să-l văd? Am să mă recumand şi am să-i propun o afacere.. Eu pui capital şi el pune vicleşug... Dar la socoteală tot eu am să-l trag pe sfoară...

Făcură haz câteşitrei, apoi se grăbiră să găsească magazinul „La Vulturul de mare". II cunoşteau din auzite şi deci deacolo urmau să sumpere ceea ce li s-a poruncit de acasă şi ceea ce vor mai găsi cu cale. La risipă însă nu se gândea niciunul. Şi nici nu puteau să se gândească deoarece nu cunoscuseră niciodată plăcerea de a târgui din prisosul buzunarului. Dar când se văzură în mijlocul unui astfel de magazin, cu mărfuri cât ar încăpea în toată Uliţa Chirii, din urbea lor, târguiră pe capete. Şi ce le trebuie şi ce nu prea le trebuie. Când ai buzunarele pline de bani nemunciţi, după ce o viaţă întreagă ţi-ai întors hainele şi ţi-ai cârpit cămăşile, cumperi cu toptanuL Până şi cuviosul monah, care nu trecuse pe lista de acasă decât două perechi de ciorapi pentru sfinţia sa Bşi o flanelă de lână pentru fratele Ion de la bucătăria mănăstirii, făcu târgueli de mii de lei. Cumpără ciorapi pentru jumătate din obştea schitului; iar flanele de lână şi ştofă pentru dulămi şi pentru anterie, luă cât să ajungă la şase călugări – cei mai săraci din ctitoria Lapuşneanului.

Furaţi de plăcerea cumpărăturilor, senzaţie aşa de nouă pentru ei, Pană şi Bostan îşi aduseră aminte de rude şi de

prieteni şi luară câte ceva pentru fiecare.

Chiar şi pentru cei mai puţin prieteni, căci în astfel de stări sufleteşti omul bun amestecă în aceeaşi oală, prieteni şi duşmani.

Casieriţa îi rugă să-şi lase adresa şi să aştepte cumpărăturile acasă, – bineînţeles dacă nu vor ei înşişi să şi le transporte. Irimia se uită la Pană, Pană la Irimia, apoi amândoi la Ermolae – şi Ermolae la amândoi.

— Hutel Ambasădăr! — zise Bostan cu oarecare zăbavă şi privind la casieriţă cu ochi de poliţist.

— Dar noi plecăm cu accelerat de 9.21 şi nu e vreme...

Casieriţa îi asigură că într-o jumătate de oră vor avea pachetele la hotel, iar un funcţionar le făcu o reverenţă confirmativă.

— Da' să ştii mata, domnule director, că eu am două pachete, – zise Bostan oarecum ameninţător.

— Şi eu trei, – zise şi Iancu Pană.

— Iar eu unul şi bun, – grăi şi părintele Ermolae, zâmbind ca omul fără teamă de pagubă.

Salutară cordial şi porniră mai departe.

In faţa unui magazin de sticlărie şi de diferite unelte casnice, se opriră atraşi fiind de vitrina bogat încărcată. Numai aşa ca să privească. Apoi intrară înăuntru ca să-şi cumpere părintele Ermolae un ibricel pentru cafea. Dar sfinţia sa cumpără trei ibrice, aşa ca să aibă mai multe mărimi, şi pe deasupra maşină de spirt, fiind mai lesne de aprins. Iar jupan Irimia ,aducându-şi aminte că toate ceştile de cafea, din gospodăria dumisale, sunt – care fără coadă, care ştirbe, cumpără o duzină întreagă. Apoi luă şi o tavă pentru servit la musafiri. La îndemnul vânzătorului, mai achiziţionă şi o cheseâ pentru dulceaţă, o piuliţă de lemn, o maşină de râşnit piper şi o strecurătoare pentru ceai. Iar Iancu Pană, neştiind ce lipsuri se află pe acasă, căci niciodată nu sa amestecat în atribuţile cucoanei Raliţa, nu cumpără altceva decât patru scrumiere şi o piuliţă pentru pisat

sare.

— Hutel Ambasădăr! — porunci Irimia, cu mutră de ministru plenipotențiar, după ce achitară notele respective.

Când ajunseră în fața unui magazin cu pălării, Iancu Pană își aduse aminte că are obicei să-și piardă acoperișul capului și se hotărî să mai cumpere o pălărie, așa ca să aibă două. Nu de alta, dar îi e teamă să nu se întoarcă în Fălticeni cu capul gol și să mai dea târgului prilej de haz.

— Foarte bine te-i gândit mata, cucoane Iancule, – încuviință Irimia, – dar te rog să fii așa de bun și să stărui de părintele Irmulae, să-și cumpere și el una... O fi bine cu potcachi acolo la mănăstire și în Folticeni și în alta parte, dar în București nu merge. N-ai observât mata, părinte Irmulae, că la „Ambasădăr" nu poartă nimeni așa coif și cum toată lumea se uită după mata?

— Iți mulțămesc pentru purtare-de-grijă, jupân Irimia, grăi monahul cu asprime în glas; – să știi, însă, dumneata, că potcapul nu înseamnă numai acoperământ pentru capul călugărului ,așa ca o cușmă sau ca o pălărie. El, adică potcapul, este „coiful mântuirii", și adevăratul călugăr nu are slobozenie să-l schimbe cu pălărie sau altceva. Nu-i deajuns că am călătorit cu clasa Il-a, ca un lipsit de smerenie? Și nu crezi mata că ai face mai bine să nu tu amesteci^ în lucruri pe care nu le pricepi?

Irimia Bostan ridică din umeri, ca unul ce n-a vrut să grăiască de rău, și vru să răspundă ceva. Dar apoi își luă seama, de teamă să nu-l supere pe părintele Ermolae și să-și atragă mustrări și mai aspre.

Intre timp, institutorul își mai făcuse rost de-o pălărie. Avea acum două: cea nouă, pe cap, iar pe cea veche, împachetată în hârtie subțire, o ducea în mână. Socotise că nu se cuvine să pretindă negustorului să-i trimită la hotel un obiect așa de mic și mai ales așa de ușor.

Se mai abătură și într-un magazin de încălțăminte, ca să

cumpere Irimia o pereche de papuci pentru cucoana Savasta. Cumpără însă şi Pană, pentru cucoana Raliţa. Iar părintele Ermolae cumpără, două perechi: una, pentru sfinţia sa şi una pentru stareţul mănăstirii Socotise, şi pe drept cuvânt că se cuvine să ducă şi celui mai mare ,un dar din Bucureşti.

Apoi dădură peste o prăvălioară cu mărunţişuri. Cuviosul monah îşi aminti pe loc, că-i lipseşte aţă şi că i a căzut degetarul într-o fântână, şi intră ca să-şi împlinească aceste lipsuri. Mai cumpără însă şi două testele de acer apoi ibrişin, sfoară de Braşov şi o duzină de nasturi pentru cămăşi. Iar Iancu Pană târgui şireturi pentru pantofi şi o cutie de pioneze. Irimia însă luă poziţie de grevist şi nu cumpără nimic.

— Ci însamnă astă? — se revoltă el, pe sine şi pe ceilalţi, după ce ieşiră în stradă. Aici, toate magazinele parcă au lipici, aşa te îndeamnă să intri şi să cumperi, fără să iasă patronul, cu nevasta şi cu toţi vânzătorii, ca să te tragă de haină! Aşa şmecherie eu încă n-am văzut. Au făcut frumos la geamuri, că nu te lasă inima să treci, fără să te opreşti. Iar dacă te opreşti, nu te lasă inima să nu intri înăuntru şi să nu cumperi. Domniile-Voastre faceţi cum socotiţi, dar eu să ştiţi că nu mai intru şi nu mai cumpăr nimic. Şi, ca să nu mai intru şi să nu mai cumpăr, n-am să mă mai opresc la geamuri şi n-am să mă mai uit

Eu n-am furat banii – şi am cinci copii şi vrau să deschid dughiană mare în Folti-ceni... Ce?

Nu făcură însă cincizeci de paşi, că un miros de cafea proaspăt măcinată, le învioră răsuflările nasului..

— O am scrisă chiar în capul listei î – se bucură Iancu Pană că are să cumpere şi articolul cel mai de seamă din alimentaţia cucoanei Raliţa. Şi se miră că uitase un lucru aşa de important şi nu uitase, de pildă, sa ia şireturi pentru pantofi. Apoi, constată că nasul are uneori prilejul să suplinească ţinerea-de-minte şi deci să îndeplinească încă un rol la casa cui îl găzdueşte.

Intrară tustrei. Căci şi madam Bostan poruncise cafea. Iar cuviosul Ermolae, când n-are altceva mai bun de făcut, pune ibricul la foc. II mai pune, sfinția sa, şi când îl vizitează părintele stareț sau un alt frate întru Hristos. Şi pe mirenii binecredincioşi, care îi trec pragul chiliei, tot cu cafea îi cinsteşte. Băutură bețivă nu ține la uşa casei, căci duce în ispită. Iar dulcețurile şi fructele, nu le poate păstra. Le mănâncă, adică, cu vreme şi fără vreme.

Magazinul e mare, încărcat cu toate soiurile de cafea, dar şi cu alte bunătăți care-ți fac cu ochiul şi-ți lasă apă în gură. Încât, prietenii noştri, se lăsară ispitiți şi mai cumpărară şi alte bunătăți, afară de cafea. Adică: ceai, rahat, pistil şi alune americane. Apoi mai luară şî câte-o sticlă cu rom, ca să fie la ceai şi la cafea. Iar Irimia Bostan, om cu copii mărunți, mai luă şi o litră de stafide, părintele mai luă şl o litră de halva, iar Iancu Pană târgui câte-o litră din amândouă bunătățile, adică şi din halva şi din stafide,

— Mai doriți ceva? — îi ispiteşte vânzătorul, făcându-le o plecăciune mai mult ironică decât respectoasă.

— Da' ci vrai mata să mai dorim? — sări Bostan oțerit. Crezi că am intrat aici să cumpărăm toată marfă?

— Avem cacao foarte bună... Chocolată, dacă doriți.

Irimia privi vânzătorul dintr-o parte, apoi şopti la urechea institutorului:

— Astă e nebun! Ce?

Drept răspuns, Tancu Pană mai târgui o cutie de cacao şi cinci pachete mari de chocolată. Irimia îl imită, după ce se scărpină la ceafă şi după ureche, iar călugărul nu socoti că i-ar putea folosi decât o sută de grame de cacao.

Abia la socoteală îşi dădură seama că s-ar fi putut mărgini la cafea şi la ceai. Ba şi pe acestea trebuiau să şi le procure din calitate inferioară. De ce să sară dintr-odată, de la năut amestecat cu orz, la astfel de scumpătățuri?

— Dragă părinte Irmulae şi stimate cucoane > Ianeule, zise

Jrimia după ce ieşiră din ispiti-, toarea prăvălie, – vă rog să nu vă supăraţi, dar să ştiţi că eu nu mai intru prin dughene ■ şi nu mai cumpăr nimic. Până acum o.săptăr. mână eram fericit să am pâine destulă la masă şi la trei zile un os în oală, iar acum arunc banii ca un prost. Parcă pistil şi rahat îmi trebuie mie? Să mă scuzaţi domniile voastre, dar eu cred că m-am ţicnit o lecuţă... Ce?

Cei doi tovarăşi făcură haz, apoi găsiră că Irimia are dreptate. Nu că li s-ar fi mişcat ceva din maşinăria capului, dar că, magazinele bucureştene, aşa încărcate cum sunt, scutură buzunarele provincialului aiurit de ceea ce îi văd ochii deprinşi cu sărăcia din satul sau . din târguşorul lui. In consecinţă, hotărâră, cu o energie care îi făcea caraghioşi, să nu mai păşească, până la plecare, decât în retsaurante şi în biserici. Iar acum, într-o librărie, ca să-şi procure institutorul nişte caete, creioane şi peniţe.

Intrară la „Cartea Românească", aşa ca să târguiască sau că caşte ochii în cea mai mare librărie din România – poate chiar din Europa. Vrednicul institutor din Fălticeni, care . totuşi văzuse librăriile din Iaşi – şi chiar pe cele din Bucureştii de acum patruzeci de ani, rămase uimit de atâta îmbulzeală de cărţi în diferite limbi. Dar simpaticii lui tovarăşi şi prieteni, oameni neumblaţi prin astfel de prăvălii, nu se arătară câtuşi de puţin impresionaţi, ci mai de grabă stingheriţi de neştiinţa lor. Abia după ce pătrunseră mai adânc printre rafturile cu cărţi şi cu unelte de-ale scrisului, se mirară că se găseşte atâta omenire care cheltueşte bani pe poezii şi pe romanţuri.

Iancu Pană, văzându-se înconjurat de atâtea cărţi, uită de caete şi de creioane şi se apucă să savureze titlurile, cu ochelarii pe nas şi stingherit de pachetele pe care le purta.

— Dacă nu costă nimic, putem să ne uităm şi noi, – şopti Irimia către Ermolae.

Şi se uitară şi ei. Când dădu peste un roman de-ale unui cunoscut scriitor şi critic făltice-nean, Irimia scoase portofelul

şi chemă pe vânzător;

— Dacă a mai făcut şi altă carte, fii bun mata şi dă-o şi pe aceea. E de la noi, din Fălticeni, – şi cât o fi plătesc. Dar să nu fie prea scumpă – şi să mai laşi ceva...

— O să plătiți cam mult, – zise vânzătorul când îşi dădu seama că acest client nu se prea îndeletniceşte cu cititul cărților. Acest autor a publicat vreo şaptezeci de volume...

— Ce? — se rățoi Irimia vârându-şi portofelul în buzunar. Fii aşa de bun mata şi dă-mi penițe de doi lei şi un creion care să nu fie scump şi să nu se rupă. Am doi copii la şcoală şi trebuie. Cum se poate şaptezeci de cărți la un om?

Vânzătorul îndreptă pe Irimia către pap eteric Dar până să ajungă acolo, inimosul fălticenean dădu peste cărțile de copii şi cumpără cinci: câte una pentru fiecare moştenitor, cu toate că cel mai mare avea şaptesprezece ani. Apoi, ne ştiind drumul drept, deoarece nu-i era aminte de penițe şi de creioane, intră printre galantarele cu stilouri şi-i ramaseră ochii pe unul pestriț. Adică pe un stilou. II pipăi, îl puse la ureche, apoi la buzunarul din piept, iar îl pipăi, iar îl aşeză la ureche şi iar la buzunar, până ce se hotărî să-l cumpere. Toată viața s-a folosit numai de plaivase. E sigur că numai cu un astfel de condei va stârni invidia lui Moişă crâşmarul. Şi fiindcă se pornise iarăşi pe cumpărat, îşi mai luă şi două bricege, o mapă cu plicuri, un coupe-papier, un tampon şi... hârtie higienică, fără să ştie precis la ce i-ar folosi.

Părintele. Ermolae, după oarecare rătăcire printre rafturi şi printre mese, dădu la urmă peste locul unde sunt rânduite cărți scrise de preoți şi de alți teologi şi cumpără o duzină, dintre care şapte de predici. Le luă aşa ca să-şi facă o idee, căci numai unul Dumnezeu l-ar putea convinge că a mai dat omenirea şi alți meşteri cuvântători, în afară de Ilie Miniat şi de Ioan cel cu gura de aur. Cu mare greutate se hotărî să cumpere şi un roman din viață monahală, ca să se încredințeze că nu degeaba a blestemat pe autorul lui. Apoi, mai cumpără

încă unul şi încă două, ca să aibă motive să-i mai tragă câteva anateme şi să-i citească, de va fi cazul, chiar moliftele Sf. Vasile.

Iar Iancu Pană, furat de mulţimea cărţilor, pe care le tot privi, le tot întoarse şi le tot cijti titlurile şi numele părinţilor, îl apucă vremea închiderii fără să fi cumpărat ceva. Ieşi din librărie ca dintr-un sanctuar, cu sufletul plin de-o bucurie necunoscută până aci, şi oftă pentru seceta intelectuală în care se prigoreşte şi. moare un om de carte, şi sărac şi rătăcit într-un târguşor din indiferent ce colţ de ţară.

Irimia îl felicită, cu vădită invidie, că s-a putut abţine să nu cumpere, şi îşi arătă temerea că el a căzut în mania risipei. Ca să se convingă de contrariu, refuză cu îndărătnicie să se urce într-un taxi, aşa că se văzură nevoiţi şi ceilalţi să-l urmeze în tramvai, obosiţi şi încărcaţi de pachete

Când ajunseră la hotel, Irimia se bucură că e teafăr la cap şi se jură că n-are să mai vie la Bucureşti cu portmoneul doldora. Iar Iancu Pană constată că-i lipseşte pălăria cea nouă... Întâmplarea nu-l surprinse, dar nu-şi putea închipui cum a pierdut-o pe cea din cap şi nu pe cea din mână! Mai ales, că n-a umblat nicio secundă cu capul descoperit – crede dom-r nia-sa.

— Spune-i adio – şi gata! — îi sfătui Ro.4 stan, făcând haz. Crezi mata că ar să-ţi mai vie acasă, ca la Folticeni? Acolo, toată lumea ştie că numai mata îţi pierzi pălăria, dar aici cine te cunoaşte! Şi ce e o pălărie la atâta umenire şi la aşa bani rispipiţi?

Institutorul se resemnă, bineînţeles, şi făcu o destăinuire care stârni din nou râsul celor-; lalţi. Spuse adică, domnia-sa, că i s-au adus de câteva ori şi pălării străine... ceea ce înseamnă că-şi mai rătăcesc şi alţi cetăţeni din Fălticeni^ acoperişurile capetelor, dar numai el se bucu-r ră de această reputaţie. Fie că i se întâmplă mai des, fie pentru admiraţia şi' pentru stima ce i-o poartă foştii elevi ai domniei-saiel

Apoi, purceseră la controlarea pachetelor sosite pe unde târguiseră. Când constatară că nu lipseşte niciunul, se bucurară dublu: că le cumpăraseră şi că nu se rătăciseră cumva pe undeva. La urmă, părintele Ermolae îşi luă seară bună şi porni "către schitul Darvari, să mănânce o lecuță, să se roage pentru sufletul lui Ifrim Iftodor; care încă nu se arătase la hotel, adică .Ifrim, nu al său suflet, şi să rămână acolo peste noapte şi a doua zi, până la vremea plecării către gară şi către Fălticeni. Iar Iancu Pană şi Irimia Bostan mai zăboviră puțin, pentru oarecare dereticări, după care coborâră şi ei la bufetul hotelului, ca să-şi facă datoria către stomac.

— Să mergem la cinematograf! — propuse institutorul după ce îşi alungară plăpânda foame. Se cade să vedem şi un film, altfel râd fălticenenii de noi. Mai ales că la teatru nu ne-am învrednicit să ne ducem.

Bostan făcu un gest de dispreț şi de nepăsare.

— Parcă n-au mai râs folticenenii de mine?! Dar fiindcă vrei mata, eu nu refuz să te însoțesc. Numai să fie frumos şi să-mi placă. Eu n-am mai fost de când era mut.

Intrară la „Aro'\ fiindcă era aproape, fără eă ştie că păşesc în cea mai mare şi mai confortabilă sală de cinema, din Bucureşti.

Rula un film franțuzesc, de dragoste şi de căsnicie, în luptă cu sărăcia şi cu răutatea oamenilor. Prietenii noştri avură ghinionul să-l găsească pe la jumătate. După ce se trudi să priceapă ceva din mişcările de pe ecran şi din cuvintele străine ieşite din gura unor umbre, Irimia îşi înghiți cu mare greutate un căscat şi se rugă de institutor să-i facă semn când o socoti domnia-sa că e mai interesant. Se vede însă că acesta n-auzi bine, sau îşi făcu de uitare, că tocmai după sfârşitul filmului îl îmboldi pe tovarăş cu degetul şi-i şopti la ureche:

— Ți-a plăcut?

Irimia Bostan, care dormise dus, făcu ochii mari şi întrebă turburat:

— Ce?

IX

O DUMINICĂ FRUMOASĂ.
— CONFORT.
— LA CURSE.
— CHIULUL „AMIRĂLESEI".
— BORSCHE D-aGNEAU.
— LA BAR.

Hotărât lucru, solii de la Fălticeni au parte de vreme frumoasă. E încântătoare această Duminică de Mai. Niciun crâmpei de nor, nicio şuviţă de vânt, ci numai soarele e stăpân pe cer şi pe pământ. Clopotele celor peste o sută de biserici ale Capitalei vestesc în cor, căe ziua Domnului. Marile bulevarde s-au umplut dis-dedimineaţă cu popor care vrea să evadeze în împrejurimi sau mai departe. Florăresele au acaparat colţurile mai frecventate, cu coşurile arhipline de darurile cele mai frumoase ale pământului şi ale soarelui. Altă lume se îndreaptă spre biserici şi spre cinematografe, respirând cu nesaţ un văzduh bucuros că a scăpat de biciuirea unei ierni prelungite.

Prietenii noştri însă întârzie să ia cunoştinţă de ceea ce se petrece dincolo de confortabilele lor camere de la „Ambasador". Se simt aşa de bine în moalele divanurilor şi în interiorul pe care nu l-au avut şi probabil că nu-l vor avea niciodată acasă, încât nu se îndură să se mai scoale. Iancu Pană cugetă adânc la mulţimea de cărţi văzute în marea librărie şi plămieşte o aprovizionare engros. A citit mult în viaţa dumisale, dar ar fi putut să citească şi mai mult, căci nu i-a lipsit nici timpul, nici mediul priincios lecturii nesăţioase. Oraşul în care face apostolat de peste douăzeci de ani e liniştit, strada pe care o locueşte e şi mai liniştită, casa îi e

încăpătoare şi în braţele soarelui, grădina e spaţioasă şi umbrită de meri şi de gutui, soţia e gospodină şi tovarăşă ideală, iar vreun viciu care să-i răpească orele libere şi pacea din suflet, n-are şi n-a avut niciodată. Salariul însă nu i-a îngăduit, pentru hrana intelectuală, decât foarte modeste posibilităţi. Abia a izbutit să se ţină la curent cu literatura pedagogică, să plătească abonamentul la o revistă a corpului din care face parte şi să cumpere, la chinuitoare intervale, câte o revistă literară, – rar câte un volum de versuri sau de proză beletristică.

Acuma însă – slavă lui Dumnezeu! Are de unde să-şi procure şi pentru el şi pentru alţii. Dacă părintele Ermolae plănueşte înoirea bisericii din Prisada, jupân Irimia asigurarea viitorului celor cinci copii, el va înzestra târgul Fălticenilor cu o bogată bibliotecă. E sigur că va obţine şi sprijinul primăriei, poate şi pe al prefecturii, dar temelia el o va pune.

Irimia Bostan, aflând din gura madamei, că cu aparatul telefonic care stă bosumflat pe măsuţa de lângă. capul divanului, se poate vorbi cu orice localitate din ţară şi de pe glob, iar nu numai cu bufetul şi cu administraţia hotelului, se hotărise să ducă boeria până la capăt. Era foarte convins că odată reîntors în Fălticeni va strânge cu amândouă mâinile băe-rile pungei ,aşa că trebuia să profite de acest răstimp de risipă şi să-şi mai facă şi alte gusturi.

Chemă mai întâi casa primarului din Fălticeni.

— Allo? Chiar domnul primar? Cu tot respectul... bună dimineaţă! Aici, Irimia Bostan... Ce? Irimia Bostan, comersant în Uliţa Ciurii! Ce? Chiar el, domnule primar, şi am vrut să ştiu ce mai faceţi... Telefonez chiar din Bucureşti... şi chiar de la hutel „Ambasădăr"... E aşa o namilă, că ai face douăzeci de primării... Vă rog să mă scuzaţi, domnule primar, că îndrăznesc să mă prezint aşa într-un hal, în faţa d-voastră... Ce? Am răcit, c-am fost aseară la teatră şi am uitat să pun bumbac în urechi... Iar acuma stau în pat, chiar subt oghial –

aşa de matasă!1 – şi-am gândit să vă dau bună-dimineaţă şi să vă întreb ce mai e pe la Folti-'ceni.». Îmi pare' foarte bine şi vă rog să nu vă supăraţi... Noi plecăm diseară, împreună cu d. Pană, cu părintele Irmulae şi chiar cu Iftodor, dacă se poate, – şi vă rog să trimiteţi vorbă acasă la mine, pentru astă. Dar vă rog, domnule primar, să nu trimiteţi un gardian, ca să tiu se sperie cupiii... Vă salut cu respect!' Mulţumesc! Cu tot respectul! Vă salut! Bonjăăr! 1 După ce închise telefonul, Irimia se căi amarnic că şi-a adus aminte de „bonjour" abia în ultimul moment. Apoi se umflă în pene, de sa-" tisfacţie şi de mândrie că a vorbit cu primarul* fiind numai în cămaşă, iar primarul i-a răspuns ca unui cetăţean de ispravă, iar nu cum îi răspundea altădată, când, în lipsă de buzunare, purta batista în sân sau la curea. Atunci îi zicea Bostan – şi din Bostan nu-l mai scotea, cu toate că îl saluta ca pe un ministru. Iar acum, deşi i-a vorbit aproape desbrăcat, primarul i-a zis „Domnule Irimia!"...

— Ci însamnă să nu fii un pârlit, care vinde două mături pe zi şi n-are după ce bea apă!...

Dar plăcerea cea mai mare pentru... domnul Irimia, abia acuma venea. Douăzeci de ani în Şir s-a ciondănit el cu Moişă Negru, crâşmarul din drumul lui, cu toate că erau rude de aproape. Moişă nu l-a scos niciodată din „prost", iar Irimia, pe Moisa, din „hoţ"„ Irimia era prost fiindcă trăia în sărăcie amarnică; şi efa sărac fiindcă era prost. .Aşa judeca. Moişă. Acum e rândul Irimiei să-l judece pe Moişă. Crâşmarul însă n-are telefon acasă, încât, fu nevoit, Irimia, să deranjeze pe Iţic Florescu, băcanul din colţ, care are despre dânsul păreri mai bune decât Moişă.

— Allo! Tu eşti, Moişă? Aici... domnul Irimia Bostan... Vorbesc chiar din Bucureşti – şi chiar de la hutel „Ambasădăr".» E aşa un palat! Are şaptesprezece caturi şi o mie de camăre... Eu stau la etajul al douăzecilea şi dacă aş avea un uchian m-aş uita drept la Folticeni.. Ce? Ai crezut că ma

călcat un tramvai? Tu eşti aşa un prost! Eu nu umblu cu tramvai, boule, ci cu utumubil... Stau în fund, pe moale, şi mă gândesc la tine, că degeaba trăeşti pe pământ... Toată viaţa ai vândut apă cu spirt şi ai fript cârnaţi împuţiţi şi niciodată n-ai umblat cu utumubil şi n-ai dormit pe aşa moale... Şi tot aşa un hoţ şi un bou ai să mori... Ce? Mie mi-a ajutat Dumnezeu, că am fost negustor cinstit şi om de umenie, dar pe tine te ţine dracu în ghiare şi nu te lasă măcar să porţi o haină mai bună şi să mănânci odată ca un boer... Eu plătesc aici două mii de lei pe zi, chirie, şi masa ma costă tot o mie şi bacşişurile tot o mie... Ce? Allo! Ce? Nu mai vorbeşti? Te-ai supărat? Ce?

Iancu Pană, auzind pe Bostan vorbind cu Fălticenii, se molipsi şi el – şi chemă pe directorul şcolii la care avea catedra. Apoi telefonăm la Bălţi, unui bun prieten, pe care nu-l văzuse de unsprezece ani... Şi mare fu bucuria amândorura, dar mai ales a institutorului, că pot să schimbe câteva cuvinte, după atâta trecere de vreme.

Dar ce face Ifrim Iftodor, norocosul candidat la prietenia unei doamne din „lumea bună?" Şi poate chiar la... mâna ei?

E pur şi simplu amorezat! Dar un amor de altă calitate decât cele pe care le-a mai avut în lunga şi neastâmpărata-i burlăcie. Nu ştie nici el cum să-l taxeze, dar îşi dă binea seama că e de altă calitate. Şi chiar de alt calibru. Când a mai fost picnit de această boală, s-a uitat drept în ochii iubitei şi i-a spus ce simte, cum simte şi cum are să procedeze dacă ea mi simte la fel. Sau dacă măcar nu... consimte. De data aceasta, însă, n-are curaj să-şi mărturisească lui însuşi ceea ce îl doare, deci cu atât mai puţin fiinţei care i-a înfipt un of, ca un cuţit, în inimioară. I se pare aşa de mare prăpastia care îi desparte, că refuză categoric sa admită putinţa unei apropieri de oarecare tărie şi durată. E drept că există precedente, când femei din aristocraţie, prinţese chiar, şi-au .legat soarta, fie si vremelnic, de simpli muritori, dar acei muritori erau muzicanţi, dansatori sau măcar acrobaţi de circ. Dar el ce este?

Un biet funcţionăraş de la prefectura unui biet judeţ, fără vreun talent şi fără vreo boabă franţuzească!

Are totuşi momente când inima îi şopteşte categoric să spere. Ţuchi nu este prinţesă, nici ducesă, nici contesă, ci fiica unui moşier şi văduva unui general de marină. Deci, destul de sus ca să-l ţie la distanţă, şi totuşi nu prea sus ca să şH apropie. Atunci, dansează după propriu-i fluer şi-şi face planul să nu forţeze lucrurile. Să continue a se purta cu maniere de sclav şi s-o privească cu ochi de câine care aşteaptă să fie mângâiat.

A adormit târziu – şi totuşi s-a deşteptat devreme, amărât că nu-şi aminteşte visele. Apoi iarăşi s-a culcat, ca să-şi făurească singur un vis, dar l-a deşteptat vocea răstită şi piţigăiată a lui Irimia Bostan. A vrut să telefoneze la „Athenée Palace", dar întrucât ea nu-i dăduse prealabilă încuviinţare, a reaşezat receptorul pe furcă, oftând... fericit. A făcut însă alt gest, pentru care s-a felicitat singur. Şi anume: a comandat, prin administraţia hotelului, un buchet mare de garoafe, la cea mai vestită florărie din Bucureşti, pentru a fi trimis amirălesei, la hotel. Ce ochi va face ea când îl va primi, şi mai ales când va afla cine i l-a trimis! Această problemă îl frământa pe el, în clipa când Pană şi Irimia năvăliră în cameră, ca să-i ceară socoteală pentru dezertare şi apoi să pună la cale cele pentru plecarea din Bucureşti.

— Nu mă întrebaţi nimic, căci nu veţi afla mmic de la mine. Şi nici la Fălticeni nu mă înapoez la termenul convenit. Mă aflu la o mare lăscruce a destinului... E probabil să fac un salt pe culme, şi tot aşa e posibil să rămân bun în grad. Nu anticipez nimic, deoarece, după cum bine v-aţi convins, nici soarta omului şi nici norocul nu umblă pe drumuri ce ar putea fi ghicite mai dinainte. N-aşi fi însă prea mult mirat, dacă deslegarea o voiu avea chiar astăzi după ora trei... Să ştiţi însă că joc o carte mare...

Iancu Pană şi Irimia îşi examinară prietenul, cu gânduri

încrucişate, apoi se priviră lung şi întrebător.

— Ori e nebun, ori se face prefect, – îşi dădu Bostan cu părerea, sigur că altă pricina nu e la mijloc. Dar Iancu Pană se gândise la cu totul altceva. Bănuia că Iftodor e în perspectivă să intre în vreo combinație cu niscai oameni de afaceri şi deci să spere o lovitură. Apoi conveni că ar putea să fie la mijloc o femeie. II ştie pe Iftodor îndrăzneț şi chiar şmecher, adică aşa a auzit, în relațiile cu sexul slab, încât n-ar fi de mirare să fi sucit capul vreunei bucureştence cu parale şi cu trecere.

II lăsară în apele lui şi începură pregătirile pentru plecare. Mai aveau zece ceasuri până la tren, dar omul înțelept se pune la cale din vreme. Când îşi dădură însă seamă că nu prea au cu ce îşi bate capul, făcură haz. Pachetele cu târgueli rămâneau aşa cum au fost întocmite în diferitele magazine, iar pentru a vârî în valize cămăşile de noapte, prosoapele şi • periile de dinți, nu le trebuia mai mult de un minut.

Părăsiră câteşitrei hotelul, cu gând de plimbare. Iftodor avea treabă abia la orele trei, când urma să-şi întâlnească iubita la hipodrom, iar Pană şi Irimia nu prea ştiau cum să-şi întrebuințeze ultima zi de şedere în Bucureşti. Institutorul ar dori să dea o raită prin muzee, iar Irimia ar vrea să vadă „Moşii" sau Luna Bucureştilor".

Vitrina cofetăriei din apropiere, le aminti că afară de halva şi stafide, alte dulciuri n-au cumpărat pentru a duce acasă. Şi slavă Domnului că au cui să ducă. Bostan are copii, Iancu Pană, câțiva elevi foarte dragi, şi nici şeful de birou nu-i chiar aşa de singur în Fălticeni. Toți prietenii lui au copii, iar femeile care îl simpatizează s-au înmulțit grozav de când s-a îmbogățit.

Intrară în cofetăria bogat asortată, dând „bunăziua" în cor şi salutând pe toată lumea, – Pană şi Irimia cu stângăcie şi cu smerenie, iar Ifrim Iftodor cu aere de om îmbulzit de noroc.

Irimia îşi pusese ochii, încă de afară, pe un iepure de ciocolată, mult mai voinic decât cei care trăesc pe câmp şi prin

pădure. Rămăsese din cei confecționați pentru Paști și cofetarul îl mai ținea încă în vitrină – probabil pentru arta deosebită cu care era lucrat.

— Cât costă vulpea astă? — întrebă Bostan pe una din vânzătoare, după ce își fixă în mintea lui o cifră peste care să nu treacă.

— Nu e vulpe, ci iepure! — îl corectă fata, mirată că așa domn n-a văzut niciodată cum arată un iepure.

— Și dacă e iepure, cât costă?

— Patru mii de lei...

— Ce?

— Patru mii de lei!

— Patru mii de lei, un iepure mort?! Cu banii aiștia, te rog pi mata să mă crezi, că pot să cumpăr două duzini și îmi rămân și blanile. Sau poate ai vrut să glumești? Și crezi mata că-ți șade frumos să faci glumă cu un om de cincizeci de ani? Ce?

Vânzătoarea se roși toată și vru să se explice, dar văzând pe tovarășii acestui domn supărăcios, râzând, îi imită și ea. Irimia socoti că e cam îndrăzneață și deschise gura să mai zică ceva, dar pe loc își aduse aminte ca se află într-o cofetărie mare din centrul Capitalei, iar nu într-o dugheniță cu rahat, din Fălticeni, și luă o atitudine caraghios de respectoasă.

— Scuzați, vă rog! N-am știut... am făcut o glumă proastă... dar vă rog să mă scuzați. La noi, la Folticeni, e obiceiul să mai glumească oamenii... Face patru mii... și face chiar șase., dar mie să-mi dai bomboane de zece lei... Am așa cupii mici... Și chiar de douăzeci de lei să--mi dai, că e o marfă care nu se stric4... și nici n-are să aștepte ca să se strice...

La socoteală, achitară fiecare, deci și Irimia, câte șapte sute de lei... Iar pachetele cu tot felul de dulciuri fură îndrumate către hotel.

Și porniră mai departe, pe bulevardul Take Ionescu.

Merg oarecum mai liber ca în ajun. S-au mai familiarizat cu

înălțimea caselor, ou lărgimea bulevardelor şi cu necurmatul du-xe vino de automobile şi de tramvaie. Nu se mai miră în cor şi nu se mai tem că automobilele, în viteza lor nebună, s-ar putea urca pe trotuar. Continuă însă să-şi dibue gulerile şi cravățile la fiecare cinci minute, să-şi întindă jiletcile şi să se examinze de sus şi până jos. Cu toate că îşi are inimioara angajată, Iftodor îşi păstrează năravul de a se uita în urma femeilor; iar Irimia, vioi şi în permanență agitat, se întoarce cu totul – de la stânga la dreapta, de la dreapta la stânga şi apoi împrejur.

Iancu Pană e mai înalt şi mai bine legat decât tovarăşii săi. E brunet, cu părul cărunt, poartă mustăți cu vârfurile răsucite şi haine bleu-marin. Calcă rar şi îndesat, iar degetul cel mare de la mâna stângă îl ține în buzunarul vestei.

Irimia Bostan și-a făcut costumul cel nou la acelaş croitor şi din aceeaşi bucată de stofă. El e mic de stat, fără fir de păr alb, cu mustățile orientate după dispoziție şi cu părul tuns pe piele. E ceva mai tânăr decât institutorul, dar pare mai în vârstă. Calcă neregulat, vorbeşte mult şi adesea singur şi nu-şi lasă mâinile nicio clipă să se odihnească. Le scoate din buzunarele pantalonilor, ca să le împreuneze la spate, apoi îndată le mută la încheietura vestei şi imediat le vâră din nou în pantaloni. Se scarpină des după urechi, ca şi când nu i-ar ieşi anumite socoteli, – şi mai rar în bărbie, probabil. după ce îi ies socotelile aşa cum a" dorit.

Ifrim Iftodor, bărbat abia trecut de patruzeci şi şase de ani, e mai 'nalt decât Irimia, dar mai scund decât institutorul. Şi cel mai subțire dintre toți. Poartă haine gri deschis, guler tare, mânuşi maron, de piele, mustață tunsă şi un buchețel de mărgăritare la butonieră. Păşeşte mândru şi sigur de sine. Uneori însă şovăe şi cade pe gânduri. Atunci, Irimia îl loveşte cu cotul şi crede că face un spirit:

— Şi dacă n-ar să fie aşa şi ar să iasă altfel?

Iftodor se încruntă, mai mult decât îi e permis față de un

prieten, şi întreabă ca un şef surprins de îndrăzneala subalternului: *

— Ce să fie şi ce să iasă?

— Ală la care te gândeşti.

Mai trebuie spus aci că numai hainele lui Iftodor cad bine pe corp. Croitorul celorlalţi, silit să le facă în grabă, a comis greşeli la măsurătoare. Sacoul institutorului e mai lung în faţă decât la spate, iar pantalonii lui Bostan sunt prea largi şi prea lungi. Din care pricină domnia-sa e nevoit să-i ridice când şi când şi sa-i pipăe pentru a se încredinţa că nu i-a uitat la hotel.

In piaţa Romană se opriră să privească statuia lui Lascar Catargiu. După observaţiile de rigoare: institutorul – că a fost un mare bărbat de stat, Irimia – că n-are pălărie, iar Iftodor – că e soclul prea puţin înalt, porniră iarăşi în necunoscut.'De acuma păşesc chiar pe bulevardul care poartă numele statuei. E cel mai larg şi mai frumos bulevard din capitala KomânieL

Zărind biserica Sf. Visarion, pe strada cu a-celaş nume, îşi aduseră aminte că e zi de sărbătoare, adică sfânta Duminică, şi se abătură să aprindă lumânări şi să se închine- Dar frumuseţea slujbei îi reţinu în biserică mai mult decât avuseseră intenţia să rămâie.

In piaţa Victoriei, de unde pleacă – sau sosesc – atâtea străzi, făcură ca popa Duhu, din „Arnintirile" exdiaconului Creangă, adică: stuehiră în palmă şi loviră cu dunga celeilalte palme. Dar numai aşa fiindcă erau bine dispuşi, căci tot pe şoseaua Kiseleff ar fi apucat

Vizitară muzeul naţional de Istorie Naturală, apoi merseră în zig-zag, traversând mereu Şoseaua, ca să ia cunoştinţă şi de ale ele din dreapta şi de cele din stânga. Se simţeau obligaţi să vadă tot, măcar pe acolo pe unde trec, ca să aibă ce povesti la întoarcere.

Când ajunseră la restaurantul „Bufet", cu grădină mare şi cu două orchestre: una civilă şi una militară, convenină că ochii şi mintea s?au desfătat îndeajuns în această jumătate de zi

minunată şi că acum e rândul stomacului.

La ceasurile două, porniră către hipodrom. Iftodor avea întâlnire cu femeia care îi stăpânea gândurile, iar Pană şi Bostan, înduplecaţi de Iftodor, voiau să vadă cum aleargă nişte cai, care n-au altă treabă decât să se hrănească bine şi să se ia la întrecere. Niciunul din ei nu văzuse cai de curse, nici măcar la cinematograf, şi deci nu-şi puteau închipui cum arată un hipodrom şi în ce chip are sa se petreacă această alergare.

— Să stăm mai la distanţă, ca? să nu dea peste noi şi să nu ne umple de colb, – grai Bostan, ca unul ce nu admitea să fie ucis de cai, după ce a scăpat teafăr din întâlnirea cu tramvaiele şi cu automobilele.

Fiind zi frumoasă, iar în program figurând un premiu important, a venit lume multă la hipodrom. Lume atrasă de mirajul unui câştig fără muncă, de un spectacol care nu e nici teatru nici cinematograf, sau de nevoia de a se duce undeva.

Provincialii noştri, în special Irimia Bostan şi Iftodor, căci institutorul mai avea oarecare idee de curse, din lecturi, se simţiră oarecum» nepoftiţi în acest public grăbit şi enervat, ca în preajma unui eveniment ce se va produce din clipă în clipă. Unii cercetează programul, alţii se înghesue la casele de bilete – şi toţi, bărbaţi şi femei, vorbesc numai de cai şi de jockei, pronunţându-le numele ca şi când ar fi în discuţie rude apropiate sau indivizi care, prin ocupaţia sau talentul lor, se bucură de mare popularitate.

— Ce? — cuteză Irimia Bostan, după ce se mai familiarizâ cu lumea şi cu mediul .Trebuie să fie cineva nebun, ca să-şi rişte averea şi chiar o sută de lei, pe un cal care fuge ! Dacă se împiedică, ar să mai iasă? Şi dacă altul fuge mai tare, tot n-ar să iasă! Se sună plecarea cailor către locul de unde va începe cursa. Sunt toţi numai nervi. Parcă sunt conştienţi că vor trece un greu examen, care le va urca valoarea în ochii stăpânilor şi ai acestiu public nerăbdător, ce îi examinează cu sentimente de dragoste sau de duşmănie.

Pană îi priveşte cu nesătulă admiraţie, dar Bostan e decepţionat. El se aştepta să vadă cai voinici şi călăreţi la fel, iar nicidecum nişte căluţi traşi prin inel, ca domnişoarele la regim de slăbire, conduş: de copii sau de slăbănogi în haine colorate.

Toată lumea se înghesue acum la tribună sau se caţără pe grilajuri. Privirile tuturor au aceeaşi ţintă, gândul fiecăruia e la calul sau la jcckeul favorit, iar previziunile se divulgă în şoapte.

Cel din urmă sunet de clopot anunţă plecarea. Publicul freamătă ca o furtună stârnită în plin senin. Bărbaţi şi femei, bătrâni şi tineri, s-au ridicat de pe bănci ca sa privească goana, ca o vijelie, a cailor şi să-şi stimuleze favoriţii prin strigăte şi prin gesturi disperate. Domni eleganţi şi doamne împodobite cu scumpe bi^ juterii, călcând legile boeriei şi uitând, că o eventuală neşansă nu va pricinui niciun gol , în averea lor, s-au făcut tot o apă cu marea massă a jucătorilor şi a chibiţilor.

— Hai, Constantinescu!

— Curaj, Vin cent!

— Câştigă Hangiu!

— Iese Han !

— Haide, L-aouzele! Courage, mon enfantl Când mai rămâne o mică distanţă până la potou, publicul nu mai strigă ci urlă. Se văd feţe crispate, ochi bulbucaţi, gesturi de epileptici. Se aud ameninţări violente, chicote de apropiată biruinţă şi expresii de parlagii. La urmă, totul se termină într-un balamuc de urale şi de huidueli.

Iancu Pană e încântat de noutate, dar Irimia Bostan, nefiind suficient lămurit, nu ştie ce atitudine să ia. In tot cazul, nu e momentul pentru păreri definitive. Cursele sunt abia la început.

In acest timp, Ifrim Iftodor aşteaptă singuratic, la o masă din interiorul bufetului, cu speranţele lui în scădere... Iubita trebuia să vină la trei, – i-a repetat de două ori că e foarte punctuală, – iar acum e ceasul trecut de patru! Ce s-o fi

întâmplat? Probabil c-a uitat... O doamnă din înalta societate nu e obligată să țină minte ca o femee mai de jos... I-a făcut însă – lui – atâția ochi dulci, l-a strâns chiar de mână în mai multe rânduri, şi i-a dat să spere lucruri foarte plăcute... Sau poate că i s-a părut lui... O fi bolnavă... I s-o fi. Întâmplat vreun accident,.. Tramvaiul şi automobilul, ori liftul de la hotel, nu fac deosebiri după clase... Cu siguranță că i-a telefonat la „Ambasador", – şi el, ca un prost, în loc să aştepte la hotel, un semn de la ea, a plecat la biserică şi la plimbare.

Mai aşteptă un sfert de oră, apoi telefonă la „Ambasador". Răspunsul portarului îi căzu ca un leşin la inimă. Nu numai că nu-l căutase nicio doamna, dar frumoasele şi scumpele flori, pe care i le-a trimes în semn de dragoste şî de stimă, îl aşteaptă, ofensate, în propria lui cameră... „Amiraleasa" era necunoscută la „A-thenee Palace"...

Telefonă la marele hotel din piața Palatului. Răspunsul confirmă pe cel primit de la portarul „Ambasador"-uluL

Agăță receptorul ca un om păcălit de soarta tocmai în ceasul când â socotit că e mai binevoitoare şi mai darnică cu el. Îşi dădu seama c-a avut de-a face cu o escroacă, dar nu regretă banii pierduți cât mai ales uşurința cu care s-a lăsat îmbrobodit la ochi. Nicio altă femee nu izbutise până atunci să-l păcălească într-un chip oarecare, iar acum s-a lăsat amăgit – şi în ce hal! — de cea dintâi întâlnită in Bucureşti. De bunăseamă că, de când are parale, şi-a mai pierdut din minți! Altfel nu se explică atâta gugumănie la un bărbat care apropie jumătatea de veac...

— Idiotule! — îşi zise el lovindu-se cu degetul în tâmplă. Apoi înghiți două sticle de bere, ca omul la un necaz pe care şi l-a făcut singur, şi ieşi din bufet cu gând să-şi ia prietenii şi să plece.

— Hei! — cum a ieşit sucuteală? — îl întrebă Irimia ironic. Dacă a ieşit prost, atunci joacă la cai că ar să iasă bine...

Se pregătea cursa a treia.

Ifrim Iftodor, văzând cum se pasionează atâta lume pentru alergări şi că prietenii lui s-ar hotărî cu greu să plece înainte de sfârşit, se îndreptă spre cea dintâi cassă din calea ochilor şi cumpără bilete la nimereală. Nu cunoaşte caii, nu i-a şoptit nimeni la ureche că are să câştige cutare sau cutare, nici nu se teme de vreo combinație între proprietari sau intre jochei. Dealtfel, el pontează pe numere, nu pe cai sau pe jockey. A luat numerele 1, 3 şi 11, fără să cunoască animalele respective.

Câştigă cu 11.

La cursa a patra joacă la fel— şd iar câştigă. La cursa a cincea asemenea.

La ultima cursă riscă tot câştigul realizat până atunci, plus o mie de lei din buzunar, ceea ce îl determină pe Iancu Pană să facă şi el o încercare. Aşa ca să nu-şi găsească vină că a fost la eurse şi n-a jucat. Şi ca să fie la fel cu toată suflarea de pe hipodrom. Dar nu cumpără decât un bilet de o sută, plasat. Se molipseşte pe loc şi Irimia Bostan, dar el nu se poate decide pe care cal să joace. I-a examinat, la plecare, şi putea să jure că toți vor ajunge la potou în aceeaşi clipă. In cele din urmă a cumpărat numerele alese de Iftodor, apoi a luat şi numărul ales de institutor, a mai luat şi din proprie inspirație, şi la închiderea casselor a constatat, cu mirare şi cu haz, că nu i-a rămas niciun cal nejucat. Era probabil unicul jucător sigur că nu va arunca toate biletele cumpărate.

Această ultimă cursă a adus lui Iftodor un câştig neto de nouă mii de lei. Iancu Pană a pierdut, iar Bostan a realizat treizeci şi patru lei, la un capital de două sute douăzeci. Iftodor constată că proverbul care zice că acel ce pierde în dragoste câştigă la curse, s-a adeverit întocmai, iar jupân Irimia e convins că dânsul, fără să vrea şi fără vreun calcul mai dinainte, a descoperit mijlocul de a câştiga la curse. Nu mult dar sigur.

— Nu-ți mai bați capul că ar să iasă negru şi n-ar să iasă ală bălțat, ci joci pe toți şl unul din ei tot iese...

La ieşirea din hipodrom, Iftodor le vorbi cinstit despre aventura sa, rugându-i să păstreze taina cât mai multă vreme. Şi mare mirare îi cuprinse pe cei doi când auziră că o femee îşi poate permite astfel de înşelătorii, şi că un bărbat ca Iftodor s-a lăsat prostit şi încântat cu atâta uşurinţă. Iar sfatul lor prietenesc, fu acesta: să se lipsească de banii împrumutaţi târfei, mai ales că a câştigat la curse, şi să râdă singur ca de-o prostie pe care orice bărbat o poate face. Fiindcă Iftodor se arătase hotărât să-şi amâne plecarea, ca să supună cazul celor de la poliţie şi să dea de urma hoţoaicei. Nu atât pentru recuperarea banilor „împrumutaţi", cât mai mult ca să vadă ce mutră va face „Ţuchi", cu cătuşele la mâini şi cu gardianul la spate.

Până la urmă, Irimia se lăsă convins şi trecu de partea lui Iftodor. Zece mii de lei nu e o sumă de care să te poţi lipsi aşa ca de-un pol sau de-o sută. Apoi nici Iancu Pană nu mai găsi temeiuri împotrivă. Şi, cum nu se cădea să-şi lase prietenul şi tovarăşul singur, căci patru veniseră şi tot patru trebuiau să se îna-poeze odată, hotărâră să amâne plecarea cu douăzeci şi patru de ore, încredinţaţi că nici cuviosul monah nu se va opune.

Când se înapoiară la hotel găsiră pe părintele Ermolae aşteptându-i în marele salon de la parter, cu toaite pachetele în jurul cuvioşiei sale. Deoarece anunţaseră că pleacă, portarul închiriase camerele la alţi pasageri şi totodată le evacuase bagajele, aşa cum se obişnueşte şi cum era cu dreptate.

Auzind din gura lui Iftodor tărăşania cu văduva nemângâiată, precum şi hotărârea lui de a nu se lăsa păgubaş, părintele Ermolae se miră ca de-o ispravă a necuratului. Cu multă părere-de-rău însă conveni să-şi amâne plecarea. Şi poate că tot ar fi plecat dacă şederea nu i-ar fi fost la schitul Darvari şi dacă nu i s-ar fi lipit inima de fraţii şi de rânduiala din acel schit. Aşa că sfinţia sa se înapoe iarăşi la părinţii sfetagoreţi, iar cei trei îşi mutară domiciliile la alt hotel,

întrucât la „Ambasador" nu mai erau camere libere. Dealtfel, începuseră să se cam sature de-o boerie care le uşura buzunarele şi să dorească iarăşi viața de până aci, bineînțeles cu oarecare modificări îndreptățite de noua situație materială.

Când ajunseră la hotelul cel nou, şi acesta destul de mare şi de central, dar mai convenabil ca preţ, Iancu Pană bagă de seamă că i-a dispărut şi pălăria cealaltă... Deci încă un motiv, dacă mai are nevoe, pentru amânarea plecării. Duminica nu vinde nimeni pălării, iar în Fălticeni nu te poţi întoarce cu capul gol, atunci când concetățenii îți cunosc o anumită meteahnă.

Trebuie să spunem aci, dacă mai e trebuință, că niciunul din prietenii noştri n-avea chef de aşa înapoere grabnică de unde plecaseră. Institutorul şi cu Iftodor îşi luaseră concedii de câte cinci zile, prăvălia lui Bostan mergea la fel de prost şi cu el şi fără el, iar părintele Ermolae începuse a se simți mai bine la Dar-vari decât la sfânta ctitorie a Lăpuşneanului Alexandru. Călugării de aci sunt mai iscusiți în tâlcuirea scripturilor, iar mâncarea e mai scăzută şi mai gustoasă... Sfinția sa mărturisea numai pricina cea dintâi, dar nici pe a doua n-o putea ascunde cu desăvârşită fățărie.

Şi apoi, ca să vorbim cinstit, oamenii nu văzuseră şi nu cunoscuseră mare lucru din acest imens Bucureşti. Irimia avea poftă – şi poate chiar interes – să vadă cum se face schimburile la Bursă; institutorul dorea să asiste la un spectacol teatral şi să mai viziteze vreo librărie, vreun muzeu; Ifrim Iftodor, petrecăreț şi afemeiat, nu putea să se declare mulțumit cu o aventură ratată, iar cursele de cai abia începuseră să-l atragă. Încât, chiar dacă şeful de birou nu s-ar fi lăsat escrocat şi nici institutorul nu şi-ar fi pierdut pălăriile, ar fi găsit ei alte motive să mai rămână.

Programul pentru seara aceasta îl întocmiră cu ajutorul binevoitor al portarului : aperitive la „Dragornir", cina la un cunoscut restaurant, botezat franțuzeşte, iar otpustul să-l facă

la un bar. Ifrim Iftodor e dispus să cheltuiască, de va fi cu putinţă, toţi banii câştigaţi la curse. A pierdut în dragoste, dar tocmai din această pricină i-a mers bine la hipodrom. Dacă falşa văduvă de amiral ar fi venit la întâlnire, n-ar fi mai jucat la curse – şi poate că i-ar fi mai dat câteva miişoare. Se află, deci, de două ori în câştig.

La „Dragomir", se aşezară îndată pe sandviciuri cu icre negre, crocheté de caşcaval şi pe vin de Porto. Apoi urmară cu bere de Pilsen. Şi din nou cu vin de Porto. Niciunul din ei nu cunoscuse până aci gustul icrelor negre. Şi nici al băuturilor aduse de peste mări şi ţări. Din care pricină, nu se prea entusiasmará decât de lucrul nou, căci nici icrele negre nu le găsiră a fi cine ştie ce minunăţie, nici vinul cine ştie ce grozăvenie. Numai când văzură nota de plată convenirá că, într-adevăr, au făcut lux de boeri mari.

Clădirea care adăposteşte restaurantul în care se foloseşte de predilecţie limba lui Voltaire, îi decepţionă grozav, căci le era teamă să nu mănânce prea... eftin. Cu boeria, ca şi cu orice lucru, când începi se cade să mergi până la capăt. Mai ales când cel care plăteşte n-a asudat prea mult pentru bani. Aşa că nu intrară decât cu titlu de încercare.

Sala de mese e de-o simplitate izbitoare, în contrast cu eleganţa muşteriilor şi în special cu strălucitoarele bijuterii ale cucoanelor. Iancu Pană şi cu Bostan, impresionaţi chiar de la intrare, ezitau să păşească dincolo de orchestră, dar Ifrim Iftodor, care se ospătase în seara trecută la „Continental", se considera deacuma familiarizat cu luxul cel mare. Insă nu în aşa măsură ca să nu prefere o masă mai retrasă, care să nu-l oblige să traverseze salonul în lung şi în lat.

Institutorul se simte aşa de străin de această lume şi de acest lux, că ar fi de-o sută de ori mai mulţumit să se găsească, în acest moment, în restaurantul „Tanu" din Fălticeni, sau în-tr-o bodegă oarecare. Iar Bostan, şi aşa mic de statură, s-a mai micşorat încă. Ochii-i, de obicei vioi şi bănuitori, s-au fixat

speriați și decolorați în frizura chelnerului care așteaptă comanda.

Lista de bucate e scrisă, bineînțeles, în franțuzește. O cercetează întâi Iftodor, ca unui care a învățat liceul, apoi Iancu Pană și la urmă jupân Irimia. Dar in zadar recurge acesta la ajutorul ochelarilor că nu înțelege nimic. Nu e sigur nici măcar dacă bucatele sunt notate într-o limbă străină, sau așa li se spune în marile restaurante ale Capitalei. Pană și Iftodor își dau cu coatele și-l așteaptă să se pronunțe, dar el strâmbă din nas, ca și când mare lucru n-ar cuprinde lista, și își arată dorința ca un bețiv după ce se trezește : – Aș vra ceva acru..

Garsonul își stâlci, cum putu, pofta de râs, – și aștepta s-audă și dorința celorlalți.

Iancu Pană citește cu ușurință franțuzește, deși n-a învățat în școala normală, dar pentru a pricepe întocmai o astfel de listă de bucate, când toată viața n-a ieșit din ciorbe, din tocături și din fleici naționale, nu i-ar fi de mare ajutor nici dicționarul. Iar Iftodor, care nu s-a mai ocupat de franceză, din ziua când și-a dat bacalaureatul, nu izbutește nici să citească corect.

In cele din urmă, institutorul, având împuternicirea tacită a prietenilor, fixă un menu pentru toți, fără să fie sigur că chelnerul va servi întocmai felurile la care s-a gândit el. Și fiindcă acest menu va face multă vreme obiect de vorbă în Fălticeni și va rămâne probabil în istoria familiilor Pană, Bostan și Iftodor, îl notăm întocmai :

Sterlet froid sauce rémoulade Borsche d-agneau

Omelette aux champignons fraâches

Ragoût de filet et polenta Filet de porc a la broche Salade de concombres Fromages blanc Café glacé Vin de Cotnari.

După cum se vede, menu-ul nu e alcătuit rău, dar decepția amicilor noștri, în special a lui Ifrim și a lui Irimia, e de nedescris. De unde se așteptau să fie serviți cu cine știe ce

bunătăţi necunoscute de ei, se pomenesc cu borş de miel, cu tocană de muşchi şi cu brânză de Brăila! Pentru astfel de... specialităţi, nu~i nevoe să te osteneşti până la cutare restaurant franţuzit, din Bucureşti. Le găseşti la orice birt din Fălticeni. Bostan, în primul rând, e revoltat la culme. Mai ales după plată. E aşa de sigur că au fost păcăliţi, cum e sigur că nu-l mai cheamă Goldenberg şi că a câştigat o jumătate de milion la loterie. Are chef să-l ia pe garson de guler şi să-i ceară socoteală :

— Mă rog matale, să-mi explici, pentru ce ne-ai servit peşte şi la sucuteală ai pus sterlet? Pentru ce am plătit polentă şi am mâncat mămăligă? Şi ai crezut oare, matale, că noi n-ara mai văzut aşa brânză şi aşa castraveţi cu oţet şi cu untdelemn?

Noroc că au înghiţit Cotnarul cu repetiţie şi astfel le-a mai scăzut deziluzia. ceea ce nu l-a împiedecat pe Irimia, la plecare, să-şi dea cuvântul că în acest restaurant n-are să-i mai calce piciorul.

— Mă rog: dacă e tucană, să-i zică tu cană ; şi dacă e friptură, să-i zică friptură; şi dacă e mămăligă să nu-i spue... ală! Ce? Eu zic aşa, cucoane Iancule şi domnule Iftodor; că în Bucureşti e mai multă lume proastă decât la Folticeni. Altfel n-ar umbla cu aşa înşelătorie şi cu aşa prefăcătorie..,

După un sfert de oră păşeau pe uşa unui cunoscut bar de pe bulevardul Brătianu. Nu ştiau ce o să găsească acolo, dar fiindcă intra atâta lume, îşi închipuiră că ceva de seamă trebuie să fie*

Localul, în formă de potcoavă, e arhiplin. Dar prietenii noştri se simţiră mai cu curaj decât la restaurant. Semiobscuritatea din sală e mai favorabilă debutului. Dar şi atmosfera e mai familiară. Aici nu se mănâncă după tipicul cel mare, ci numai se bea şi se dansează. Şi nu sunt remarcaţi decât cei care se învârtesc în spaţiul rezervat pentru sucitul picioarelor.

Chelnerul, peste cap de ocupat, se lasă aşteptat ; iar atunci

când găseşte un moment disponibil, solicită comanda cu urgența impusa de situație. Dar cei trei crai din Fălticeni habar n-au de ceea ce se poate consuma într-un bar. Se privesc întrebător şi aşteaptă îndrumări de la garson. Acesta îşi dă imediat seama că domnii sunt provinciali şi începători – şi se execută îndată.

— Whisky? Coctail? Grog? Gin? Cheryclo-ber?

— Lasă astă ! — sare enervat Irimia Bostan. Mie să-mi spui pe româneşte şi să-mi dai un şpriț. Crezi mata că n-am mâncat până la ora asta ?

Chelnerul uită de protocol – şi râde.

— Poate doriți şampanie ?

— Exact! — se pronunța cuconul Iancu, sigur că e în asentimentul celor doi tovarăşi.

După ce consumară la iuțeală două sticle cu şampanie din cea mai scumpă, cei trei se simțiră transportați pe altă planetă şi îşi mărturisiră, fără să se audă, că sunt oamenii cei mai fericiți, de la Adam şi până în ceasul de față. Au curaj să sfideze pe toți cei prezenți şi să facă glume pe socoteala perechilor care se în-ghesue la dans. Se simt aşa de transportați sufleteşte, că nici în Paris n-ar mai fi stângaci – cred ei – şi provinciali,

O pereche de dansatori mexicani, ale căror mişcări nu le înțeleg şi deci le bagatelizează, îi desmețeşte în suficientă măsură ca să^şi dea seama că şampania nu-i chiar aşa de inofensivă cum pare. Dar iată că mexicana îşi ridică fusta, dinainte, gest care stârneşte indignarea şi... curiozitatea folticenenilor. Pană şi cu Iri-mia murmură, aşa ca să^şi facă datoria de bărbați însurați şi de provinciali decenți, dar în acelaş timp aşteaptă cu nerăbdare, ca dansatoarea să le arate şi lor căptuşala rochiei. Ilto-dor, burlac şi afemeiat, e aşa de entusiasmat, că ar fi în stare sa arunce creolei câteva bilete albastre, numai să se întoarcă spre ei cu o secundă mai devreme. Dar dansatoarea nu-i ghiceşte gândul şi se

încăpățânează să-şi arate picioarele numai în partea opusă, a sălii.

Când mexicanii şi-au epuizat „numărul" lor din program, cei trei se socot ofensați de ignoranța cu care îi tratase femeea „fără ruşine", dar numai Iftodor se exprimă prin viu grai. Întrucât însă mai erau şi alții în pagubă, se consolară repede şi *e crezură în stare să mai suporte un rând de pahare. Dar nu de şampanie. Omul cu parale la chimir şi neumblat prin astfel de localuri, e dator să cunoască şi gusturile celor îmbuibați de toate bunătățile. E drept că băuşeră ei la bufetul hotelului multe feluri de lichide, dar nu le reținuseră numele. Şi nu le băuseră într-un mediu atât de îmbietor şi de... răzbunător pentru sărăcia şi neş-tiița lor de până aci.

La recomandația chelnerului, consumară câte un pahar de whisky, apoi grog şi chery-clober. Chercheliți deabinelea, cerură din nou şampanie, dar li se prezentă... nota de plată. Suma totală le sburli părul şi-i trezi pe jumătate. Mai consumară totuşi câteo cafea turcească, aşa ca să închee o seară de boerie, cu vechiul şi bunul obicei de acasă.

BARFELI ŞI MINCIUNI IN PROVINCIE

întrucât amicii noştri s-au obişnuit o lecuță cu Bucureştii, putem să-i mai lăsăm şi de capul lor, fără teamă că vor fi călcați de tramvae «au de automobile, şi să ne întoarcem puțin în Fălticeni. Am lăsat pe cucoana Ralița şi pe madam Bostan, împreună cu cei mai de aproape, într-o stare de mândrie amestecată cu firească teamă, iar restul oraşului – într-un huet ce nu-şi va găsi potolire decât la două luni după întoarcerea fericiților plimbăreți. Şi deci se cade să urmărim, pe cât se poate, atât diferitele fețe prin care a trecut bucuria şi grija familiilor, ca şi svonurile ce s-au răspândit prin bunăvoința celor răi şi a celor ce, voind să glumească, fac prostii şi necazuri aproapelui lor.

Dacă plecarea celor patru ar fi fost din Bucureşti, către oricare oraş din lumea largă, n-ar fi luat seama nici vecinii, ci numai rudele şi prietenii mai deaproape ar fi întrebat, după o săptămână sau după două, dacă s-a primit vreo veste de la ei. Care întrebare, s-ar fi produs mai mult aşa pentru împlinirea unei obligaţii. In-tr-un orăşel din provincie însă, unde jumătate din cetăţeni se tutuesc şi majoritatea se salută, unde se află atâţia care nu cunosc alte oraşe – şi foarte mulţi care n-au ieşit din bariere, era lucru firesc ca o călătorie întreprinsă de nişte modeşti concetăţeni, în condiţiile cunoscute, să fie socotită ca o expediţie la poli sau pe Himalaia şi să aibă parte de multe şi felurite comentarii.

Cei mai mândri şi totodată mai îngrijoraţi, trebuiau să fie. bineînţeles, membrii familiilor şi prietenii cei mai apropiaţi. Cucoana Raliţa şi cu madam Bostan, s-au împrietenit ca de când lumea şi s-au întrunit la o cafea, în casa institutorului. Îndată după plecarea trenului, către Dolhasca şi către Bucureşti.

— Eu am să tremur de frică, – a grăit cucoana Savasta, ca una ce nu ieşise din Fălticeni decât de două ori, pentru a merge în satul Rădăşeni.

— Dar pentru ce să tremuri, madam Bostan? — a zis cucoana Raliţa, care nici dânsa nu trecuse de Roman, dar care nu se temea de vreo nenorocire, căci bărbaţi în toată firea plecaseră la drum, iar nu copii sau domnişoare tinere.

— Iaca, am să tremur, madam Pană, – a repetat cucoana Savasta, ca stăpânită de o idee fixă. Irimia cade aşa pe gânduri, că se împiedecă de pietre. Şi acum douăzeci de ani era să-l calce o trăsură piStradă Mare. Şi la Bucureşti, dacă tot aşa cade, ar să-l calce un tramvai şi nu ştiu ci ar să mai fie. Şi am strigat la el să nu piardă pardesiul, dar trenul dija se pornise. Ci ar să se facă el fără pardesiu?

— Are să-şi cumpere altul! — a zis cucoana Raliţa râzând cu haz. Parcă barbatu-meu n-are să-şi piardă pălăria?

Apoi au băut cafele şi s-au bucurat pentru plăcerea soţilor, încredinţate că mai curând sau mai târziu, vor vedea şi ele Bucureştii. Iar a doua zi s-au întâlnit din nou – și iar au băut cafea şi au vorbit despre trenuri, despre tramvae, despre pălăria lui Pană şi despre Bucureşti. Apoi s-au dus împreună la croitoreasă, la modistă şi în parc, ocolind centrul, ca să scape de ochi curioşi şi de buze clevetitoare. De altfel, erau femei modeste, din fire, încât banii veniţi cu lopata nu le scrintise judecata cea sănătoasă.

In oraş, însă, mirarea şi entusiasmul de la început, n-au trecut peste douăzeci şi patru de ceasuri. Întotdeauna şi în tot locul, se găsesc mişei şi flecăreţi, pentru care binele altuia este răul lor, iar bucuria altuia – pricină da limbuţie neroadă. In birouri, în magazine, în bodegi, în cafenele, nu se vorbea decât despre călătoria celor patru. Adică patru cu Ermolae. Par'că plecaseră bieţii oameni să mai descopere vre-o Americă, sau să fie spânzuraţi la Băneasa. Răii fac glume neîngăduite de bunul simt, iar proştii le cred şi le dau drumul să circule. Şi nici cei întregi la minte şi cumpăniţi la vorbă, nu prea se ţin în hotarele celor îngăduite.

Pe drept sau pe nedrept, adică mai mult pe nedrept decât pe drept, Bucureştii au faima unui moloh care înghite ce e bun şi varsă tot ce e drăcesc şi spurcat. Şi chiar dacă ar fi aşa, bărbaţi ca Iancu Pană şi ca jupân Irimia, n-ar putea fi clintiţi din ale lor – nici de zece oraşe ca Bucureştii. Şi nici de zece milioane câştigate la loterie, sau în alt chip, adică fără muncă. Gurile rele însă nu prea îşi cântăresc cuvintele şi nici minciunile. Iar proştii şi naivii, până să judece cu propriul lor cap, dacă sunt în stare să judece, cred ce aud şi se mira că au aşteptat până să audă de la alţii, când puteau foarte bine să-şi închipue şi ei.

Trebuie să recunoaştem însă, că, în realitate, aceste pălăvrăgeli nu sunt altceva decât manifestări diverse, ale omeneştei invidii. Oricât ai fi de larg la inimă, e cu neputinţă să accepţi fericirea aproapelui, fără să simţi cum ţi se strâng

măruntaele şi cum ţi se- înveninează vârful limbei. Te întrebi de ce norocul a dat peste altul, iar nu peste tine şi, negăsind un răspuns care să-ţi risipească nedumerirea, căci niciodată nu vei găsi un astfel de răspuns, aprobi tot ceea ce e de natură să dea o cât de mică satisfacţie propriilor tale doruri în suferinţă. Sau iei însuţi ofensiva scorniturilor şi a bârfelei.

Am fi însă nedrepţi dacă n-am recunoaşte că, măcar un sfert din norodul Fălticenilor, s-a bucurat sincer de fericirea unor oameni ca Iancu Pană şi ca Irimia Bostan, care au dus viaţă de muncă şi de lipsuri. Norocul lor s-a resfrânt parcă şi asupra atâtor concetăţeni resemnaţi în sărăcie şi în necazurile ei. Grija acestora, ca institutorul şi cu micul negustor de mături şi de lopeţi să nu sufere vreun accident sau vreo schimbare în firea şi în obiceiurile lor, este cum nu se poate mai cinstită.

Altfel se înfăţişează lucrurile cu Tfrim Iftodor şi cu nevinovatul şi bunul părinte Ermolae.

.Şeful de birou, flăcău bătrân şi cu proastă reputaţie, nu ca slujbaş ci ca om, nu s-a bucurat niciodată de prea multă stimă în Fălticeni. Şi pe drept cuvânt. Un om care îşi pierde leafa la cărţi şi prin bodegi, şi care nu gândeşte decât cum şi ce fel să facă noui cuceriri în sexul slab, fără intenţii serioase tle căpătuială, nu merită cuvinte de laudă şi nici vreo simpatie oarecare, în caz de nenorocire sau de noroc neaşteptat. Iar în situaţia de acum, scăpat de sărăcie şi de creditori, toată lumea e de acord că îşi va pierde şi capul şi slujba. Contactul cu Bucureştii îi va fi fatal. Cu siguranţă că nici nu se va mai întoarce în Fălticeni. Numai femeile – şi cele care îl cunosc şi cele care abia acum au auzit despre el – gândesc oarecum mai aparte. Un astfel de bărbat nu e bârfit de către sexul slab, decât atunci când şi-a epuizat starea materială. Un crai îmbogăţit peste noapte, constitue, pentru femeile mai uşoare, atracţii de vedetă; iar pentru cele mai puţin uşoare, un interes ce depăşeşte voinţa lor de a-l ironiza şi bagateliza.

Există, însă, în Fălticeni, câteva femei care nutresc pentru Iftodor intenții războinice: fostele și actualele prietene. La care se adaugă, cu oarecare discreție, cele curtate fără izbândă. Toate acestea, impresionate de năpraz-nica schimbare a stării lui materiale, îl laudă peste tot şi-i iau apărarea faţă de bârfitori, hotărâte să întoarcă foaia de îndată ce speranțele lor vor cădea în baltă.

Dar ce are lumea cu bietul călugăr, care tn toată viaţa lui de până aci, n-a supărat pe nimeni şi n-a pus gând rău decât lui Scara-oschi şi tuturor dracilor de sub ascultarea acestuia ? N-are nimic, ci numai un prilej în plus de a-şi deslega fălcile clevetirei.

Ci-că nu se cădea să dea fuga numai decât la Bucureşti, ca orice Iftodor, ci să fi împărțit banii săracilor şi nevolnicilor... Scrie undeva, în pravila mănăstirească sau în vreo lege oarecare, că un călugăr nu se poate mântui fără o vizită la Bucureşti ? Nu scrie* Şi dacă nu scrie, cuvioşia sa, ca un ins ce îşi doreşte fericirea pe alte tărâmuri, să-şi fi văzut de pocăință, la chilie. Şi dacă nu şi-a văzut, înseamnă că bănetul i-a schilodit judecata de mai 'nainte şi e pe cale să-l facă rob al păcatelor, pe care însuşi le-a urgisit o viață întreagă...

Aceasta era atmosfera în Fălticeni, în ziua când părintele Ermolae descoperise un colț din Sfeta Agora, în chiar inima Bucureştilor, iar ceilalți se minunau de înălțimea caselor, de aglomerația de pe străzi şi de frumusețea Cişmigiului.

In ziua următoare s-a răspândit svonul că Iftodor şi-ar fi pierdut toț banii la cărți, că Irimia ar fi trecut iarăşi la legea lui Moise, că Ian cu Pană, fiind cu gândul numai la pălărie, şi-a pierdut pardesiul, iar părintele Ermolae şi-a retezat părul și şi-a înlocuit pot-capiul cu o borsalină veritabilă...

Nu se ştie de unde a pornit acest svoru dar toată ziulica a huit oraşul, din centru până în Broscărie, de-acolo până în Lutărie, până la „Sântilii", unde şi-a vândut Creangă cucul armenesc, şi poate până în Rădăşeni şi până la Hârtopul

găzduitor de idoli.

Admiratoarele lui Iftodor au rămas o vreme înmărmurite, apoi s-au pornit pe sudălmi şi pe renegări. Cucoana Raliţa a râs, bineînţeles, dar madam Bostan s-a îngălbenit ca o moartă şi a vrut să regrete alegerea pe care a făcut-o maşina de la loterie. Dar mai întâi s-a consfătuit cu soţia institutorului, de la care a căpătat linişte pentru suflet.

Ca să arate că nu se sinchisesc de gura mahalalei, cele două doamne şi-au îmbrăcat toaletele de sărbătoare şi au ieşit în oraş. Cucoana Raliţa în pardesiu bleumarin, cu pălărie, cu pantofi şi cu mănuşi gri. Iar cucoana Savasta, în costum tailleur alb as tru-s trident, garnisit cu bej, bluză roşie, pălărie. albastră garnisită cu roşu, pantofi negri şi mănuşi gri... De cinci ani nu se mai înţolise, madam Bostan, iar acum, silită de împrejurări să scoată capul în lume, nu avusese timp şi nici posibilitatea să-şi asorteze diversele piese ale îmbrăcămintei. Le luase de unde le găsise – şi cum le găsise.

Bineînţeles, apariţia lor a stârnit mirare, haz şi apoi comentarii. Evreimea, în special, care nu credea că Mmia s-a reîntors la legea de care ise lepădase, a folosit prilejul ca să-l facă cu ou şi cu oţet.

Telegrama prin care Iftodoor a solicitat, de Ia Prefectură, prelungirea concediului, a fost adusă la cunoştinţa publicului, aproape pe seară, printr-o ediţie specială a unui ziar din localitate. Şi fiindcă în această ediţie nu se pomenea nimic despre pardesiul lui Pană şi despre descreştinarea lui Irimia, onor. public şi-a concentrat tot interesul asupra şefului de birou. Pentru ce a cerut concediu ? Un om care a rămas fără bani, se întoarce acasă, nu-şl cere concediu. Şi dacă şi-a cerut concediu, ca să mai rămâie în Capitală, înseamnă că svonul n-a avut niciun temeiu. Târziu de tot, onor. public a răsuflat uşurat, căci motivul telegramei a fost descoperit: Ifrim Iftodor şi-a cerut concediu ca să se sinucidă... Hotărârea era luată, desigur, în mod irevocabil, dar mai avea omul de aranjat unele

socoteli. Şi poate că nici mijlocul prin care urma să treacă pe lumea cealaltă nu şi-l alesese...

A doua zi, care era Duminică, s-au vândut în Fălticeni mai multe gazete decât la data încheierii armistiţiului de la Fontainebleu. Aceasta, din pricină că, un svon pornit dis-de-dimineaţă, nu se ştie de unde, a stârnit jalea şi simpatia fălticenenilor, pentru cei plecaţi la Bucureşti. Căci oricât ar fi omul de gelos pe norocrl şi pe fericirea altuia, în caz de nenorocire tot găseşte în inima lui o coardă care să vibreze la suferinţe străine.

Spunea acest svon, că Iancu Pană şi Irimia Bostan au fost călcaţi de tramvai... Ci-că s-ar fi comunicat la radio. Nu s-a precizat care părţi din corpurile lor au fost vătămate, dar s-a spus că au fost căraţi cu „Salvarea", – desigur la un spital, şi că starea lor e disperată. La început, svonul n-a prins crezare, căci, afară de cel sau de cei ce l-au răspândit, nimeni nu auzise din gura şpikerului o astfel de ştire, dar încetul cu încetul, numărul celor care au auzit s-a tot înmulţit, încât, până la amiazi trei sferturi din populaţia oraşului luase cunoştinţă, pe calea undelor, de nenorocirea întâmplată celor doi concetăţeni.

S-a venit chiar cu preciziuni emoţionante. Unii au auzit că Iancu Pană a rămas fără un picior; alţii – că i-ar fi fost sdrobite amândouă. Că Irimia a pierdut un ochiu şi o mână; iar mai apoi, că ar fi pierdut şi un picior. Toate din partea stângă. In momentul când jalea şi pălăvrăgeala, au atins culmea, Iancu Pană şi Irimia Bostan nu mai rămăseseră decât cu capetele...

Şi întrucât monahul şi şeful de birou nu pătimiseră nimic, fălticenenii s-au pornit de năprasnă cu ură asupra lor şi cu clevetiri la adresa lui Dumnezeu, că a aruncat doi oameni cumsecade, în ghiara morţii, pe când indivizi fără niciun rost pe lume, n-au fost atinşi nici la un deget...

E de închipuit ce bocete şi <ce plânsete a stârnit svonul criminal, în casele vrednicului institutor şi smeritului negustor

de mături şi de lopeţi. Cucoana Raliţa, care îşi iubise şi îşi respectase soţul cu necurmată statornicie, din ziua nunţii şi până în ceasul de faţă, a rămas Ja început cu gura încleştată într-un ţipăt pe care n-a putut să-l scoată. Teribilul svon îi căzuse ca o măciucă în creştetul capului. Iar cucoana Savasta şi-a sfâşiat hainele de pe dânsa şi a început să-ş smulgă părul şi să se lovească cu pumnii peste faţă.

A auzit însă Iţic Florescu – şi despre svon şi despre jalea celor loviţi – şi a trimis vorbă cucoanei Savasta, precum că Irimia a vorbit chiar la telefonul lui. cu Moişă crâşmarul. Şi s-a mai liniştit biata femee. Dar Moişă, ca un rău şi ca un ticălos, s-a ascuns în pivniţă şi n-a vrut să răspundă la chemările Savastel. Şi s-a dus madam Bostan la madam Pană şi i-a dat de ştire despre cele auzite. Şi pe când stăteau amândouă şi puneau în cântar svonurile din târg şi spusa lui Iţic, a venit directorul şcoalei la care învăţa Pană, şi a adeverit precum că Iţic n-a minţit, întrucât şi el, adică directorul, primise telefon de la bărbatul cucoanei RaliţiL

Ajungând svonurile şi la urechea primarului, cam târziu ce-a drept, dar mai bine mai târziu decât deloc, s-a grăbit şi el, adică primarul, să înştiinţeze pe cele două femei, precum că însuşi a vorbit la telefon cu Irimia, care i-^a dat numai veşti bune. Ba chiar foarte bune. Una singură mai puţin bună: că Irimia a căpătat guturai, de la teatru, întrucât crezuse de cuviinţă să-şi scoată vata din urechi, ca să audă ce se vorbeşte pe scenă,

— Foarte rău a făcut că şi-a lăsat aşa urechile goale! — a zis cucoana Savasta, mirată că soţul ei, care toată viaţa nici măcar nu strănutase, a trebuit să se ducă la Bucureşti ca să capete gutunar.

Dar fiindcă istrada şi bodegile continuau să hăue de nesăbuitele svonuri, nevoit a fost părintele oraşului să afişeze un comunicat. Şi îndată ce s-a luat cunoştinţă de acest comunicat, tot oraşul s-a mirat că se găsesc oameni lipsiţi de

suflet, care să răspândească astfel de rninciuni nesocotite şi criminale, Şi toată lumea jura că n-a crezut şi că nici la radio n-a auzit vreun cuvânt despre Pană sau despre Irl-mia. S-au găsit însă şi fiinţe înveninate la suflet, care să regrete în sinea lor, că svonul a fost degeaba şi că n-ar fi pierit lumea şi pământul, dacă Bostan ar fi rămas numai c-un ochiu şi Pană cu un picior... Nu de alta, dar tot se făcuse svon şi svonul prinsese.

In dimineaţa următoare, cucoana Raliţa, cu madam Bostan şi cu cei doi copii mai mari ai acesteia, la care s-au mai adăugat şi câţiva prieteni de aproape, au ocupat gara şi aşteaptă cu dragoste şi cu duioşie, sosirea trenului. Căci aşa a fost înţelegerea cu voiajorii: să fie înapoi Luni dimineaţa, cu trenul de şase. Cucoana Raliţa, ştiind meteahna soţului, a adus cu dânsa, pe lângă un buchet de flori, şi o pălărie veche, ca să fie la îndemână.

Dar trenul a sosit fără cei aşteptaţi. Din care pricină, cei ce aşteptau s-au arătat oarecum miraţi, şi şi-au închipuit, aşa cum ar fi făcut oricare alţii, că plecarea lor din Bucureşti a fost cu acceleratul următor. Şi fiindcă nu puteau să aştepte trei ceasuri, s-au înapoiat la locuinţa institutorului şi a lui Irimia. După rudenie şi după prieteşug.

Intre timp, sosind telegrama precum că programul de voiaj a suferit o adăogire de douăzeci şi patru de ore, toată suflarea s-a bucurat şi a dat slavă lui Dumnezeu, Nu pentru faptul că se vor revedea cu o zi şi o noapte mai târziu, ci pentru că Pană şi cu Irimia, despre care s-au scornit atâtea, sunt tot aşa de sdraveni precum au plecat, şi că se simt destul de bine în capitala ţării. Ba chiar foarte bine, căci altfel n-ar fi întârziat

XI

DUPĂ CHEF. „ULTIMA" ZI DIN PROGRAMUL PRELUNGIT

Trecuseră puzderie de ani de când Iancu Pană şi Irimia Bostan, nu s-au deşteptat aşa de târziu şi cu capetele atât de grele ca după cheful de la bar. Holtei şi petrecăreţ, Ifrini Iftodor şi-a îngăduit acest lux aproape în fiecare sărbătoare şi a doua zi după sărbători. Ba şi în ajun de multe ori. De aceea, cu toate ca înghiţise băuturi mai tari şi mai variate ca alte dăţi, n-a simţit decât o uşoară apăsare la ceafă şi o senzaţie de gol în creştet. Organismul omului, după o împotrivire oarecare, se resemnează şi în cele din urmă se adaptează felului de existnţa la care este înhămat.

Bostan a deschis ochii sub impresia unui via pe care l'ar fi dorit repetat. Se făcea că, din minuscul negustor detailist, devenise cei mai mare angrosist de lopeţi, de mături, de oale şi de cozi de topor... Magazinul era de proporţiile palatului poştei, dar cu etaje mai multe. In fiecare etaj, alt articol. Biroul directorului general adică al lui, era închis în geamuri de cristal. Avea trei casse de bani, şeapte secretari şi o duzină de telefoane...

A râs şugubăţ şi s-a scărpinat în bărbie. Visul era frumos şi într-o oarecare măsură realizabil. Se gândise el, nici vorbă, să mărească volumul afacerilor, dar un telefon, chiar acum, sub impresia visului, s-a decis să-şi instaleze. E sigur că mare lucru n-o să-i folosească, pentru afaceri, dar în schimb îi va ridica prestigiul faţă de cei ce l-au umlit. Păcat că n-are şi Moişă crâşmarul, ruda şi duşmanul lui cel mai neîmpăcat. Toată ziua l'ar hârţui pe sârmă.

— Allo! Tu eşti, Moişă? Bonjăr! Ce mai faci, boule? Ce? Nu eşti bou? Vrai să zâşi că eşti măgar? Ce? te rog să fii cuviincios! Aici este domnul Irimia Bostan, negusaor cinstit şi cu vază, iar nu un mare talharoi. Ce? Să-mi fie ruşine zâşi? Dar pentru ce să-mi fie ruşine? Eu nu pul spirt în apă şi zic că e secărică... Ce? Ai sictir ţie, boule!..

După bae şi după foarte copiosul dejun, simţindu-se mai limpezi la minte ca niciodată, plecară fiecare după treburi

diferite. Iancu Pană era dornic să facă o vizită la biblioteca Academiei Române, aşa ca să vadă cum are să se simtă între cărţi multe – şi totodată să afle câte ceva din trecutul Bucureştilor. Când s-o înapoia în Fălticeni, să poată povesti şi lucruri întâmplate în alte veacuri, nu numai din cele văzute cu ochii.

Irimia Bostan, cu tot botezul şi cu toată sincera lui dorinţă de asimilare, tot gheşeftar a rămas, şi deci ţine morţiş să dea ochii cu bursa de valori. . Altceva nu-l mai interesează: nici palate, nici teatre, nici muzică, nici muzee. Auzise de atâtea ori vorbinduise că la bursă e rost de „lovituri" şi era nerăbdător să vadă cu ochii şi să pipăe cu mâinile. Poate şi o încercare să facă. Când norocul binevoeşte să ia pe om în braţe, nu-l slăbeşte aşa de repede. In tot cazul, să aibă idee şi să nu regrete că a fost în Bucureşti, cu buzunarul doldora, şi n-a dat pela Bursă.

Ifrim Iftodor, cu toate că-i mai trecuse nâ-duhul pe care i-l căşunase îndrăzneaţă escroacă, nu renunţase încă la hotărârea de a-i da de urmă cu ajutorul poliţiei. Nu e sigur că se va mai întâlni cu cele zece miiare,, dar ar vrea să vadă ce mutră va face hoţoaica prinsă cu mâţa în sac. După aceea, va mai încerca o lovitură la Băneasa. Astăzi sunt curse de trap şi un asemenea spectacol el încă n-a văzut. De fapt, mai mult la curse îi era gândul decât la escroacă şi la banii pe care el singur i-i oferise.

Si fiindcă această „ultimă" zi de şedere în Capitală urma s-o petreacă fiecare după cum va socoti cu cale, îşi dădură întâlnire pentru ceasurile 19, la hotel. Hotărârea fu comunicată telefonic părintelui Ermolae, care nu găsi niciun motiv să se împotrivească.

Irimia Bostan s-a înapoiat cel dintâi. Bursa funcţionează numai înainte de amiază, iar altceva nu-l mai interesa. Cum a sosit s-a pornit pe socoteli. Calculează, măsoară camera în lungiş şi'n curmeziş, cu paşi nesiguri şi vorbeşte singur. Apoi

iar se porneşte pe calcule, iar dă târcoale camerei şi nu încetează o clipă a vorbi tare cu sine însuşi.

Către ceasurile şase a sosit şi cuviosul Ermolae, cu părul şi barba foarte îngrijit pieptănate, ceea ce nu i se mai întâmplase de multă vreme. Sunt mulți ani de când sfinția sa îşi pieptănă părul şi barba numai ca să nu se încurce, iar după ce le piaptănă, le răvăşeşte fără milă, ca să nu se bucure satana că a căzut în patima siniubirei şi a fuduliei. De data aceasta însă n-a mai ținut seamă de presupusa bucurie a vrăşmaşului, fie ca să-i arate că nu se mai sinchiseşte de părerile lui, fie ppntru faptul că se găseşte vremelnic într-o lume care ar aprecia în rău înfățişarea neîngrijită a unui călugăr.

Dar Bostan, preocupat de socotelile lui şi poate chiar de o nouă plesnitură a norocului, nu observă schimbarea la față a cuviosului.

— Ci însamna, părinte Irmulae!... Ci în-samnă să întâlneşti oameni cumsecade! Eu am fost la Bursă şi am găsit acolo un uvrei cumsecade... Dumneata poate n-ai tsă crezi, dar se găsesc şi uvrei cumsecade.,. Eu nu mai sunt uvrei şi nici afaceri cu uvreii nu mai fac, dai dacă l-am întâlnit cumsecade, eu n-am putut să nu vorbesc şi să nu fac afaceri bune... Dar numai de-ar fi cumsecade! Cât pentru asta, eu pot să jur că e cumsecade. Şi chiar dacă n-aş jura, tot cumsecade e. Şi chiar dacă n-ar fi, eu tot jur că este cumsecade... Ce?

Părintele Ermolae n-avu răgaz să-şi spună cuvântul căci uşa se deschise brusc şi Ifrim Iftodor intră val-vârtej. Tuşeşte a şmecher fericit şi grăeşte fără să-şi salute prietenii.

— Am pierdut şaisprezece miişoare, dar în schimb am descoperit un sistem infailibil! Infailibil! Uraa!

Ca şi când ar fi fost singur în cameră, – camera lui Bostan, – păşeşte încoace şi încolo, trăgând cu sete din țigară şi lăudându-şi sistemul descoperit la hipodrom, care-l va ajuta să joace la sigur,

— Ce? — se adresă Irimia cătfe părintele Ermolae, el

neştiind ce să înţeleagă din vorbele şi din strâmbăturile şefului de birou. Dar mai înainte să primească răspunsul dorit, se apucă şi el, din nou, să măsoare camera cu paşi împleticiţi şi cu mâinile la spate.

— Ci însamnă, mă rog, să întâlneşti un om cumsecade! Şi ce dacă e uvrei? Şi ce dacă e butezat? Nu poate să fie şi un uvrei cumsecade?... II chiamă Florescu şi e butezat... Şi chiar dacă nu l-ar chema Florescu şi chiar dacă n-ar fi uvrei botezat, eu am făcut afacere bună şi cred că tot cumsecade este...

Ifrim Iftodor se opri brusc în faţa lui Bostan, ca să-l întrebe ce i s-a întâmplat – chiar în clipa în care şi Irimia se propti în faţa lui, cu aceeaşi întrebare pe buze. Dar nu scoaseră niciun cuvânt, ci numai se priviră cu teamă şi cu băgare-de-seamă, fiecare bănuind că celălalt şi-a pierdut cel puţin o doagă.

In acest timp, părintele Ermolae îşi făcea cruci mari, neştiind dacă să râdă sau să fie îngrijat pentru sănătatea lor. Ar fi înclinat, sfinţia sa, mai mult să facă haz, căci chiar de haz era. dar se temea să nu fie de plâns. Doamne fereşte de ceasul rău!

Institutorul sosi la vreme ca să potolească pe toată lumea. Părea întinerit cu zece ani. Ar fi vrut să dea drumul la zece fraze deodată, dar n-avea decât o singură limbă – şi aceasta obosită de atâta predanie la catedră.

Dar la urmă tot izbuti să grăiască şi să se facă ascultat.

— Dragii mei, când eram copil, îmi plăcea atât de mult laptele, că n-aveam altă dorinţă pentru viitor decât să-mi stea în permanenţă la dispoziţie, un boloboc cu lapte fiert şi o harabâ cu jimblă... Mai târziu, când am prins plăcere pentru fete, nu visam altceva decât un harem – cel puţin ca al lui Solomon, cu femei din toate neamurile, de toate culorile şi din toate părţile globului... Iar după ce m-am îndrăgostit de carte, idealul meu cel mare era să posed o bibliotecă bogată. In cazul cel mai rău, să fiu directorul unei mari biblioteci publice, şi chiar funcţionar de rând la o astfel de bibliotecă, numai să am

fericirea de a *îl* veşnic printre cărţi de tot felul.

Nu mi s-a împlinit niciunul din idealurile copilăriei şi ale tinereţii mele. Până să intru în şcoala normală, n-am mâncat decât lapte de capră şi nici din acesta pe săturate, iar în şcoala normală am dus-o mai mult cu ceai. Abia după ce m-am însurat, mi-am cumpărat o vacă, dar mai mult pentru unt şi pentru smântână căci laptele nu-mi mai plăcea...

— Şi cu... haremul cum a rămas? — ispiti Irimia pe dascăl clipind batjocoritor din ochi.

— Ca să am harem, trebuia să fiu mai întâi sultan sau paşă... Dar mai ruşinos pentru mine e faptul ca, la vârsta de cincizeci şi patru de ani, nu posed cine ştie ce bibliotecă şi încă n-am cetit pe săturate. Sunt mulţi ani de când n-am mai cumpărat două cărţi odată – şi nici ca să împrumut n-am avut posibilitatea. Astăzi însă mi s-a împlinit visul cel mare... Mă îna-poez de la Academia Română, ca hagiul de la Ierusalim, ca mahomedanul de la Mecca şi ca monahul de la Muntele Athos. Inchipuiţi-vă: stai comod în faţa unei mese, într-o atmosferă de liturghie, comanzi cartea pe care o doreşti, apoi te aşezi pe cetit, fără să fii turburat de om sau de muscă. Vă închipuiţi fericire mai mare decât aceasta?

Printele Ermolae se uită la Iftodor, Iftodor la părintele Ermolae, iar Bostan îşi plimbă ochii-i jucăuşi, de la călugăr la şeful de birou şi de la acesta la institutor. Niciunul din ei nu ignorează rostul cititului, dar iarăşi niciunul nu pricepe cum poate cineva să creadă atât de mult în carte şi să se pasioneze în aşa hal de slova tipărită. Se împătimeşte omul de curse, de bursă, înhăţat de mirajul unui câştig uşor, ca de pildă Iftodor şi Irimia; se lasă îndrăgostit de-o credinţă şi de-o chemare, ca părintele Ermolae bunăoară, dar nu de răsfoit cărţi de tot felul, întru slăbirea vederii şi spre tur-burarea minţii. Cele mai boacăne prostii, le-au făcut şi le fac indivizii cu prea multă ştiinţă de carte, iar nicidecum cei cu ştiinţă mai puţină – sau deloc. Evanghelia însăşi grăeşte că ştiinţa lumii aceştiea

nebunie se cheamă înaintea lui Dumnezeu.

Intrând la bănuială că s-a făcut o spărtură în judecata cea sănătoasă a prietenilor cuvio-şiei sale, părintele Ermolae, ca unul ce-şi luase oarecare răspundere pentru sufletele lor, se crezu dator să lămurească ce-i de lămurit şi să pună lucrurile pe făgaşurile din care au ieşit. Dar numai ce deschise gura că îndată renunţă la cele plănuite. Prea erau înfierbântaţi, adică prietenii, în pornirile lor şi deci în neputinţă de-a asculta sfaturi şi mai ales de a le urma. Pe cel beţiv, să-l cerţi şi să-l muştra-lueşti în timpul treziei, iar nu atunci când îi e capul ameţit de băutură. Afară de acestea, peste patru ceasuri se vor afla în tren, către casă, şi deci, cu sau fără sfaturile sfinţiei-sale, cei trei nu vor mai avea prilejul să meargă pe căi de pierzanie. La Fălticeni, nu sunt nici alergări de cai, nu se află nici Bursă şi nici vreo grozăvenie de bibliotecă, unde institutorul să găsească niscai cărţi cu ştiinţă nelăudată de Scripturi şi neplăcută lui Dumnezeu. Dar numai de-ar pleca în seara aceasta, căci, după cât înţelege cuvioşia sa din aiurelile tovarăşilor, niciunul nu se gândeşte la aşa ceva. De întrebat, însă, se cădea să-i întrebe.

— Hei, ce faceţi? Sunteţi gata? Peste două ceasuri trebuie să fim la gară!

întrebarea căzu ca nuca în perete. Cui îi ardea de plecare? Irimia se încurcase pe la Bursă, Iftodor descoperise un sistem de a câştiga sigur la curse, iar institutorul abia se văzuse între munţi de cărţi, aşa cum nici în vis nu spera să se vadă.

— Zici mata, părinte Irmulae, că trebuie să fim la gară, după două ceasuri? — luă Bostan cuvântul, aproape răstit şi cu aer trufaş. Da' pentru ce să fim după două ceasuri şi să nu fim după o zi şi chiar după două?! Crezi, oare, mata, că trenul n-are să plece şi fără noi? Şi mai crezi mata că dacă nu suntem mâine dimineaţă în Folticeni, are să ne amendeze primarul? Şi dacă mata ai să te înapoezi la mănăstire, cu două zile şi chiar cu trei, mai târziu, ar să se supere dracu pentru astă? Dar

mata, părinte Irmulae, poţi să pleci; şi domnul Iftodor poate să plece; şi cuconul Iancu poate să plece; însă domnul Irimia Bostan a băgat cincizeci mii de lei într-o afacere, la Bursă, şi deci nu poate să plece îndată. Ce?

La hotărârea lui Bostan se asociară repede şi ceilalţi doi, cu argumente deopotrivă de tari. Şi findcă nici părintele Ermolae nu prea ardea pe foc, să plece, întrucât constatase că marele oraş nu poate fi asemănat cu Ninive şi nici cu Betsaida sau cu Capernaumul, comandară aperitive şi căpătară mâncărime la limbă. Fiecare avea lucruri importante de povestit şi fiecare vrea să fie cel dintâi la rând. In cele din urmă se pomeniră ascultându-l pe Iancu Pană, care, având într-o mână caetul cu însemnări şi în cealaltă un condei de plumb, povesteşte, ca de pe catedră, lucruri interesante din trecutul sbuciumat al celui mai mare oraş românesc.

Până a nu deschide cărţile de istorie, ce 1 s-au pus la dispoziţie de către funcţionarii de la biblioteca Academiei Române, Iancu Pană ştia despre Bucureşti, aşa cum ştiau atâţia alţii, că ar fi fost întemeiat de un cioban anume Bucur. Trecând el, acel Bucur, cu turmele de noatene şi de mioare, prin aceste locuri, pe semne că i-au plăcut poenile şi pădurile de pe malurile Dâmboviţei şi s-a hotărât să facă aci aşezare temeinică. Şi că tot el ar fi zidit şi bisericuţa ce-i poartă numele, ca să fie de închinare – lui şi urmaşilor, şi de mulţămită lui Dumnezeu, pentru toate câte le dă oamenilor şi dobitoacelor.

Iată însă că istoricii au coborât pe cioban de pe soclul făurit de legendă şi au descoperit că bisericuţa datează de prin jumătatea veacului al optsprezecelea. Dar aceeaşi istorici, ca nişte adevăraţi specialişti, n-au izbutit încă să ajungă la o înţelegere – nici asupra anului, de întemeiere a Bucureştilor, şi nici asupra originei numelui.

Ceea ce nu se mai poate pune în cumpănă, bineînţeles până la ivirea altor istorici, este că frumoasa noastră Capitală a

purtat înainte numele de Cetatea Dâmboviței, aşa cum se pomeneşte în hrisoavele cele mai vechi. Şi câ, vrednicia de a fi reşedinţă Domnitorilor şl deci Capitală sau Scaun Domnesc, n-a căpătat-» decât spre sfârşitul veacului al cincisprezecelea, după oarecare întrecere şi ceartă cu Târgoviştea.

In calitate de Scaun Domnesc şi de oraş aşezat în apropierea Giurgiului, care era poartă principală de pătrundere în ţară a Turcilor, Bucureştii a avut de suferit, în curgerea vremii, tot greul năpăştilor pe care o soartă vitregă le-a abătut asupra ţărilor române. Au trecut peste el focuri prăpădelnice, jafuri şi ucideri, molime pustiitoare şi cutremure ca acelea pe care proorocii le-au prevăzut pentru sfârşitul lumii. Când scăpa de Turci, era prădat de ostaşii străini aflaţi în solda Domnilor; dupâ cutremur venea ciuma, după ciumă focul, după foc foametea, apoi iar Turcii şi alte neamuri, ca la urmă să fie supt până la măduvă de către lipitorile din Fanar.

A cunoscut Domni evlavioşi, care l-au în-zstrat cu biserici şi cu spitale, dar a cunoscut şi alţii, unii străini de neam, alţii înstrăinaţi sau haini la suflet şi slugarnici cu firea, care au venit cu oşti din afară, au făcut tăiere de boeri sau au pripăşit păduchi din Fanar, ca să le fie slugi credincioase şi jefuitori de vlagă românească.

Din care pricină, Bucureştii noştri, neavând răgaz, de la o lovitură la alta, să-şi vină în fire, a continuat mult amar de vreme să rămână un sat, din ce în ce mai mare, cu uliţe strâmte şi întortochite, cu băltoace prin curţi şi pe la porţi, cu mortăciuni de lighioane pe la colţuri şi cu gunoaele aruncate la voia întâmplării...

Se făcuse ceasul unsprezece şi Iancu Pană încă nu obosise povestind din cele culese de prin cărţile cercetate la biblioteca Academiei, dar ascultător cu răbdare şi cu luare aminte n-a fost decât părintele Ermolae. Irimia şi cu Iftodor nu isbutiseră a se descătuşa de gândurile şi de planurile lor, din care pricină a-dormiseră-pe fotolii, ca nişte oameni pe care nu-i

interesează decât afacerile şi plăcerile trecătoare. Dar Iancu Pană s-a bucurat pentru ascultarea monahului – şi încă două ceasuri a mai înşirat fapte şi leaturi şi obiceiuri din trecutul mai îndepărtat şi mai de aproape, al Bucureştilor.

XII

AR PLECA... ŞI N-aR MAI PLECA.
— IUUȚĂ.
— CĂLĂTORIE PRIN BUCUREŞTII DE ALTĂ DATĂ.

Dimineața, a şasea dimineață bucureşteană, prietenii noştri n-au stat împreună decât timpul necesar ca să ia cafeaua cu lapte. Se temeau să n-aducă vreunul vorba de... plecare. Căci fiecare dorea să mai rămână. Chiar părintele Ermolae, care mai înainte socotea că n-ar pierde nimic dacă ar părăsi Bucureştii de îndată ce s-o sătura de vorbă cu prietenii şi cu frații în Domnul, de la schitul Darvari, are acum motive temeinice să mai zăbovească. Încântat de cele auzite din gura frumos povestitoare a institutorului, despre oameni şi lucruri din trecutul cu mireasmă de slovă chirilică, ar dori însuşi să citească pagini care aduc mărturii din viața religioasă a Bucureştilor de altădată. Să cunoască pricinile care stau la întemeierea bisericilor mai de seamă şi să vadă peceți şi iscălituri ale mitropoliților care au tras brazde mai adânci în ogorul lui Hristos. Ceva ma; mult: ar dori să viziteze câteva biserici, să asculte predici, să cunoască evlavia, câtă este, a norodului de astăzi, căci a venit la Bucureşti ca la una din cetățile blestemate, din Biblie, şi ar fi fericit să plece căindu-se de cele bănuite şi auzite. Dacă în Sodoma şi în Gomora s-ar fi găsit măcar un om cu viață plăcută lui Dumnezeu, cele două oraşe n-ar fi mai fost arse cu foc şi cu pucioasă; iar dacă sfinția sa ar *de&*-coperi un Bucureşti – chiar cu o iotă mai puțin

stricat decât cel pe care şi l-a închipuit, s-ar veseli cu duhul pentru veşnicia, în tot locul, a învățăturilor Evangheliei.

Se despărțiră, aşa dar, în graba fiicei care îi stăpânea şi pe care nu voiau s-o mărturisească, şi plecară după îndemnuri sufleteşti diferite. Adică, Iftodor, acum îl ştim, să admire femeile de pe calea Victoriei şi să găsească vinuri alese ; Irimia Bostan, chinuit de demonul rației, căci botezul nu curăță şi înclinările moştenite din moşi strămoşi, să dea noui „lovituri" la Bursă; iar omul bisericei şi cu omul şcoalei să-şi îmbogățească mintea şi să-şi întremeze sufletele, cu lucruri mai puțin plăcute satanei.

Ca să nu înmulțim bucuriile lui Scaraoschi, căci multe va fi având el în acest veac, care poate fi cel din urmă, vom lăsa pe cei dintâi să se scalde în apele lor fireşti şi ne vom ține scai de călugăr şi de institutor. Dacă Iftodor şi Irimia vor avea curaj să-şi destăinuiască singuri roadele ostenelelor, vom afla din chiar gura lor despre cele întâmpinate. Iar dacă nu se vor simți destul de tari în cele agonisite şi deci nu vor avea obraz să mărturisească – atâta pagubă!

Iancu Pană făcuse cunoştință, la bufetul de la Biblioteca Academiei Române, cu un domn ca de şaizeci de ani, mic de stat, cu părul alb co-lelie, cu ochelarii agățați de urechi şi îmbrăcat în haine negre şi lucioase pe la coate şi la fundul pantalonilor. Fusese profesor de matematici. De când a ieşi la pensie, neavând familie şi nici vreo fermă sau vreo vie unde să-şi toarcă vremea, a luat drumul Academiei şi în curând s-a îndrăgostit de cronicari şi de literatura zapiselor şi a pitacurilor. A citit şi recitit toate cărțile de istorie, apoi toate colecțiile de documente publicate, iar acum se îndeletniceşte cu lectura celor care n-au văzut încă lumina tiparului.

Cu acest împătimit al trecutului românesc, are Iancu Pană întâlnire în fața bisercii Mihai Vodă, acolo unde se află şî Arhivele Statului.

S-a oferit singur să-l călăuzească pe institutor „prin

Bucureştii care au fost", iar Iancu Pană, el însuşi dornic să mai afle încă peste cele citite, a primit bucuros, nădăjduind că va izbuti să obţină încuviinţarea tovarăşilor pentru amânarea, cu douăzeci şi patru de ore, a plecării către Folticeni.

II găsiră la locul hotărât, adică în poarta fostei mănăstiri şi reşedinţe domneşti* râzând de unul singur. Iancu Pană îl salută de departe şi vru să-i prezinte pe părintele Ermolae, dar domnul cu ochelari, pe nume Iliuţă, păru că n-are nevoe de această prezentare. Întinse mâna cuviosului călugăr, ca unui vechi cunoscut, şi cel dintâi cuvânt lui i-l adresă :

— Ai auzit de ultima obrăznicie a egumenului de la Radu-Vodă ? Ce ticăloşi!... Ce ticăloşi !... De-ar scăpa ţara odată de tâlharii aceştia îmbrăcaţi în strae călugăreşti!...

Cuviosul Ermolae se uită speriat la bătrânelul cu ochelari, apoi întrebător la Iancu Pană. Dar acesta, el însuşi nedumerit, n-avu vreme să-i răspundă măcar prin vreun semn, căci Iliută se pornise din nou pe râs.

— Să vă povestesc una cu haz şi cu picăţele. Feciorul unui boer a fost prins, acum câteva zile, de un biet slujbaş, la nevasta lui... Pesemne că era frumuşică muenişca, altfel nu se abătea pe la ea odrasla unui boer... Vinovatul, însă, în loc să-şi caute o îndreptăţire oarecare, chiar gogonată de-ar fi fost minciuna, a lovit pe soţul încornorat, cu un şiş pe care îl avea în baston. Omul a ţipat, poate chiar fără să vrea, şi venind straja a înhăţat pe craiul boeresc şi l-a dus la închisoarea spătăriei, iar pe rănit l-a trimis la spitalul lui Cantacuzino. Ar fi vrut el, spătarul, să-l facă pe arestat nevăzut, dar a aflat Vodă la timp şi a poruncit baş-cihodarului să-i tragă la falangă zece lovituri. Poate că pedapsa ar fi fost şi mai straşnică dacă nu intervenea beizadea Costache, căzând în genunchi înaintea părintelui său... E şi cu haz şi cu picatele, nu ? Poate că nu vi-o povesteam, dar mi-o amintii de îndată ce mă găsii în fata vremelnicei reşedinţe a bunului nostru domn, Gngo-rie Ghica... Ne mai existând un palat domnesc, s-a aşezat

deocamdată în mănăstirea lui Mihai Vodă...

— Avem domn straşnic ! — zise Iancu Pană, pricepând, înaintea lui Ermolae, intenţiile lui Ihută.

— Minunat! — adeveri Iliuţă, cu gesturi largi. După un nesfârşit veac de jug fanariot, a vrut Dumnezeu, ca primul domn pământean să fie un bun român, după cum e şi un bun creştin. A desfiinţat pedeapsa cu moartea şi cu tăerea nasului, a încheiat contract pentru aşternerea podurilor şi a uliţelor cu piatră şi cercetează însuşi mersul târgului, fie însoţit de aga, fie singur. Se vorbeşte că ar avea de gând să se împace cu doamna, ñica Hangerliului tăiat de turci, dar nu se ştie... Uite că soseşte o călească de Viena ! Mi se pare că e Grigorie Brâncoveanu, vornicul cel mare... Ba e chiar Alecu Ghica !

Şi fără să mai scoată o vorbă, Iliuţă o luă repede la vale, ca şi când s-ar fi temut să nu fíe strivit de caleaşca marelui spătar, sau ar fi avut vreo duşmănie personală cu fratele domnitorului. Se opri abia la podul Mihai Vodă, ca să arate provincialilor că Bucureştii, pe lângă multe lacuri, bălţi şi băltoace, unele mai împuţite decât altele, e dăruit de la natură şi cu o apă curgătoare, un fel de... Canal Grande, pe nume Dâmboviţa.

— Vine... de unde pleacă şi merge pe unde-i place. Aduce apă la morile mănăstireşti, adapă pe bucureşteni, direct sau cu ajutorul sacagiilor şi spală pieile tăbăcarilor. Când se umflă de ploi sau de zăpezi, porneşte cu mare gălăgie din Co-troceni, întinzându-şi albia până la mijlocul acestui deal şi până la mănăstirea Zlătarilor, şi duce cu ea coteţe de pasări, căpriori rupţi de pe la case, garduri întregi şi diferite lucruri gospodăreşti. Plutesc bărcile şi albiile, ca prin ca-nalurile Veneţiei. După retragerea apelor, ţiganii intră prin beciurile caselor boereşti şi înhaţă peştele ce n-a prins de veste să plece ia timp. Tar microbii de tot felul, şi aşa destui, ba chiar prea mulţi, împuiază văzduhul şi îşi fac mendrele în cea mai deplină slobozenie. Când proprietarii de pe malul stâng vor să-şi

întindă hotarele, aruncă pământ, moluz şi gunoae şi apoi înfig ţăruşi pentru a consolida terenul. Atunci, Dâmboviţa îşi caută lărgime pe malul drept. Iar când se lăcomesc proprietarii de pe malul drept, Canal Grande îşi face loc în partea opusă. Megieşii păgubiţi pun jalbă la Domnie, domnul numeşte o comisie, comisia cercetează, se dă apoi poruncă pentru mutarea ţăruşilor, dar până să se dea această poruncă şi până să fie împlinită, Dâmboviţa iese din matcă şi strică toate socotelile celor lacomi. Ba le mai ia şi din ceea ce e al lor...

— E nebun? — şopti monahul la urechea institutorului.

— Foarte bine! — aprobă acesta isprăvile Dâmb o viţei, făcând totodată semne liniştitoare pentru părintele Ermolae.

— Să mă iertaţi că îndrăznesc, zise călugărul uimit de cele auzite, dar eu nu văd nicio moară prin partea locului şi nici nu-mi pot închipui cum un aşa fleşculet de râu să dea peste malurile acestea aşa de înalte,, să înece vietăţi şi să dărâme asemenea palate!

— E nebun ? — întrebă Iliuţă pe Iancu Pană, după ce strecură pe călugăr prin ochelari şi pe deasupra ochelarilor. Institutorul zâmbi politicos şi încurcat şi iarăşi făcu semn părintelui Ermolae, să n-aibă nicio teamă şi să asculte cu atenţie.

— Intrăm în mahalaua Dudescului, – reluă vorba Iliuţă, apucând pe strada Poliţiei. Ridicaţi-vă anteriile şi păşiţi cu băgare de seamă. E o mahala plină de băltoace şi e locuită de boeri, dar şi de sărăcime. Boerii hălăduesc în case mari, cu cerdacuri însorite şi pline de flori, cu paraclise, sus, şi cu beciuri cărora nici tunurile nu le pot veni de hac. Au mulţime de slugi şi de ţigani, printre care tot felul de meseriaşi. Dascălul copiilor, grec bineînţeles, îşi are locuinţa în beci. Şi tot acolo preotul cu ţârcovnicii. Iar grămăticul, cafegiul şi ciubucarul, locuesc sus, ca să fie mai la îndemână. Fiecare boer îşi are ciocoii lui, adică oameni de casă, care, atunci când stăpânul e în slujbă primesc şi ei fel de fel de însărcinări, în

Bucureşti sau aiurea, iar când boerul e mazilit, se adună iarăşi la casa lui, unde au tot ce le trebuie. Aceştia, adică ciocoii, se ridică adesea prin linguşiri, prin intrigi şi prin hoţii, şi tare mă tem că într-o bună zi vor deveni mai tari decât binefăcătorii lor...

Sărăcimea trăeşte în bordee, iar cei mai puţin săraci în case acoperite cu stuf, mai rar cu şindrilă. Aici, ca şi în restul oraşului. Unii cresc porci şi pasări, ba şi capre şi vaci cu lapte, iar alţii n-au de nici unele. Gunoaele se aruncă în faţa porţilor, mai rar dacă se osteneşte câte-o gospodină să-l ducă în mijlocul uliţii...

In faţa noastră avem biserica Sfinţilor Apostoli, ridicată de Matei Vodă Basarab, iar aceea care se vede în dreapta, zisă Albă-Postăvari, e însemnată prin faptul că în ea s-a rugat Mihai Vodă. Înainte de a fi dus de slujitorii lui Alexandru cel Rău, la locul unde aştepta călăul. Faceţi-vă cruce, oameni buni!

Părintele Ermolae, care în zadar îşi ostenise ochii ca să zărească vreo baltă sau vreun bordei se închină de nenumărate ori – şi întru respectul cuvenit sfintelor locaşuri, dar şi pentru sănătatea acestui domn care aiurează. Ultima cruce o făcu pentru ajutorul robului lui Dumnezeu, Iancu Pană. Se temea bunul călugăr şi pentru mintea, până mai ieri atât de sdravănă» a institutorului din Fălticeni.

— Dacă ţinem drumul pe malul apei, reluă Iliuţă vorba, avem înaintea noastră începutul podului Calicilor şi biserica Bălaşei, fiica Brân-coveanului. Ceva mai departe, mitropolia lui Constantin Vodă Şerban. Iar daca trecem Dâm-boviţa, intrăm pe Podul Mogoşoaei, adică pe cea mai simandicoasă uliţă a Bucureştilor. Care este voia cuvioşiei sale şi a domniei tale, arhon şătrar?

— Ne închinam voci domniei tale, arhon... slugere, răspunse fără zăbavă institutorul. Iar părintele Ermolae, care începuse a se încredinţa că „nebunul" nu e furios, ba e chiar

plăcut la vorbă, ridică din umeri în semn că-i e tot una. Iliuţă mulţumi printr-un caraghios salut â la turca şi porni în direcţia palatului Justiţiei. Când păşiră în calea Rahovei, Iliuţă rupse deodată tăcerea şi începu să se răstească, ameninţând cu bastonul:

— Blestemaţilor şi împuţiţilor! Nu vă e ruşine să trăiţi din mila Mitropoliei şi a Vistieriei şi să staţi toată zua cu mâna întinsă la drum? Pieriţi din ochii mei, că de unde nu vă umflu spinarea cu bastonul!

Cuprins de creştinească milă pentru acest domn „nenorocit", nenorocire care de bună seamă e pe cale să lovească şi pe tovarăşul lui de drum, dacă nu l-a şi lovit, părintele Ermolae crezu de datoria lui să iasă din tăcere şi din aşteptare şi să lămurească lucrurile.

— Ce s-a întâmplat, prea cinstite şi prea stimate domnule Iliuţă?

— „Domnule" Iliuţă?! — se miră domnul cu ochelari privind întrebător la cuviosul monah. Iată un cuvânt necunoscut mie. De bună seamă că e o boerie nouă, înfiinţată de curând în Moldova şi de care eu încă n-am auzit...

— întocmai, – răspunse călugărul plin de duioşie, ca să facă plăcere „nebunului". Şi mai ales ca să nu-l contrazică şi să nu-l înfurie...

— După cât se pare, purtarea mea faţă de aceşti ticăloşi de calici nu prea a fost pe placul cuvioşiei voastre,— reveni Iliuţă la întreba^ rea călugărului. Daţi-mi voe să protestez. Nu sunt nici avar şi nici nesimţitor la sărăcia şi la necazurile altora. Dar această lume de calici, care trăeşte în acest colţ al"oraşului încă de prin veacul al şaisprezecelea, în loc să fie luată cu gârbaciul şi trimisă la muncă, e ajutată în fiecare lună, cu bani, de către Mitropolie şi de către vistieria ţării. Ba încă îi este îngăduit să-şi aibă căpetenie aparte, adică staroste, întocmai ca un iznaf oarecare şi să ţină calea trecătorilor, cerând pomană, aşa cum cineva şi-ar pretinde un drept scris în legi. Dacă sfinţia ta

socoteşti că aceşti oameni, fără alt beteşug decât lenea, merită să fie miluiţi, dă-le şi haina; eu însă nu le dau o lăscae!

Vecină cu această mahala a calicimei, care calicime strică ighemoniconul atâtor boeri trăitori prin partea locului, este Ţigănia. Prietenie şi pace între calici şi ţigani n-a fost şi nici n-are să fie. Certurile şi bătăile între ei, sunt lucruri foarte obişnuite. Când se întâlneşte bunăoară Lică Chiorul sau Nae Buzatu, din tabăra balaocheşilor, cu Andrei Inimărea sau cu Rică Blestematu, de la calici, se încinge îndată ciomăgeala între ei, ciomăgeală urmată adesea de o răfuială generală a taberelor respective.

La poalele dealului patriarhiei, „jupân'* Iliuţă le povesti, didactic, împrejurările în care a fost ridicată catedrala din vârful colinei, cutezanţa cutărui egumen grec, care cerea, nici mai mult, nici mai puţin, ca biserica să fie... dărâmată deoarece a fost zidită pe un teren aparţinând mânăstirei pe care o jefuia în numele vreunei patriarhii din Orient, şi cum au ajuns moaştele Sf. Dimitrie (Basarabov) în posesia Mitropoliei.

— Dar ce să fie cu atâtea clopote care sună? — se întrebă el la un moment dat, făcându-şi urechile pâlnie. Nu cumva e vreo sărbătoare astăzi?

Părintele Ermolae şi Iancu Pană ascultară cu atenţie, dar nu auziră decât sgomotul făcut de tramvae şi de automobile.

— Ah, da! E sărbătoarea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, – îşi aminti Iliuţă, necăjit că de vreo două zile a uitat să consulte calendarul. Aveţi norocul să vedeţi un alai domnesc... Iată-l că şi vine. Priviţi, vă rog! Cel din fruntea alaiului, călare, este marele aga, cu ajutoarele sale. După el vin podarii, cu topoarele la spinare şi cu berdele la brâu. Urmează arnauţii călări, apoi fustaşii, seimenii, lipcanii şi ciohodarii domneşti. După ciohodari vin veliţii boeri, apoi însuşi bunul nostru domn Gri-gore Dimitrie Ghica... Iată-l călare, – se ţine bine bătrânul,— îmbrăcat în cabeniţă albă şi cu hangear la brâu... Cei şase călăreţi dm urma lui Vodă sunt beizadelele. După

beizadele vin steagurile domneşti, apoi catanele marelui hatman, după care se înşiră isnafurile negustoreşti, fiştecare cu starostea în frunte.... Hei, v-a plăcut?

— Minunat, arhon... Iliuță! răspunse părintele Ermolae care între timp primise lămuriri de la institutor, dar tot nu era sigur că Iliuță se află în plinătatea minții.

— Dăm slavă Domnului că te-am întâlnit,— răspunse şi institutorul din toată inima.

Iliuță îşi duse mâna la inimă în semn de mulțumire, apoi îşi fixă ochii în colțul trotuarului din fața statuei lui Barbu Catargiu şi rânji cu satisfacție. Zise:

— Vedeți pe individul acela cu mâinile vârâte în obezi? Aceasta este una din pedepsele cele mai uşoare, negreşit că pentru fapte rele, dar nu din cele mai mârşave. L-o fi prins cu prăvălia deschisă în zi de sărbătoare, sau furând un lucru de mică însemnătate. Poate chiar şi pentru altă ticăloşie mai mare, căci Grigorie Ghica a îndulcit multe articole din Codul lui Caragea. Nu se mai tae mâini, nu se mai scurteaza nasuri şi nici spânzuratoarea nu-şi mai are muşterii. Dar de pedeapsă nu scapă nimeni. Boerul neomenos şi hrăpăreț e îmbrăcat în zeghe şi în opinci, bătut la falangă şi trecut la bir. Vizitiul care a lovit un copil cu butca e plimbat prin mijlocul târgului şi bătut la spete. Negustorul care înşală la cântar, cere prețuri mari sau falşifică marfa, e țintuit de ureche, la coltul unei uliți mai umblate, sau chiar la uşa prăvăliei lui, unde e ținut aşa din răsăritul şi până la asfințitul soarelui. Iar pedepsele cele mai grele sunt puşcăria şi ocna. Să ştiți însă că blestămățiile cele mai mari şi mai multe nu le fac românii, ci mai ales veneticii. Românul nostru e religios, blând şi îngăduitor. Atât de religios, de blând şi de îngăduitor, că în loc să adune pe toți egumenii şi călugării greci, care jefuesc vechile ctitorii domneşti şi boereşti şi trăesc în neruşinată deslănțuire a trupeştilor pofte, în loc să-i adune, zic, şi să-i spânzure în Moşi sau să-i înece sub morile de la Cotroceni, nu încetează a le afierosi moşii şi

păduri, prăvălii şi case, încât mai mult de trei sferturi din comerţul bucureştean se face în prăvăliile mănăstirilor Radu Vodă, Mihai Vodă, Văcăreşti, Sf. Spiridon, toate încăpute pe mâna călugărilor care n-au nicio legătură cu această naţie. Şi nici cu Dumnezeu. Viaţa lor e un chiolhan fără sfârşit...

Uite că vine o călească luxoasă trasă de patru telegari. E a stareţului de la Radu Vodă. Se întoarce de la vreun chef prelungit, făcut în tovărăşia fratelui de la Cotroceni... Sau poate ca vine de la Domn, unde va fi pus plângere împotriva vreunui boer— şi chiar a mitropolitului. Sunt atât de puternici aceşti diavoli, care fură, înşală şi mint în numele lui Hristos şi al patriarhilor din Orient, că îndrăz nesc să înfrunte pe însuşi mitropolitul ţării! Şi nimeni nu se atinge de ei, deoarece toată suflarea, de sus şi până jos, se teme de blestemele şi de miroanele lor...

Tot vorbind despre pacostea grecească, adică vorbea Iliuţă şi cei doi ascultau, ajunseră în faţa bisericei Sf. Gheorghe (Nou).

— A fost ridicată de Brâncoveanu, din îndemnul Doamnei Marica, soţia lui. Pentru târ-nosire, a adus, bogatul şi evlaviosul Domn, pe patriarhul Ierusalmului, cu un întreg sobor de episcopi, de arhimandriţi şi de preoţi.

In grădina din jurul falnicei biserici, care adăposteşte trupul lui Const. Brâncoveanu, grădină plină de iarbă verde, de flori şi de arbori, cântă păsărele şi sburdă copilaşii, sub supravegherea bonelor şi a guvernantelor, dar Iliuţă nu vede decât un han pe jumătate ruinat de foc, cu prăvălii la parter, astăzi închise din cauza sarbătoarei, iar curtea hanului plina de căruţe, de plăcintari şi de bragagii...

— îmi pare rău că aţi înimerit în zi de sărbătoare, că altfel aţi fi avut prilejul să cunoaşteţi pe negustorii noştri şi preţurile mărfurilor. Mai ales că în apropiere, adică dincolo de Balta Cucului, se află scaunele de carne şi de peşte. Să ştiţi însă că negustorii sunt în cea mai mare parte străini de neam. Unii

născuți în țară, alții rămași în urma oștilor muscălești, cei mai mulți veniți de unde au poftit. Iar prețurile, ceva mai ridicate ca pe vremea lui Caragea. Adică: pâinea opt parale ocaua, carnea douăsprezece, morunul proaspăt cincispreze, somnul și crapul zece parale. Icrele negre se vând cu patruzeci până la cincizeci de parale ocaua, ceea ce înseamnă că sunt mai mult pentru punga și pentru buna îndestulare a celor bogați.*.

Se aude mare hărmălae de clopoțele. Prietenii noștri admiră mașinile pompierilor ce trec în mare grabă, dar Iliuță strâmbă din nas și face un gest de mare dispreț.

— Ați auzit de tulumbagiii scorniți de mintea năbădăioasă a lui Mavrogheni Vodă? Ăștia sunt. Când crainicii din foișoarele de foc strigă: „Arde măă"! tulumbagiii pornesc însoțiți de sacagii și de gură-cască, dar până să ajungă ei— s-aprinde toată ulița. Iar cu ajutorul lor se aprinde și cea vecină... Ba arde și „foișorul de foc"! Mavrogheni însuși se veselea pe socoteala lor. In nopțile când nu prea avea somn, dădea poruncă să vie tulumbagiii. Apoi se urca pe cal, în picioarele goale și pornea în sunet de goarne și în fruntea tulumbagiilor, strigând cât îi lua gura: Iangân Vaar! Iangân Vaar! Adică: Foci Foc! Săriți! Apă!... Tot norodul ieșea de prin case, înspăimântat și așa cum se găsea în ceasul acela din noapte, iar fanariotul făcea haz și se înapoia la palat fericit că s-a distrat cum i-a plăcut...

Părintele Ermolae își făcu trei cruci călugărești:

— Era nebun deabinelea, sau își bătea joc de oameni?

— Acolo unde se vede turnul acela înalt,, continuă Iliuță fără să răspundă la întrebarea monahului, se află mănăstirea Colței și spitalul spătarului Cantacuzino. Să știți însă că bucureștenii nu prea dau fuga la doftori și la spitale, își caută sănătatea în milostivirea lui Dumnezeu, a Sf. Fecioare, a sfinților mai de seamă, în descântece, în burueni și în călcatul urșilor. Pe Sf. Stelian îl roagă pentru sănătatea copiilor, Sf. Elefterie ușurează nașterile grele, Sf. Haralambie și Sf.

Visarion sunt chemați la vreme de ciumă, iar Sf. Muceniță Varvara tă-mădueşte semnele de vărsat. Dar oamenii, pe lângă rugăciuni, își mai fac şi singuri leacurile.

Când se îmbolnăveşte cineva de guturai își pune o pătură în cap și se afumă cu piatră arsă sau cu sămânță de brad. Pentru domolirea frigurilor se bea zeamă de ochi de raci, sau de pelin și de leandru. Durerile de măsele se caută cu zeamă de măselariță, care ucide nervii încuibați la rădăcină. Pe tăeturi se pune sare, iar ochii bolnavi se spală cu apă scursă din crescătura vitei de vie...

Cei cu dureri în şale recurg la doftoriceasca pripere a... urşilor. Țiganii ursari nu mai pridides cu tratamentul celor care cred în călcătura fiarelor pe jumătate domesticite. Numai ce se întinde bărbatul sau muerea, cu pântecele pe covor sau pe rogojină, ori chiar pe iarbă verde, iar țiganul porunceşte ursului să-şi arate meşteşugul. Fiara, întărâtată şi obosită, încearcă uneori să se împotrivească, dar bâta stăpânului a şi croit-o pe spinare. Neavând încotro, bietul urs urlă de mânie, sau poate că vrea să protesteze împotriva darului ce i se atribue, şi se sue cu labele pe spatele celui bolnav, în vreme ce țiganul face hărmălae mare, cu toba şi cu gura:

Sus, Martine,
Țin'te bine, i
Că-ți dau pâine cu măsline.
Din călcâi încetişor
Şi din (talpă binişor...

Părintele Ermolae şi Iancu Pană fac mare haz, dar jupân Uiuță le tae pofta de râs, cu însăşi cuvintele Mântuitorului, carele aşa a grăit către slăbănogul tămăduit prin punerea dum-nezeeştilor sale mâini: „Credința ta te-a mântuit"...

După ce privi un răstimp şirul de prăvălii din dreapta bisericii Sf. Gheorghe şi tramvaele care nu mai conteneau, arătă cu degetul către Calea Moşilor:

— De aici începe Podul Târgului de Afară. La biserica

Sibilelor, căreia poporul îi zice biserica cu sfinți, pentru mai lesnicioasă pronunție, se află barierea dinspre partea aceasta a orașului. In câmpul ce se deschide peste barieră se face în fierare an târgul Moșilor, de care veți fi auzit și domniile voastre. Se vând, în acest târg, felurite lucrături din lemn, dar mai ales oale și străchini de pământ, dn vederea Sâmbetei Morților, când tot creștinul împarte vase cu mâncare pentru sufletul răposaților. Vin brașovenii cu mărfuri și podgorenii cu vinuri. Se ridică umbrare și maghernițe de scânduri, unde se vând băuturi bețive, cofeturi, turtă dulce, bigi^bigi, gogoși, bragă și limonada. Cântă peste tot lăutarii și joacă neasemuiții călușari. Aci erau spânzurați, până mai acum câțiva ani, tâlharii și ucigașii osândiți la moarte; ca să-i vadă cât mai multă lume și. să se încredințeze că păcatele, cele știute, se pedepsesc și pe pământ, nu numai în ceruri...

Suntem în toiul Moșilor... Dacă aveți timp și plăcere, putem să dăm o raită prin târg. Mâncăm bigi-bigi și bem bragă... Sau, fiindcă e vremea mesei, intrăm într-o cârciumă, subt umbrar de anini și ne îndestulăm stomahurile cu iahnie de bou și cu purcel rumenit în frigare de lemn... Vinul, pe-aici pe la noi, costă trei parale ocaua, pe alese, iar dacă te încumeți să bei o vadră ți-se face reducere. Lăutarii bucureșteni sunt vestiți până în Țarigrad și chiar până în lăuntrul Europei. Să-l vezi pe Vasile Chioru îmbrăcat în anteriu și în giu-bea, nu știi dacă să râzi de așa sluțenie de om sau mai bine să fugi; dar când începe să tragă cu arcușul și că cânte din gură, ai vrea să mai trăești pe cât ai trăit și să mai tragi pe câte ai tras... Parcă îl aud cântând cântecul boerului îndrăgostit de-o fată săracă, poate chiar de-« roabă:

La coșarul dărâmat Stă boerul rezemat, Numai aur îmbrăcat. Cântă; iniraa-i e foc: Dragostea-i n-are noroc...

Iar dacă ne întoarcem diseară, sau poate rămânem până atunci, când vine boerimea și negustorimea, de obicei la crângul lui Hagi-Ilie, veți avea prilejul să vedeți feciori de boeri

trăgând la chindii, la bătute şi la căzăceşti, de le sfârâie picioarele... Ce ziceți?

— Să ne ierți domnia ta, arhon serdare, dar in târgul Moşilor nu mai mergem, – se împotrivi, politicos, Iancu Pană. Din cele ce ne-ai povestit, ne cam închipuim noi cum arată. Eu zic să mâncăm ceva într-un restaurant din apropiere, iar după aceea vei binevoi mata să ne duci la Curtea Veche – şi unde s-o mai putea până la ceasurile cinci, mult şase. In seara acestei zile blagoslovite urmează să părăsim Bucureştii şi deci e de trebunță să avem vreme pentru a ne face buccelele şi pentru a merge la gară.»

— La gară?! — exclamă Hiuță ca şi când i s-ar fi vorbit în altă limbă. Dar dece să plecați noaptea şi nu mâine dimineață? Drumurile sunt rele, după cum ştiți, iar caii de poştă iuți şi surugiii fără milă pentru călători... O să vi se întoarcă măruntaele la fiecare două minute... Pe aceleaşi drumuri se merge şi ziua, dar se văd gropile şi surugiii vor încetini măcar atunci când vor trece un şanț şi vor da de gropi mai adânci... Aşa că e mai înțelept să plecați mâine dimineață, iar în seara asta să faceți un chef în Moşi... Sau poate vreți la Belu? La „Cârciuma din Pădure"? Ori „La şapte nuci"? Unde vă veți duce, tot bine aveți să petreceți. La toate cârciumile veți găsi purcei fripți, ciorbă țigănească, crap la proțap, vin bun şi lăutari care să vă lecuiască de boli şi de necazuri...

Prânziră în restaurantul cel mai apropiat, fără muche de burtă şi fără pui de scroafă tras în țeapă. Vinul îl plătiră o sută de lei litrul şi în loc să asculte doinele lui Vasile Chioru, se delectară cu muzică nemțească, transmisă prin radio.

La Curtea Veche, acolo unde vreme de două veacuri a fost Curte Domnească, Pană şi cu Ermolae văzură o biserică înoită de curând, iar în fața bisericii un şir de odăi modeste, ca nişte chilii de schit sărac. Iliuță, însă, vede istoria a două veacuri depănându-i-se în fața ochelarilor domniei sale.

— ...Văd pe Mircea Ciobanul, cel dintâi ctitor al acestui

sfânt locaş, privind cu drăcească plăcere, cum turcii puşi de dânsul, tae pe vornicul Stănilă dimpreună cu mulţime de episcopi şi de boeri... Iată pe Doamna Chiajna aruncâd pe masa la care benchetuesc boerii, capul lui Dumitraşcu, trimis ei de Vodă Lăpuşneanul... Vine un boer mare, îmbrăcat numai în mătăsuri şi în aur: e Constantin Vodă Brâncoveanul. Vechile clădiri sunt înoite şi adăogite... Curtea capătă o strălucire cum nra mai avut-o... Şirul patriahilor şi al episcopilor din Răsărit nu se mai isprăveşte... Ospeţele nu mai contenesc... Boerii vin fără teamă ca se vor înapoia mai scurţi de-un cap... Se fac nunţi după nunţi, unele mai strălucitoare decât altele... Dar iată că soseşte un turc, calare.... Vine direct de la Ţarigrad... Privirea-i încruntată nu spune nimic bun... Scoate un pergament şi citeşte... Domnul e mazilit şl „poftit", cu întreaga-i familie, să meargă la Ţarigrad pentru a da nu ştiu ce socoteală, direct Sultanului....

... Mitropolitul Antim întâmpină pe cea dintâi lepră din Fanar, care soseşte de la Iaşi. E Nicolae Mavrocordat, încunjurat de boerimea ţării, care i-a şi sărutat mâinile sau poalele anteriului... Veacul cel negru începe... Un foc groaznic distruge parte din măreţele zidiri lăsate de Brâncoveanu... Cutremurul dărâmă ce a mai rămas... Curtea Domnească a devenit Curtea Veche... Vagabonzii şi cerşetorii se cuibăresc aci... S-au înmulţit şi devin primej-dioşi. Malamos bogasierul, căpetenia lor, e proclamat domn al ţării... II văd călare pe-un măgar, purtând cucă şi cabeniţă domnească, iar vagabonzii îl urmează cu steaguri, mereu strigând : Să trăeşti, Măria Ta, ani mulţi şi fericiţi !..."

Şi iată, dragi prieteni, aşa s-a încheiat istoria Curţii Domneşti din Bucureşti. Astăzi nu mai sunt nici măcar ruinele de pe vremea vagabonzilor lui Malamos... Din ceea ce a mai rămas nu se poate reconstitui un palat domnesc. Şi nici împrejurările n'(ar fi potrivite, chiar dacă Grigorie Ghica, bunul nostru domnitor, ar avea vreun gând...

Impresionați de cele auzite, părintele Ermo-lae şi Iancu Pană nu mai vedeau ndci chiliile de cărămidă roşie, de lastăzi, nici prăvăliile din jurul bisericii lui Mircea Ciobanul, ci o masă informă de dărâmături ce stârnesc jalea iubitorilor de cele ce au fost.

— Clădirea aceea impunătoare, de peste drum, e3te vestitul han al lui Manuc Bey, —-zise Iliuță (arătând hotelul Dacia. Altul care să-l întreacă şi nici măcar să-l ajungă, nu există în Bucureşti. Mulțimea de norod care mişună prin apropiere vă poate da o idee de ceea ce trebuie să fie înăuntru. In hanul mitropolitului Filaret, de pildă, găzduesc mai mult nemți şi unguri, în hanul mănăstirii Zlătiari • găseşti mai ales zarâfi, dar aicd, în al lui Manuc, trag oameni de toate națiile şd de tcuate meşteşugurile. Curtea e veşnic plină de butci, de chehrvane, de rădvane și de căruțe, de cai, de boi, de surugii și de cărăuşi. Întâlneşti aci târgoveți şi țărani, porci şi găini, țigani şi greci, ghivece de flori şi grămezi de bălegar, turci şi armeni, preoți şi călugări, cerşetori şi meseriaşi, vânzători şi cumpărători, – care vorbesc, se tocmesc, petrec sau se ceartă. Hăue locul până la gârlă şi până la hanul lui Şerban Vodă...

Merg mai departe: călugărul şi institutorul pe strada Carol, iar Iliuță pe... ulița Işlicarilor. Cei dintâi văd prăvălii şi blokhaus-uri, automobile şi norod îmbrăcat nemțeşte, pe când domnul cu ochelari, uitând că e... sărbătoare, abia îşi poate găsi loc din cauza tarabelor întinse până în mijlocul uliței. Băcanii şi-au scos mărfurile la soare, la praf şi la muşte; işlicarii şi-a înşirat işlicele de toate calapoadele şi nu mai ostenesc lăudându-şi marfa şi trăgând lumea de mânecă; boiangiii îşi usucă bumbacul şi lâna, proaspăt vopsite, pe prăjini înalte, în fața prăvăliilor; bărbierii şi-au atârnat ibrice şi prosoape la intrare, ca să fie descoperiți de la distanță.»

Iancu Pană şi părintele Ermolae păşesc pe trotuarul ca în palmă, pe când fostul profesor de matematici calcă cu băgare-de-seamă ca să nu-şi scrintească vreun picior, dând în gropi, să

nu se umple de praf sau de noroi şi să nu cadă în şanţ...

Ieşiră în Calea Victoriei. Iliuţă lâşi plimbă ochii de la palatul Poştelor la Casa de Depuneri şi înapoi; priveşte din ce in ce mai mirat clădirile cu multe etaje, automobilele care se fâ-ţâe încoace şi încolo, autobuzele uriaşe care înspăimântă pe provincialul obişnuit cu hodoroage de cincisprezece locuri; măsoară de sus până jos pe trecătorii de ambele sexe şi scoate o exclamaţie de uimire când un domn desface un ziar de dimineaţă, lângă chioşcul din apropiere.

— Imposibil! — zise el scuturându-se ca deşteptat dintr-un vis senzaţional. Ştiinţa va continua să progreseze cu paşi din ce în ce mai mari şi mai alergători, omul va asuda fără răgaz întru realizarea unui trai cât mai lesnicios, dar astfel de palate, aşa uliţă aşternută ca'n palmă, aşa trăsuri fără cai, aşa bărbaţi fără işlice, fără fesuri, tunşi chilug, fără anterie şi fără pistoale la brâu... Hahaha! Şi când colo, ceea ce se vede! Hahaha! Cu cât visul e mai frumos, cu atât deşteptarea e mai dezamăgitoare. De această podină nenorocită, care strică picioarele cailor şi hodorogeşte într-un an cele mai sdravene căleşti şi butci aduse de la Beci, va scăpa Podul Mogoşoaei în curând, datorită grijei lui Ghica Vodă; dar un caldarâm în care să-ti faci mustaţa şi case cu atâtea caturi – poate nici peste două sute de ani să nu se ivească. Nu mai zic de trasuri... fără cai, căci visele nu se împlinesc, de cele mai multe ori, decât tot în vis. O născoci, el, omul, multe lucruri de folos şi, mai ales, de nefolos, dar cai nevăzuţi nu stă în puterea lui să scornească...

Acuma, dragi prieteni, dacă nu sunteţi prea obosiţi şi dacă socotiţi că n-ar fi de prisos să mai vedeţi şi să mai auziţi câte ceva, îngăduiţi-mi să vă plimb puţin şi pe uliţa cea mai de seamă a Bucureştilor, adică pe Podul Mogo-şoaei..

Ii zice pod, din pricină că e aşternută cu butuci de lemn; şi-i zice al Mogoşoaei, pentru să pe aci era drumul Brâncoveanului către palatul lui de la Mogoşoaia. Ori din altă

pricină pe care o lăsăm în seama domnilor istorici, s-o lămurească sau s-o încurce.

Până la venirea Hangerliului, Podul Mogoşoaei se certa pentru protie cu Podul Beili-cului, pe care se întorceau Domnii ţării, cu firman de la Ţarigrad. Hangherliu însă a nesocotit tradiţia şi a intrat în Bucureşti pe Podul Mogoşoaei. De atunci, adică de la schimbarea făcută de Hangerliu, care schimbare nu i-a fost d-a bună, Podul Beilicului a trecut al doilea. Boerime multă însă n*a locuit niciodată pe Beilic. ci mai abitir pe Mogoşoaia, în mahalaua Dudescului şi pe Podul Calicilor – sau al Caliţii.

Apoi, începe jupân Iliuţă, ca un ghid priceput şi conştiincios, să arate celor doi fălti-ceneni, cu totul altceva decât ceea ce vedeau ei. Ca şi până aci. Ei trăesc în leatul de la Hristos una mie nouă sute patruzeci, iar călăuza vieţueşte în vremea domniei lui Grigore Ghica al Munteniei. Întocmai ca acei monahi care au adormit în timpul împăratului Decâus, sau Dechie, cum i-ar zice părintele Ermolae, şi s-au deşteptat sub împărăţia lui Iustinian, adică după trecere de vreo trei sute de ani...

In locul palatului P. T. T.—ului, vede hanul lui Brâncoveanu, ridicat pe locul răpit de la aga Bălăceanu; vis-à-vis, vede casele lui Ienă-chiţă Văcărescu, foste ale lui Belu, unde Bim-başa Sava, capul arnăuţilor zavergii, a fost ucis din porunca lui Chehaia Bey. Fălticenenii admiră arhitectura Casei de Depuneri, în timp ce Iliuţă vorbeşte de mănăstirea Sf. Ioan Alergătorul, în al cărei han locuesc negustori de frunte şi zarafi greci.

In locul Cercului Militar, Iliuţă vede mănăstirea Sărindar, ctitorie a lui Matei Basa-rab şi locul de îngropare al Ghiculeştilor. Pentru el, Teatrul Naţional este hanul mitropolitului Filaret; Palatul Regal – casa lui Dinicu Golescu; Ateneul Român – metocul episcopiei Râmnicului, unde a conăcit prinţul de Coburg, căpetenia „nemţilor cu coadă1'.

— Parcă-l vad, zioe Iliuţă, cum vine pe un cal alb, abia ţinându-se pe şeaua orientală, cu care nu era obişnuit, încunjurat de boerii care credeau că s-a isprăvit cu stăpânirea turcească şi deci cu lepra fanariotă... Î)ar cine să fie oare în caleaşca aceea cu tăbliile argintate, care soseşte dinspre Capul Podului? La spate, parcă ar fi armaşul puşcăriei şi cafegi-başa... Şi chiar ei sunt. Aşa că în caleaşcă jiu poate să fie altcineva decât Ghica Vodă. Se întoarce pesemne de la bătrânul Românit, care îi este bun prieten şi pe care îl vizitează adesea... Hei, daţi-vă la oparte!

Până şi cu Ermolae se feriră în lături, ca şi când caleaşca lui Grigorie Ghica ar fi fost la doi paşi, iar Iliuţă făcu o temenea adâncă, spre mirarea trecătorilor care habar n-aveau că domnul cu ochelari salută pe domnitorul ţării.

Ajunseră pe nesimţite în Piaţa Victoriei, adică la... Capul Podului. Moldovenii noştri ar dori să se plimbe pe vestita Şosea, croită cu o sută de ani în urmă de generalul rus Kiseleff, dar Iliuţă nu vede înaintea ochilor decât un drum cu totul primitiv, nepietruit şi nepodit, care duce la dumbrava Bănesei. Şi altul care merge la^Hierăstrău.

Sunt ceasurile şapte. Adică nouăsprezece. Sau, după Iliuţă, care le socoteşte pe turceşte, unu fix. Piaţa Victoriei forfote de tramvaie, automobile, autobuze, rar câte-o trăsură, şi de popor care vine şi se duce. E zi frumoasă, e luna Mai, e ora când pe Calea Victoriei şi pe bulevardul Lascar Catargiu se scurg automobilele în şiruri neîntrerupte către Şoseaua Kiseleff şi către sora ei mai tânără, Şoseaua Jia-nu. In goana maşinilor e greu de desluşit îmbrăcămintea domnilor şi toaletele doamnelor, totuşi se poate ghici că majoritatea bărbaţilor şi-au uitat pălăriile acasă, iar majoritatea cucoanelor şi a domnişoarelor – cât pe-aci să-şi uite şi cămăşile, cu toate că nu e cine ştie ce căldură.

Pentru urechile lui Iliuţă, sgomotul făcut de tramvae şi de maşini vine de la butcile şi caleştile care troncănesc pe la

Capul Podului. El vede trecând boeri cu jupânesele lor, legănaţi violent pe pernele cu arcuri ale butcei, perne înalte şi late cât jumătatea unei pietre de moară. Sau feciori de boeri îmbrăcaţi în anterie de şevaiu, cu işlice sau cu fesuri şi cu papuci galbeni sau roşii, jupâniţe cu coadele atârnând pe sub tistimel, sau cu căciuliţe pe sprânceană, îmbrăcate în conteşe sau în malo-tele şi cu cosiţele pline de trandafiri, de tamâ-ioare şi de busuioc. Vizitiii, îmbrăcaţi în du-lamă încreţită, încinşi cu brâu de boccea, cu căciulă înaltă, neagră şi cu mijlocul încărcat de cuţite, ţipă sălbatic, dau bice cailor şi se iau la întrecere, punând în primejdie viaţa celor din caleaşca sau din butcă...

Pe subt ochii lui Iliuţă mai trec şi tineri boeri, pe armăsari ce merg în buestru. Călăreţii sunt îmbrăcaţi în anterie care aproape le acopere picioarele vârâte în scări de argint. Pieptul cailor numai şiroae de curele colorate, cu ţinte de argint, alternând cu canafuri de culori deschise. Mândri ca nişte războinici şi ca nişte Feţi-Frumoşi, silesc caii să alerge vijelios sau să se ridice în două picioare şi să necheze, ca să-i vadă cucoanele şi jupâniţele şi să le cadă cu tronc la inimoară..

— Să ne urcăm într-o... birjă, – propuse Iliuţă, fără să fie sigur că trăsurile de piaţă de pe vremea lu Grigorie Ghica Voda se numeau birji sau altfel. Şi, fără să aştepte trecerea vreunei trăsuri, opri un şofer şi se suiră câteşitrei într-un splendid „Ford", tras de 70 de armăsari.

— Ne duci în pădurea banului Ghica, adică a bănesei, – porunci Iliuţă... vizitiului; dar bagă-de-seamă să nu dai prin gropi şi să nu mâi caii nebuneşte, că n-avem nicio grabă ca să înghiţim praf şi să ne punem viaţa în cumpănă.

Şoferul zâmbi ca de-o glumă reuşită şi dădu slobod motorului, luând rând în şiragul de limuzine care ţintesc şoseaua lui Kiseleff. Când ajunseră în dreptul Monetăriei Statului, Iliuţă arătă turlele bisericii „Izvorul Tămăduirii", ctitoria lui Niculae Mavrogheni. Iar până la Băneasa nu-i fu vorba decât de domnia şi de pandaliile fanariotului. Că-şi

făcuse aci, adică lângă biserică, un chioşc în care îşi lua adesea cafeaua şi ciubucul, în sunetul tobelor şi al meterhanelei. Că umbla în caleaşcă trasă de doi cerbi mari, cu coarnele aurite, iar pe capră ținea două tunuri mici, unul în dreapta şi altul în stânga vizitiului, gata încărcate, numai să le dea foc. Că se purta în ileac cusut cu fir, iar şalvarii îi ajungeau numai până la genunchi, încât i se vedeau pulpele goale şi păroase. Pe cap purta cealma turcească, verde, iar ca încălțăminte avea iminei roşii, în care îşi vâra picioarele goale. Că a luat bani de la boeri şi de la episcopi ca să meremetisească Curtea Veche, dar n-a mişcat nicio cărămidă din loc. Banii i-a băgat în buzunar, iar ruinele fostei Curți Domneşti au rămas potrivit cântecului din vremea aceea:

Vai de mine,
Nu-i la mine,
Ci-i la Vodă'n Bucureşti,
Unde ouă rațele,
Unde fata vacile...

Ajunseră la Băneasa într-un minunat amurg de Mai Frumusețea Şoselei, pitoreasca îmbulzeală de pietoni, de călăreți, de ciclişti şi de automobile, rânduiala fără greş a circulației, povestirea cu mireasmă istorică, a lui Iliuță, transportaseră pe ignoranții fălticeneni într-o feerie de vis. Geaba îşi trudi părintele Ermolae mintea ca să găsească în Scripturi un temei care să bagatelizeze ceea ce îi fericea ochii şi-i încălzea inima. Toată educația lui de negare cu orice preț a ceea ce poate constitui un pic de plăcere pentru această vremelnică existență, nu-l ajută să arunce un cât de mic sloi de ghiață peste bucuria pe care o simțea în toate mădularele De aceea se văzu nevoit, poate pentru prima oară de când e monah, să renunțe la legea Sfinției Sale de a vedea peste tot numai păcate şi păcătoşi. Şi de a cugeta de-o sută de ori înainte de a face un pas care l-ar putea duce la osânda cutărui paragraf din pravilele şi din tradițiile în care stă încătuşat,

nesilit de nimeni, de treizeci de ani şi mai bine. Acceptă fără nicio opoziție invitația lui Iliuță de a intra într-o cârciumă, mai ales că domnul cu ochelari îl amuza mereu cu rătăcirile lui prin alte veacuri.

In această cârciumă, pe care Iliuță o ştia probabil mai dinainte, nu găsiră decât trei sau patru muşterii, căci era ceasul prea devreme, şi trei muzicanți, suficient de tuciurii pentru a-şi trăda origina, cloncănindu-şi sculele în aşteptarea unui mare număr de clienți.

Trecură într-o cămăruță de lângă prăvălie şi porunciră, adică porunci Iliuță, muche de burtă cu muşdei de usturoi, o oca de vin de Dealu-Mare şi lăutarii pentru dânşii. Iar ca o prefață şi până să se pregătească friptura, luară mastică grecească şi saramură de obleți.

— Ceva pe gândul meu! — porunci Iliuță lăutarilor. Țiganii, care îl salutaseră la intrare, se înțeleseră din priviri ş; îşi acordară instrumentele: unul dibla, altul cobza şi al treilea basul.

— Ăsta e vestitul Nae Guşă, – şopti Iliuță la urechea tovarăşilor, arătând pe viorist. A cântat şi lui Iancu Jianu şi lui Ioniţâ Tunsu, in pofida poterelor care îi urmăreau, şi nu odată şi-a arătat meşteşugul în fața cutărui vornic sau cutărui logofăt, veniți aci să-şi răcorească năduful veacului...

Arcuşul lui moş Nae, timid la început, alunecă din ce în ce mai sigur pe notele unui cântec scos din vraful celor prăfuite. Iar în clipa când bătrânul muzicant a descoperit făgaşul cel bun, arcuşul scoate un țipăt de bucurie şi de-acuma conduce el mâna uscată şi noduroasă a stăpânului.

Iliuță ascultă transportat, Iancu Pană nerăbdător să audă şi cuvintele, iar bunul călugăr, cu nădejde că Dumnezeu nu-i va socoti abaterea ca un păcat pentru care va trebui *sa* dea socoteală.

Deodată arcuşul îşi îmoae entusiasmul, lăutarul tuşeşte... „a groapă", cu repetiție, îşi ridică mustățile de pe buze şi-şi

descopere un glas de privighetoare în convalescenţă. Dar moş Nae nu cântă numai cu organul vocal ci cu toată pământeasca lui fiinţă iremediabil îndrăgostită de ceea ce nu mai e la modă. De fapt, guristul micului taraf este cobzarul, dar doine căpăcite de mersul vremii şi de nestatornicia gusturilor, numai moş Nae ştie să cânte...

Foicică de pe lac, Du-mă, roibule pribeag, Să mănânc frunză de fag Şi să iubesc ce mi-e drag... Du-mă roibule'n colnic, Să port arme de voinic. Du-mă roibule'n păduri, Să port arme de panduri...

Când toca la Radu-Vodă, Eu stăm cu puica de vorbă. O ţineam pe pajişte ŞH vorbeam de dragoste.

O ţineam de cingătoare Ş-o juram pe sfântul soare: Spune drept cin'te-a făcut, Că frumos te-a zugrăvit! Limbă'n gură de zahăr, Dinţii de mărgăritar, Ochişori de chihlibar, Faţă albă, de tulpan...

Foicica foae fragă, De cine doru se leagă – Nu-i pară lucru de şagă. Că de mine s-a legat Şi nu e lucru curat

XIII

A ZECEA ZI IN BUCUREŞTI. — SEMNE RELE

La al şaptelea etaj al (hotelului „Union", mtr-o cameră spaţioasă, cu vederea spre biserica Enei, Irimia Bostan asudă la birou, întru deslegarea unor socoteli care nu pot fi deslegate. El ştie bine că nkio regulă de aritmetică nu-i de folos şi totuşi umple coală după coală de adunări, de scăderi, de înmulţiri şi de împărţiri. Totul se bazează pe... blana ursului din pădure, dar omul speră că va pune mâna pe urs şi de aceea vrea să afle mai dinainte cât îi va aduce norocul scontat cu un optimism ce nu cunoaşte oboseală.

Trebuie să recunoaştem că „ursul" amicului nostru nu-i

tocmai cel din proverb. Adică nu e chiar în pădure. II ține omul de coadă, ceea-ce, la drept vorbind, mare scofală tot nu înseamnă, având în vedere că ursul nu prea are cine ştie ce podoabă la spate. I-a rupt-o Sfântul Petru când l-a prins la stupul cu miere şi încă nu i-a crescut lucru mare. Dar jupan Irimia e fericit că-l ține cât de cât în mâna şi doreşte neapărat să ghicească, mai băbeşte, mai negustoreşte, ce pricopseală l-ar lovi în caz că fiara i-ar cădea deabinelea în capcană şi i-ar vinde blana. E aşa de cufundat în minciuna amăgitoare a cifrelor, care joacă după cum le cânți, că nici n-auzi bătăi în uşă şi nici nu simți intrarea institutorului.

Văzându-l aşa asudând cu stiloul în mână şi cu vraful de hârtie lângă el, Iancu Pană făcu ochii mari, dar n-avu vreme să ghicească pricina, că Irimia îi strică şirul gândului.

— Cucoane Iancule, eu îți spun dinainte că dijaba ai să te osteneşti matale şi tot aşa părintele Irmulae, că eu nu mă înapuez di-seară la Folticeni. Eu am dat cincizeci de mii de lei şi până nu iese păcură nu plec. Eu am luat banul de la gura cupiilor şi fără păcură nici nu mă gândesc să mă urc în tren. Ce?

Iancu Pană, care şi el avea argumente mai puternice pentru rămânere decât pentru plecare, ar fi vrut totuşi să afle ce-i cu această păcură care de vreo două zile nu-l lasă pe Irimia să se odihnească şi nici să mănânce cum trebuie. A cumpărat vreun teren petrolifer? Are de gând să se lase de lopeți şi de melestee şi să vândă păcură? Sau vre-o doagă i-a sărit din loc şi vorbeşte ca şi când ar visa?

— Dragă prietene, nu ştiu ce-i cu păcura de care tot aduci cuvântul, dar nu uita că în patru zile ai primit patru telegrame de la cucoana Savasta, – încercă Iancu Pană să afle adevărul fără să întrebe deadreptul. Dar îi fu osteneala în zadar căci Irimia Bostan ocoleşte cu răspunsul chiar şi când n-ar vrea să ocolească. Aşa-i e sadul şi a doua oară niciun om nu se mai naşte.

— Patru telegrame, zici mata, cucoane Ian-cule? Şi crezi oare că pe mine nu mă doare inima pentru atâta cheltuială, dar ci vrai să fac? Am dat patruzeci de mii de lei ca să iasă păcură şi eu nu plec până nu iese. Eu trebuie să câştig cinci sute de mii şi dacă nu câştig cinci sute de mii, însamnă că am noroc dar nu-i mare. Par'că-i aşa o sumă grozavă cinci sute de mii? Dar dacă iese păcură multă nu-i de mirare să câştig un milion... Atunci pot să zic că am mare noroc; iar dacă nu zic, eu nu mint înaintea lui Dumnezeu, fiindcă alţii câştigă o harabâ de milioane... Şi ce-i un milion pe lângă o harabâ plină? Şi chiar pe lângă un sac? Mata râzi, cucoane Iancule, dar eu nu glumăsc. Eu zic aşa că nici norocul şi nici Dumnezeu nu se încurcă de-un fleac de milion... Ori îi dă omului măcar două milioane, ori nu-i mai dă nimic! Eu am să cunosc numai decât cum stau cu astă. Dacă iese păcură multă şi iau două milioane, am să zic aşa: Ai noroc, boule! Iar dacă iese mai puţină şi nu iau două milioane, am să zic tot aşa, dar nu din toată inima... Un milion nu e două milioane... Ce ?

— Nemulţumitule! — îi strigă părintele Ermolae, care, auzind vorbă înăuntru, intrase fără să mai ciocănească în uşă. O viaţă întreagă ai îndurat sărăcia şi mizeria şi niciodată n-ai mâniat pe Dumnezeu ca în clipa asta. Nu îţi ajunge, lacomule, că ai scăpat de lipsuri fără să te osteneşti întru nimic, iar acum se cheamă că ai o avere cu ajutorul căreia poţi să-ţi măreşti afacerile şi să-ţi pui copiii şi ziua de mâine la adăpost de orice griji? Nu se cheamă această fericită întâmplare, noroc? Şi norocul nu vine el prin buna rânduială a lui Dumnezeu? Ce mai vrei acuma, omule cu mintea întunecată de dracul lăcomiei? Vrei numaidecât alte milioane? Ţi-ai răscumpărat, prin sfântul botez, greşala Iscarioteanului şi acum vrei să te întorci iarăşi la păcatul cel mai mare al fiilor lui Israil, care este iubirea de argint? M*am pus chezaş pentru domnia ta, în faţa lui Dumnezeu şi în faţa oamenilor, precum că botezul îţi va fi punte de trecere de la cele rele la cele bune, adică de la cel

poruncite de glasul sângelui, la cele scrise în sfânta Evanghelie, – şi acum iată că încrederea mea și rugăciunile mele. Întru necazul şi întru întristarea mea se întorc.

—Ce îndreptățire vei găsi în fața nemitarnicu-lui judecător, pentru călcarea juruinții, adică pentru închinarea la dracul jidovesc al lăcomiei de bani? Şi ce vei răspunde la mustrările smereniei mele, când nici făgăduința pentru biserica din Prasada nu ți-ai împlinit-o încă?

De ai îndrăzneală, vorbeşte şi te apără; iar de nu ai, adică îndrăzneală, plânge-ți rătăcirea şi întoarce-te până nu e prea târziu...

Irimia Bostan se făcu, la statură, mai mic decât era, la față mai galben decât arăta şi mai nervos ca de obicei. Închise ochii-i mici, îi deschise, îş frământă mâinile-i păroase şi uscate, îşi mută picioarele ca femeea la țesut, înghiți în sec şi căută cuvinte ca să se desvi-novățească.

— Dumneata, părinte Irmulae, zici aşa... dar eu n-am făcut... iar dacă a fost... şi dacă ar sa fie... eu m-am botezat... şi eu sunt creştin, dar dumneata, părinte Irmulae, nu vezi decât păcate şi păcate peste tot şi la toată suflare... Că dacă e cineva creştin, asta nu însamnă că n-are drept să ia un milion când iese păcură... Şi chiar două milioane dacă ia, nu însamnă că s-a făcut iar uvrei.... Eu am băgat în ală treizeci de mii de lei... şi dacă iese un milion... şi chiar dacă iese două... eu tot creştin rămân şi mai dau încă cinci mii pentru biserică din Prăsadă... Dar întâi să iasă păcură... că eu am luat pâinea de la gura copiilor şi am cumpărat acțiuni pentru cincizeci de mii de lei... şi dacă nu iese păcură, eu nu dau la Prăsadă atâta cât am spus, iar dacă iese eu dau cu totul zece mii de lei... Ce?

Cuviosul călugăr ascultă tânguelile şi rățoe-lile lui Bostan, cu scârbă amestecată cu revoltă, şi nu ştia ce atitudine să ia. Dacă n-ar fi monah şi dacă n-ar fi însuşi răspunzător pentru sufletul fostului Ițic Goldenberg, ca unul ce i-a înlesnit trecerea la ortodoxism, l-ar ignora pur şi simplu, mărginindu-se să facă

haz, aşa cum face institutorul şi cum ar face şi Iftodor dacă ar fi de faţă. Dar fiind şi monah şi chezaş pentru statornicia Irimiei în credinţa adoptată, îşi stâlci pornirea către cuvinte tari, hotărându-se să caute boala şi s-o doftoricească, iar nu să alunge pe cel bolnav.

Simţind cam ce gânduri se frământă în capul călugărului şi binefăcătorului său, Irimia Bostan ar fi preferat de-o mie de ori să sară pe fereastră, decât să asculte toate sfaturile, toate ameninţările şi toate blestemele, pe care buna memorie a părintelui Ermolae, le poate scoate de prin cărţile bisericeşti. Dar fiindcă nu se afla la subsol şi nici măcar la parter, ca să sară pe fereastră, ci tocmai la al şaptelea etaj, se pregăti să înfrunte fulgerile mâniei de care e capabil bunul şi blândul călugăr, când e silit să mustre şi să condamne păcatul. De altfel, ovreiul, tare pe speranţa milionului aşteptat, se simţea în măsură să mestece şi Legea Vechea şi cea Nouă, şi proorocii şi psalmii lui David. Ba chiar şi artileria grea, a Apocalipsului Sf. Ioan. Iată însă că Ifrim Iftodor, care de patru zile nu-şi mai arătase faţa, intră la vreme ca să scape şi pe Bostan de judecata neînduratoare a călugărului şi pe acesta de-a osândi greşala fără să scormonească mal întâi în adâncul sufletului celui ce a greşit

— Bonjuur! — zise Ifrim Iftodor, jumătate ironic, jumătate cu oarecare sfială. Dacă nu chiar cu ruşine. Prietenii îl priviră o clipă, ca pe un străin, apoi scoaseră exclamaţii ca în faţa unui ins care s-a schimbat în patru zile aproape de nerecunoscut. A venit de la Fălticeni cu capul pe jumătate alb, cu mustaţa numai în dreptul nasului şi fără vreum ciob de geam la ochi; acuma însă nu mai are fir de argint pe cap, iar acolo unde atâţia amari de ani a haladuit un boţ de mustaţă, a rămas locul neted ca'n palmă. La Fălticeni, şeful de birou n-a folosit niciodată ochelari, cu toate că vârsta i-ar fi mai putut pretinde încă doi ochi, dar acuma poartă monoclu la ochiul stâng, ca şi când acest o chiu i-ar ii slăbit, netam nesam, mai mult decât

celalt. E ras proaspăt, pudrat ca o brunetă exagerată, cu pantalonii la dungă şi cu pantofii oglindă. Parcă ar fi ieşit din cutie.

— Bonjour, monsegniore! Bonjour, messieurs! — repetă Iftodor, de data aceasta mai cu îndrăzneală, lăsând monoclul să-i cadă în palmă.

— Bonjăr! — îi răspunde Bostan, îndoin-du-şi spinarea ca înaintea unui om de care s-ar putea să aibă nevoe. Era sigur că Iftodor a fost numit prefect al județului Baia...

— Ce-i cu dumneata, dragă Iftodore, de te arăți aşa de rar? — luă institutorul vorba înaintea părintelui Ermolae. Am fost foarte în-grijați din cauza lipsei dumitale. Ne temeam să nu fi pătimit vreun rău, mai ales că nu eşti destul de familiarizat cu viața şi cu moravurile din Capitală... Şi ce înseamnă, mă rog, această grozavă schimbare? Umblă vorba, în provincie, că în Bucureşti albeşte omul înainte de vreme, dar văd că dumneata – dimpotrivă: ai înegrit şi pe unde erai alb... Şi numai în câteva zile! Şi nici mustăți nu mai ai! Nu era cine ştie ce de ele, căci le tot scurtaseşi, dar o podoabă sub nas tot aveai. Le-ai ras de bună-voe, sau silit de vreo împrejurare cu totul neplăcută?... Spune drept! In tot cazul, noi ne bucurăm pentru că te vedem viu şi... mai mult sau mai puțin nevătămat...

Ifrim Iftodor le strânse mâna cu oarecare solemnitate, evitând privirea părintelui Ermolae, apoi îşi prinse geamul la ochi, cu stângăcia începătorului, îşi aprinse o țigară de foi, nefiind tocmai sigur că n-a aprins capătul care trebuia pus în gură, îşi duse o mână la spate şi cuvântă ca în fața unui juriu de onoare, dar ca un acuzat care nu are nimic pe conştiință.

— Prea cinstite şi prea cuvioase părinte Ermolae, stimate domnule Pană şi iubite domnule Bostan, regret din tot sufletul că v-am dat motive de îngrijorare, cu lipsa mea de patru zile, şi vă cer mii de scuze pentru neglijența de a nu fi telefonat sau de a nu fi lăsat măcar un rând pe hârtie; dar tocmai faptul că ați fost atât de neliniştiți îmi dovedeşte încă odată şi cu

incontestabilă prisosință, că dragostea şi prietenia pe care mi-ați arătat-o totdeauna n-a fost vorbă deşartă şi floare care se trece. Vă mulțumesc din toată inima.

Aci, Iftodor făcu un compliment şi mai solemn decât salutul cel dintâi, înțepeni monoclul mai bine şi trase de două ori din țigară, Irimia Bostan îi răspunse printr-o nouă ffndoitură a şalelor, necăjit' că nu găseşte şi vreo două cuvinte potrivite.

— Cât despre schimbarea mea, reluă Iâtodor vorba, fiți încredințați ca nu e la mijloc vreo siluire oarecare, ci totul s-a făcut de bunăvoe şi după matură chibzuință. Şi chiar dacă mă chibzuiam mai puțin, tot aici ieşeam. Nu m-a zăpăcit nici banul şi nici plăcerile pe care un oraş mare le oferă mai ales celui cu punga plină. Adevărul este că abia acum am intrat pe făgaşul destinului meu... Sunt născut pentru a trăi brambura şi altul din mine nu pot să fac. Mintea mea nu poate să conceapă un Ifrim Iftodor, şef de familie în Fălticeni şi om cu viață regulată. Şi fiindcă sunt aşa cum sunt şi altfel nu-i chip să fiu, m-am hotărât să părăsesc Fălticenii pentru totdeauna... Nu vreau să mai trăesc într-un mediu care mă sufocă... Indivizi ca mine nu-şi pot aña largul de care au nevoe decât într-un oraş mre. De pildă... În Bucureşti. Un oraş mare îți oferă toate posibilitățile să trăeşti după plac, mai ales dacă dispui şi de gologani, fără să te ştie tot târgul când ai băut un pahar mai mult, când ți-ai întors buzunarele la o partidă de poker, sau când ai dat ori ai primit o palmă din pricina unei femei...

M-am amorezat de jazz, de curse, de barurile din centru, de cârciumile din Tei şi de pe calea Griviței, de frivolitatea Căii Victoriei şi de savoarea anonimatului. Umbli o săptămână fără să întâlneşti o ființă care să te cunoască. Deci, în Bucureşti e locul meu. nu într-un orăşel de provincie. Prea puțin îmi pasă că într-o zi voiu ajunge iarăşi în situație să cer avansuri din leafă, şi chiar sa-mi amanetez paltonul sau să mă isgonească proprietarul ca pe un rău platnic. Toate acestea intră în legile

firii mele şi deci sunt cum nu se poate mai normale într-o viaţă trăită din bucăţi.

Aşa că... adio Fălticenii şi trăiască Bucureştii! Cele dintâi demersuri pentru transferare, le-am şi făcut. Regret din suflet ca mă despart de domniile voastre, dar zarul a fost aruncat. Cererea este în mână sigură. Peste câteva zile, Fălticenii va avea un burlac mai puţin; domnul Iancu Pană, înţeleptul şi mult stimatul institutor, nu-şi va mai pierde vremea să facă un burghez dintr-un individ care iubeşte viaţa fără prea multe hăţuri; iar părintele Ermolae, sfântul de la mănăstirea Slatina, pe care n-am avut cinstea să-l cunosc de prea multă vreme, va găsi pământ mai bun pentru sădirea învăţăturilor din cărţile sfinţiei sale...

Terminându-şi sincera-i spovedanie, Iftodor lăsă geamul de la ochi să-i cadă în palmă, îşi încrucişă braţele şi aşteptă cuvântul cuviosului Ermolae. Ar vrea sa dea dovada de curaj, căci cunoaşte felul de a dojeni, al călugărului, dar paloarea feţei şi mobilitatea genunchilor, dovedesc contrariu. Căci, Iftodor, deşi are scăderi care dau ocol târgului, şi cu toate că şi-a dat osteneala să lupte împotriva acelor scăderi, nu rămâne, totuşi, nesimţitor la dojana unor oameni ca Ermolae şi ca Iancu Pană. Se pare însă că monahul nu prea are poftă de harţă duhovnicească. A ascultat pe şeful de birou, cu vădită amărăciune, dar fără să se arate prea mult surprins, iar acuma îl priveşte cu ochi-i mari şi veşnic senini, ca şi când ar căuta cuvântul de dojană pe însăşi faţa celui păcătos.

Iancu Pană, de obicei adversar al mustrărilor în stil pedagogic şi într-o atmosferă care n-ar ajuta la îndulcirea lucrurilor, ar vrea să plaseze o glumă dar se teme că părintele Ermolae n-o va primi cu plăcere; iar Irimia Bostan, care ţine pururea o frază în vârful limbei, gata să-i dea drumul, simţindu-se pe jumătate îndepărtat din inima călugărului, se retrase puţin câte puţin în spatele cuviosului, şi tăcu chitic.

— Iubite domnule Iftodor, – grăi întru sfârşit părintele

Ermolae, – dacă ar fi să cinstim învățătura unde e mai multă, nu smerenia mea ci bunul creştin, care este cuconul Iancu, ar fi în drept să-ți dea un sfat şi chiar să-ți facă o mustrare, de e locul, mai cu seamă că te cunoaşte de mai multă vreme – şi mal des vi se încrucişează drumurile. Dar fiindcă se păstrează încă vechiul obicei, ca să vorbească mai întâi fața bisericească, atunci când e prezinte, mă supun rânduelii. Să ştii însă că prea mult nu-mi voiu bate capul, fiindcă, după cât îmi dau seama, e vorba să mut Ceahlăul şi să sucesc curgerea Bistriței. Dracul care te munceşte pe dumneata, nu poate fi îndepărtat cu mai multă uşurință. Dar ce cuvinte voiu găsi eu, din cele ce am cetit şi s-au prins în mintea mea, ca să te încredințez că nu faci bine şi că omul nu trebuie să staruiască pe drumul pierzării?

îndreptățire pentru aceasta însă voiu găsi în dragostea cu care m-ai întâmpinat totdeauna şi în încrederea cu care domniile voastre m-ați cinstit atunci când m-ați ales să vă fiu călăuză sufletească, în drumul acesta pe care n-aş fi mai plecat. Să te cert însă nu am putere, iar să te sfătuesc n-am pricepere şi nici înțelepciune câtă trebuie.

Am plecat din Fălticeni în urma unui noroc, care, să dea Dumnezeu să nu se prefacă în niscai necazuri, – am plecat să vedem cum arată oraşul cel mare al țării, apoi să ne întoarcem la treburile noastre, mulțămind lui Dumnezeu pentru milostivirea lui cea mare.

Ce se întâmplă, însă? Aceea ce smerenia mea, aşa prost şi neînvățat cum sunt, am bănuit dintru început. In Pateric şi în Limonar, cărțile de căpătâi ale monahilor, am cetit multe istorisiri în care se vorbeşte despre căderea unor frați şi chiar călugări, de îndată ce au părăsit pustia şi s-au dus cu oarecare trebuințe la Alexandria Eghipetului sau în alte oraşe cu suflare multă şi cu stricăciune la fel. Deci, cu atât mai vârtos eram in drept să mă aştept la slăbiciune din partea unor oameni care nu poartă rasă de călugăr. Iar frica mea cea mai mare, era pentru prietenul nostru Ifrim, care nici în Fălticeni nu s-a prea

ferit de cursele satanei.

Iată însă că întristarea mea a venit mai întâi şi în deosebi din drăceasca schimbare la faţă a fratelui Irimia, pentru al cărui suflet m-am pus chezaş înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor. Cât a fost sărac şi chip de scăpare din sărăcie n-a văzut, s-a arătat a fi aşa cum l-am dorit: cinstit, bun creştin, bun prieten, bun soţ şi tată de copii – şi ou totul smerit în viaţa cea de toate zilele. Nu mai avea asemănări cu cei din seminţia lui Israel, decât în stricăciunea graiului şi în strămoşeasca înclinare către cele negustoreşti. Iată însă că dracui banului a pus stăpânirea pe el şi acum nu-i mai e gândul decât la îmbogăţire. In locul ascultătorului şi smeritului şi şăgalnicului Iri-mia, a cărui prietenie aţi primit-o şi domniile voastre fără să ţineţi seamă din ce neam se trage, avem în faţa noastră un domn arţăgos şi urâcios, cu totul de nerecunoscut.

Dar smerenia mea am zis aşa: că de ispita dracilor care sălăşluesc în oraşele cele mari, greu de scapă cineva, au mirean de-ar fi, au călugăr de s-ar chema. Încât, păcat mare aş săvârşi dacă n-aş arăta înţelegere şi îngăduinţă. Mai cu seamă că eu însumi, monah îmbătrânit în cetirea scripturilor şi în războiul cu dracii, m-am abătut din slova pravilelor şi am mâncat ca un lacom şi am intrat în cârciumă, ca să ascult lăutari şi cântece de lume. Vai mie păcătosului şi netrebnicului!

Şi nici bunul nostru prieten, domnul Iancu Pană, care ne întrece în ştiinţă de carte şi în minte înţeleaptă, n-a scăpat cu obraz curat din atingerea cu viaţa acestui oraş viclean... L-am văzut însumi cum îi sticleau ochii după femei şi cu câtă uşurinţă primeşte băutura beţivă, pe care nici odinioară n-a iubit-o. Şi cetesc în sufletul domniei sale, cât de bine se simte în Bucureşti! A fost la teatru şi s-ar duce într-una; a fost la cinematograf şi s-ar duce în fiştecare zi; a văzut muzee, a ascultat o conferinţă, a ascultat şi cântece vechi, precum şi altele mai noui; a dat zece mii de lei pe cărţi şi nu s-ar mai sătura cumpărând şi scotocind prin librării şi pe la anticari.

Acestea nu sunt păcate osândite de vreo lege, dar sunt semne care nu suferă tăgăduială, că şi inima domniei sale s-a cam lipit de Bucureşti şi că, de-ar fi cu putinţă, ar rămâne aci mult şi bine...

Dar cine sunt eu, fraţilor, şi ce drepturi am să vă judec şi să vă osândesc? Iaca, un călugăr smintit, care în loc să-şi vadă de a lui spăsenie, se frământă şi se tângueşte pentru păcatele altora. Am plecat însă cu toţii la drum şi răspundere mi-am luat pentru buna petrecere în cetatea ispitelor, încât, să nu fie cu supărare dacă vă rog să căpătaţi amânare de la diavolii care vă şoptesc la ureche şi vă trag de mânecă şi să vă întoarceţi degrabă la Fălticeni. După aceea, veţi reveni singuri la Bucureşti şi veţi face după îndemnul lor şi după cum veţi avea plăcere. Pe domniile voastre, cucoane Iancule şi jupân Irimia, vă aşteaptă familiile îngrijorate de prea multa zăbavă, după cum mărturisesc depeşile şi scrisorile care sosesc în fiecare zi, – şi nu-i lucru cinstit, să le mai măriţi încă temerile şi fireasca nerăbdare.

Acum e ceasul la zece. Până la patru după amiazi avem vreme să mai umblăm şi să mai privim, fiecare după cum îl va îndemna sau după cum îl vor duce picioarele. Iar la patru să ne întâlnim la „Luna Bucureştilor", fiindcă se cade să vedem şi această „lună". La şase ne întoarcem la hotel, iar cu acceleratul de opt plecăm spre Fălticeni. Aceasta este rugăciunea smeritului ieromonah Ermolae, sluga Domnului şi sluga voastră. Slobozi sunteţi s-o ascultaţi şi slobozi sunteţi să n-o ţineţi în seamă. Dar oricare vă va fi gândul şi hotărârea cea din urmă, eu tot voiu pleca în seara acesta. N-am sub ascultarea mea copii mici, de care să dau socoteală părinţilor şi nici călugări pentru care să răspund în faţa stareţului. Amin!

Niciunul n-avu curajul adevărului, ca să răspundă părintelui Ermolae. Călugărul ghicise întocmai ce le frământă gândul, – şi, în faţa sincerităţii şi înţelegerii pe care o arătase cuvioşia sa, rumeni nu putea să tăgăduiască realitatea, dar mei s-o

confirme.

Plecară câteşitrei, adică Pană, Iftodor şi Bostan, în trei vânturi, cu o speranţă că di-seară vor lua trenul spre Fălticeni, măcar aşa ca să facă pe voia bunului părinte, şi cu două – că se va întâmpla ceva, fie chiar şi un cutremur care să dărâme gara de Nord, şi deci să aibă motiv de amânare. Cei doi slujbaşi ai statului, cu toate că depăşiseră şi ultimele concedii, acestea obţinute de la autorităţile centrale, puteau să mai zăbovească încă douăzeci şl patru de ore, fără teamă de consecinţe, iar Bostan n-avea să dea socoteală decât cucoanei Savasta. Şi cucoana Savasta n-avea cum să-l sancţioneze. Dimpotrivă: cu cât Bostan va zăbovi mai mult la drum, cu atât bucuria întoarcerei va fi mai mare. Acelaş lucru se poate spune şi despre cucoana Raliţa, tovarăşa institutorului.

Părintele Ermolae, care n-avea nici slujbă plătită cu luna, nici familie care să se teamă de soarta sfinţiei sale, putea să rămână în Bucureşti cât de multă vreme. De când trăeşte în sfânta mănăstire Slatina, n-a bătut decât drumul Fălticenilor, dar nici pe acesta mai des de trei sau de patru ori într-un an, încât, omeneşte, i se cuvine şi sfinţiei sale îngăduinţa unei lipse mai îndelungate din mănăstire. Şi apoi, un călugăr atât de cuvios, mai ales când apropie şi vârsta de ani şaizeci, nu dă stareţului nicio grijă, chiar dacă acest călugăr zăboveşte într-un oraş de faima Bucureştilor. Şi nici părintele Ermolae nu se teme că maimarele cu-vioşiei sale îi va găsi vină şi-i va da canon. Grija cea mare îi este pentru tovarăşii de drum. Toată viaţa ar regreta dacă n-ar face tot ce-i stă în putinţă ca să-i scoată cu câteva ceasuri mai degrabă din acest oraş ispititor. Se teme, în primul rând, ca rătăcirea lui Irimia Bostan, să nu fie mai mare şi mai grea de înlăturat decât îşi închipue sfinţia sa. L-a creştinat şi l-a îmbrăţişat fără să ţină seamă de gura lumii, ci numai de glasul Evangheliei, care zice că „bucurie se face în cer pentru un păcătos pocăit". A izbutit să aducă în obştea creştină un evreu, adică tocmai pe unul din neamul

care, mai mult decât altele, s-a încăpăţânat să nu creadă în dumnezeirea lui lisus. şi n-ar vrea cu niciun chip să-l vadă căzând în păcatul iubirii de argint, care păcat aduce altele după sine.

— Dar poate că n-or fi stând lucrurile chiar aşa de rău, – se mângâe în cele din urmă părintele Ermolae. Şi nădăjduind în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, cât şi în judecata cea din urmă a prietenilor, care sunt bărbaţi în toată firea, îşi făcu trei cruci mari, călugăreşti, şi părăsi şi sfinţia sa hotelul, cu destinaţie ne-precisă.

XIV

INTRE IRIMIA ŞI IŢIC

înainte de a veni în Bucureşti, Irimia Bostan n-a cunoscut binefacerile ascensorului, A urcat pe scări şi a coborât tot pe scări. Din ceasul, însă, în care a gustat senzaţia urcuşului şi coborâşului fără eforturi fizice, are oroare de scări. Nu mai vrea să urce cu piciorul nici până la primul etaj. Şi nici să coboare. Atât de mult s-a boerit, că pretinde să fie ascensoare şi la... tramvaie. Iată însă că după discuţia avută cu părintele Ermolae, sau mai bine zis – după mustrările primite de la cuviosul monah, a uitat de ascensor, cu toate că are şapte etaje de coborât. Îşi mută picioarele la vale, aşa cum şi le-a mutat o viaţă întreagă, fără să protesteze cu risipă de gesturi şi fără să sune după lift la fiecare etaj.

Dar mersul lui nu e de om împăcat cu sine. Se clatină, păşeşte neregulat, când drept înainte, când în zig-zag-uri. Uneori iuţeşte pasul şi calcă bărbăteşte, alteori ezită şi parcă ar prefera să se înapoeze.

Din toată atitudinea lui se observă că se găseşte în preajma unei mari hotărâri şi caută să câştige timp.

Pe uşa hotelului, iese, ca de obicei, grăbit şi înfrigurat. Îşi

închee nasturii de la haină, îşi îndeasă pălăria pe cap şi face un gest, că parcă ar fi vrut să-şi ridice gulerul.

Traversează strada Academiei, strecurându-se ca o vârlugă, printre vehicule şi pietoni, dar când ajunge la intrarea restaurantului „Continental", se întoarce brusc şi apucă pe strada Enei, către bulevardul Brătianu.

După ce examinează statuia lui Mihai Viteazul – şi din faţă şi din profil şi din spate, ca un expert sau ca un patriot, ar vrea, se pare, să se înapoeze pe unde a venit. Face chiar câţiva paşi către bulevardul Elisabeta, dar nu-l traversează. Mai dă un târcol statuii eroului de la Călugăreni, apoi o croeşte cu hotărâre spre biserica fostă ruseasca.

Se opreşte în faţa Bursei, după ce îşi încetinise paşii mai dinainte, dar ezită să intre. Priveşte cele două trepte pe care urcă sau coboară publicul „bursier" şi aşa strâmbă din nas că parcă ar fi mâncat mere acri. Sau ar dori ascensor.

In cele din urmă se hotărăşte şi le urcă. Apoi le coboară scrâşnind din măsele. Iar le urcă. iar le coboară, repetând acest exerciţiu de patru sau de cinci ori, până renunţă definitiv să mai păşească înăuntru.

Traversează strada şi se poticneşte în palatul Creditului Urban. Citeşte câteva afişe de ziare, agăţate la intrarea debitului din apropiere, examinează cutiile de ţigări, revistele şi cele câteva lulele, care decorează vitrina tutungeriei, apoi face stânga 'mprejur, ca la comandă, şi porneşte ca din puşcă – drept la Bursă. Dar apriga-i hotărâre e frântă brusc de apariţia unui şir de camioane-automobile. Bolboroseşte câteva cuvinte, ca un protest sau ca o înjurătură şi se înapoiază în colţul „Creditului Urban". Când îşi aduse aminte că trebuie să se ducă la Bursă, autocamioanele trecuseră, dar strada era ocupată de o lungă coloană de soldaţi în marş.

îşi scoase pălăria, îşi şterse sudoarea de pe frunte şi de la ceafă şi oftă adânc, delâ ficaţi. Simţind că în cap s-a produs oarecare senin, profită de ocazie şi-şi lăsa gândurile să se

deşire fără dificultăţi.

De unde vine această turburare în sufletul, nu prea complicat, al lui Irimia Bostan? Din două pricini, amândouă destul de importante ca să-i dea senzaţia unei dublări sau unei despicări a fiinţei sale şi să-L silească la o grabnică alegere. Trebuie să opteze pentru păstrarea şi mai departe a prieteniei părintelui Ermolae, sau pentru pasiunea tot mai puternică a gheşeftului cu orice preţ.

Sufletul, şlefuit de îndelunga sărăcie şi umilinţă, dar mai cu seamă de dragostea cu totul desinteresată pe care i-a arătat-o bunul călugăr, fericit c-a înmulţit turma Mântuitorului, îl îndeamnă să se întoarcă la Fălticeni şi să profite acolo, în marginile omeniei şi ale poruncilor Evangheliei, de norocul pe care i l-a adus – nu numai întâmplarea, ci şi legăturile cu cei trei tovarăşi de drum. Pe de altă parte, vocea sângelui îi strigă pe toate tonurile, să nu* se lase condus de sentimentalism, ci să se închine, de aci înainte, celui mai puternic dumnezeu pe care îl recunoaşte şi de care se teme seminţia lui Israil: Banul.

Cea de a doua alternativă îi surâde şi îl atrage mai mult decât cea dintâi. Simte aceasta prin toţi porii, şi are impresia că toţi trecătorii aparţinând rasei sale, îi reproşează că mai stă la gânduri. Intervine, însă, în orice clipă, chipul serafic al monahului şi mustrarea grea de sinceritate, a privirei şi a vocei sale ca din alte vremuri.

In cele din urmă socoti că e prematur să ia o hotărâre definitivă, până a nu consuma experienţa începută la Bursă. A cumpărat cinci sute de acţiuni ale societăţii „Petrolul Adevărat", şi a angajat alte o sută de-ale societăţii „Brad şi Stejar". Pe cele dintâi le-a luat de la un consângean care se grăbea să plece în Palestina. Societatea în chestiune se găsea pe pragul lichidării. Unica nădejde a conducătorilor şi a acţionarilor rămăsese într-o norocoasă exploatare a unicei sonde ce se află în sapă.

Bostan a primit toate aceste informaţii, şi deci a fost

prevenit că riscul e mare. Cum însă acțiunile i-au fost oferite la cincizeci de lei bucata, de la șase sute cât valoraseră cu vre-o trei luni în urmă, și cum el nutrea o speranță oarbă că norocul nu-l va părăsi așa de curând, a pus la bătae douăzeci și cinci de mii de lei, pe trei sferturi convins că va da o lovitură. L-a ademenit, ca pe orice începător, și pachetul mare al acțiunilor și valoarea lor nominală.

Celelalte o sută de bucăți, „Brad și Stejar", au fost angajate, cu termenul de predare astăzi, de la un prieten din copilărie, tot evreu, acum remizier, pe care îl întâlnise în localul Bursei, după aproape douăzeci de ani de zile.

— Dragă Bercule, a zis Irimia, dacă tu crezi că am să câștig, le cumpăr, dar dacă tu nu crezi...

— Dragă Ițic, i-a răspuns Bercu ridicând din umeri, astă se cheamă joc de bursă, ca și când s-ar chema joc de cărți... Dacă tu ai noroc, sigur că ai să câștigi; iar dacă ai noroc mai puțin, eu nu știu ci ar să fie. De-un singur lucru te pot încredința, și anume că riscul e foarte mic. Societatea are și brazi, are și stejari – și mai are un proces care se va judeca chiar astăzi. In tot cazul, nici câștigul n-are să fie mare și nici paguba... Iar procesul ar să se mai amâne.

Simțindu-se oarecum descătușat de gândurile care i se ciocneau în cap, Irimia Bostan traversă strada și intră în hall-ul Bursei. E tot nervos, dar de data aceasta pentru soarta celor o sută de acțiuni „Brad și Stejar". Nu dăduse niciun ban' pe ele, dar știa că va trebui să le achite imediat. Sau numai diferența dintre prețul cu care le angajase și cel de astăzi, în caz de scădere. Ce surpriză îi va aduce debutul lui, la jocul de bursă? Va câștiga? Va pierde?

își deschide haina, își mai lărgi cravata și tot i se păru că nu respiră cumsecade. Iar strigătele agenților și hărmăiala din jurul lor, îi măreau neastâmpărul și teama.

— Cumpăr două sute „Brad și Stejar", cu o mie de lei bucata! — anunță vocea puternica a unui agent.

— Ce? Ce? icni Bostan* ca de-o lovitură primită în creştet.

— Cumpăr trei sute „Brad şi Stejar", cu o mie şi o sută bucata!

— Ce? Cum se poate? Ce-a zis ală? Cum se poate o mie şi o sută? Ce?

— Ai dat lovitura! — i se adresă remizierul de la care cumpărase acţiunile, strângându-i mâna fără prea mult entusiasm.

— Ce? Cum se poate taşa să se urce?

— A câştigat procesul... Era în litigiu o pădure de cincizeci de mii de hectare...

— Ci spui? Cu siguranţă c-a avut avocat bun! Poate chiar doi!

Realizase un câştig de cincizeci de mii de lei, fără să fi scos vreun ban din buzunare.

Trebuia acum să afle ceva şi despre soarta rezervată celor cinci sute de acţiuni „Petrolul Adevărat", cumpărate de la consângeanul grăbit să plece în Palestina.

Cu mâinile la spate şi cu mutră ţanţoşă, aproape agresivă, se propti în faţa primului întâlnit şi-l întrebă cu aere de coleg sau de vechi prieten:

— Ce s-aude cu „Pătrolul Adevărat"? lesa păcură? Sau dija a ieşit?

Domnul cel întrebat îl privi ironic, apoi compătimitor," şi-i răspunse scurt.

— Probabil.

Irimia cântări cuvântul şi se declară xiemulţumit. Apod îl cântări din nou şi se declară mai puţin nemulţumit.

— Ci crezi mata, ar să iasă păcură? Eu am cumpărat o mie de acţiuni de-ale „Petrolului Adevărat", – şi aş vrea să ştiu dacă iese păcură...

Noul întrebat, un domn scurt şi pe jumătate chel, ridică din umeri fără să~l onoreze măcar cu un cuvânt sau cu o privire. Era preocupat, nervos şi grăbit. Bostan privi duşmănos în

urma lui, dar nu renunţă să afle ce dorea. Dar cui să se adreseze? Jumătate din bărbaţii de aci par a fi turbaţi, iar restul tâmpiţi. Cei dintâi se frământă fără să-şi găsească loc, gesticulează şi vorbesc singuri, de mii şi de milio&ne, iar ceilalţi stau încremeniţi şi ascultă sbieretele agenţilor, sau privesc în vid şi nu văd, nu aud nimic.

— Ce zici mata? — îndrăzni Irimia să strice solemnitatea unuia dare îsr ţinea nasul ridicat 3a nivelul frunţii, fără să dea impresia că vede sau că aude.

— Nu zic absolut nimic! — îi răspunse acesta apăsând pe fiecure silabă şi privindu-l crunt. Bostan se depărtă repede şi se hotărî să caute un ovrei.

— Mă recumand Iţic Goldenberg, – se adresă el unui tânăr roşcovan şi cu părul creţ, făcând totodată şi un compliment aproape amical.

— Scărlătescu.

— Ce? Da? Chiar domnul Scărlătescu? îmi pare bine. Vă salut! Bonjăr!

In sfârşit dădu peste doi domni vorbind în idiş – şi aşteptă până se despărţiră, socotind că e mai bine să discute chestiunea numai cu unul din ei. Când sosi momentul, se agăţă de cel mai încărcat de osânză, bănuit că e şi cel mai ghiftuit la buzunar.

— Am cumpărat două mii de acţiuni ale „Putrolului Adevărat", cu o sută de lei bucată... Mi-a spus acela că se găureşte o sonda şi că (ar să iasă o gârlă de putrol şi acţiunUe ar să se urce de zece şi de douăzeci de ori, fiindcă lumea nu ştie că putrolul ar să iasă asa curând. Eu l-am crezut fiindcă spunea că trebuie să plece la Palestină şi că vaporul aşteaptă la Cus-tanţă... Ce?

Domnul cel pântecos îşi dădu numai decât seama că jeluitorul este novice în ale bursei şi-i ceru o acţiune de-ale „Petrolului Adevărat".

— Cincizeci de lei spuneai că te-a custat bucată?

— Şi dacă m-ar fi custat cincizeci şi nu iese ală, parcă e mai mare chilipir?

— E mai mare, fiindcă în loc să pierzi atât, pierzi numai pe jumătate...

— Crezi mata că am avut a face cu un pungaş?

— Eu nu zic astă, dar acuma, ca să-ți scoți banii trebuie să le vinzi, şi ca să le poți vinde trebuie să găseşti pe unul mai prost decât dumneata...

— Dar cum crezi mata, că am să găsesc un bou şi chiar un prost, mai m&re decât mine?

— Iți ofer şaptezeci de lei, deci douăzeci de Iei câştig la bucată...

— Ce? Astă 'nsamnă că nu mai e nevoe să caut pe unul mai prost ca mine...

— Mi le dai cu o sută bucata? — insistă domnul cel pântecos, de data asta serios şi grăbit. Irimia îl privi lung şi bănuitor.

— Da ce ai să faci mata cu ele, dacă nu iese păcură?

— Am să le pun în cassă de bani şi am să aştept până iese păcură...

— Dacă iese ar să-ți fie bdne, dar dacă nu iese, ce ai să faci? — insistă Irimia ca un mare diplomat.

— Dacă nu iese păcură, ceva tot are sa iasă! Măcar apă caldă pentru bae...

Irimia cugetă câteva clipe şi găsi că e locul să țină la preț.

— Dacă e pentru bae, eu nu vrau să fiu păcălit. Pentru păcură le vând cu o sută şi chiar cu cincizeci şi cu douăzeci, dar pentru bae nu le dau fără două sute. Dar dacă-mi dai o sută cincizeci, eu nu mai pierd vremea că tre-bue să plec la Fălticeni. Am acolo magazin mare şi sunt angrosist de manufactură şi nu face să-mi pierd vremea cu astă şi cu ală. Ce ?

Conveniră la prețul de o sută de lei acțiunea.

Cu şaptezeci şi cinci de mii de lei în buzunar, bani câştigați

prin jocul capricios al hazardului, Irimia Bostan părăsi Bursa aproape năuc de fericire. E aşa de convins că nu va mai vinde mături şi oale în Fălticeni, cum era sigur că se află în Bucureşti şi că merge pe propriile-i picioare. Calcă neregulat, când prea des, când prea rar, când prea repede, când prea domol; îşi duce mâiniile la spate, ca îndată *s:â* le vâre în buzunare – şi viceversa; trece de pe un trotuar pe celălalt, suspectează pe toatâ lumea cu care se întâlneşte – şi vorbeşte singur.

— Ce? Poat* să se supere părintele Irmulae, da* ci să fac dacă nu gândim la fel? Eu îl iubăsc şi eu cred în Hristos, da' ci vrai să fac dacă sunt uvrei? Poate să se supere părintele Irmulae şi poate să se supere şi Hristos, dar butezul face pe uvrei numai creştin, nu-i schimbă sângele şi nici nu-i dă alt cap cu care să judece.

Imd pare foarte rău pentru supărare, dar un uvrei nu poate să trăiască dacă nu se gândeşte la bani – şi nici banii nu-l lasă să se mai gândească şi la altceva. Ce? Eu am să dau zece mii pentru biserică din Prăsadă, şi poate chiar mai mult am să dau, dar eu nam ci să mai cauf la Folticeni. Eu am să iau pi Savastă şi cupiii şi am să mă mut la Bucureşti. Dar fiindcă mă mut şi asta ar să coste, eu nu dau pentru biserică din Prăsadă mai mult de cinci mii de lei. Şi chiar mai puțin dacă dau, părintele Irmulae n-are se se supere şi nici Hristos n-ar să se supere... Ce?

XV

RENDEZ-VOUS. LUNA BUCUREŞTILOR

Părintele Ermolae a sosit cu douăzeci de minute mai înainte de ora fixată, deoarece sfinția sa nu se învrednicise încă să viziteze expoziția întocmită de primărie, pentru atracția şi pentru distracția provinciei. Iancu Pană îşi făcuse drum pe aici de două ori; iar Ifrim Iftodor şi-a împlinit datoria câteva seri la

rând, dar nu ca să viziteze pavilioanele şi obiectele expuse, ci pentru a cunoaşte restaurantele şi cârciumile de pe marginea lacului.

In situaţia părintelui se găsea şi Irimia Bostan. Din ziua în care a făcut cunoştinţă cu bursa, a declarat fără înconjur că altceva nu-l mai interesează. „Nici chiar Monetăria Statului".

Institutorul a sosit la patru fix, probabil mai mult ca să nu-şi desmintă reputaţia de cel mai punctual slujbaş din Fălticeni. Altfel, din toată atitudinea domniei sale, se cunoaşte că-l roade ceva la inimă şi că s-a deranjat până aci, numai ca să se ţină de cuvânt.

Irimia Bostan, zărindu-i de departe – pe monah şi pe institutor – aşteptând la intrarea pavilionului cărţii, ezită să intre. Conştiinţa lui e şi mai încărcată ca a lui Iancu Pană şi se teme că părintele îi va citi păcatul în ochi şi-l va certa în plină expoziţie. Dar dacă se înfăţişează odată cu Iftodor, care e posibil să vie puţin „dispus", va scăpa mai neobservat. Şi într-adevăr că nu socoti greşit. Şeful de birou e aşa de vesel, încât se molipsi şi el. Văzându-i bine dispuşi, părintele Ermolae crezu că din pricina apropierii ceasului de plecare arata aşa de vorbăreţi şi de râzători.

Vizitară Pavilionul Cărţii, apoi satul, şi se declară obosiţi. E drept că pe călugăr nu-l interesau alte lucruri, iar Iancu Pană vizitase toate pavilioanele. Şi fiindcă era cald şi le era sete, intrară într-o cârciumă din acest sat, pentru a se răcori – fiecare cu băutura care-i procură mai multă plăcere. Şi, cum se întâmplă, că se potriviră cu toţii la gust, şi toţi băură bere.

O barcă cu motor, ce tot bufnea şi răbufnea aproape de malul lacului, le făcu poftă de-o mică plimbare care să le dea iluzia că se află la Constanţa sau la Mangalia. Şi fiindcă părintele Ermolae era hotărât să consimtă la toate dorinţele celorlalţi, numai şi numai ca să nu se mai ivească vreo piedecă în calea plecării, se urcară într-o astfel de barcă şi porniră pe lac.

După un ceas de plimbare plăcută, debarcară în satul Herăstrău, la propunerea institutorului, care dorea să vadă cum arătă un sat din marginea Bucureştilor. Dar 'când îşi dădură seama că acest sat nu se deosibeşte întru nimic de alte sate, li se făcu iarăşi sete şi iarăşi intrară într-o cârciumă. De data asta însă nu mai băură bere, ci pelin, după recomandații carciumarului. Şi mâncară covrigi. Iar când se făcu ceasul şapte, plecară grăbiți ca să nu piardă acceleratul de 9.20...

Cel cu adevărat grăbit era părintele Ermolae, bineînțeles, că ceilalți cugetau mereu la un nou pretext, pentru o „ultimă amânare". Şi întrucât cel mai hotărât să rămână, chiar dacă tovarăşii vor pleca, era Bostan, pretextul îl găsi el. Dar numai pentru o amânare de două ceasuri.

Treceau prin fața restaurantului „Pescăruş". Iftodor, care se ospătase aci în două rânduri, începu să laude orchestra şi arta bucătarilor. Bineînțeles, această laudă îşi avea tâlcul ei. Bostan găsi prilejul binevenit, ca să dovedească precum ca e mai galanton decât îl socoteau prietenii.

— Eu, să vă spun drept, am aşa o foame, că simt leşin, la stomac... Parcă era să mă satur cu un covrig – şi chiar cu doi? Şi parcă domniile voastre v-ați săturat dija cu un covrig – şi chiar cu doi? Eu zic să lăsăm accelerat de 9... să plece fără noi. Dacă plecăm la 11, ajungem cum nu se poate mai bine şi nu plecăm cu foame în stomac...

— Lacomule! — îi strigă părintele Ermolae, amărât că nu-i chip să se mai înțeleagă cu aceşti oameni, altădată atât de docili. Ai mâncat şapte covrigi şi o ridiche, şi ai băut cinci pahare de pelin – şi tot simți leşin la stomac? Mai mâncăm în gară.

— Şi chiar dac-ar fi aşa, parcă e lucru mare şapte covrigi? Şi parcă n-am şi eu drept să fac o leacă de cinste? Intrăm aci şi mai mâncăm câte-un covrig şi chiar câte-un cârnat... Şi chiar dacă doi mâncăm, tot Irimia plăteşte. Şi chiat un litru de pelin dacă mai bem, tot Irimia plăteşte. Parcă o să fie aşa de scump?

Şi dacă e scump, am să rămâi sărac dintr-un litru?

Propunerea Irimied stârni entusiasm general. Pană întrevedea posibilitatea mult doritei amânări a plecării; Iftodor, care cunoştea preţurile restaurantului, vrea să vadă mutra o-vredului, când o citi lista, dar mai ales când i s-o prezenta nota; iar părintele Ermolae, care se temea ca Irimia să nu cadă în patima iubirii de argint, nil putea decât "sa se bucure de această propunere cu totul neaşteptată.

După ce ocupară o masă mai lăturalnică, If-todor solicită pentru el onoarea de-a întocmi menu-l. Şi-l întocmi, fără să-l pună pe Bostan în curent cu preţurile de pe listă. Ca surpriza sa fie mai mare, pentru cel care plătea, dădu comanda în scris :

Icre negre, moi Cegă meunière Chateaubriand Salată de roşii Roquefort cu unt Budincă Salată de fructe Marghiloman

Când sosiră icrele negre, Iftodor pândi cu coada ochiului să vadă mutra lui Bostan, dar acesta, în loc să sară în sus de pe scaun, rânji cu satisfacţie şi mai comandă o porţie – pentru el.

Foarte imoresionati de atmosfera din sală, de muzica aleasă, de bogăţia menu-ului, nu se mai gândiră la acceleratul de 11, cum nu s-ajr fi gândit să moară în toiul mesei. Însuşi părintele Krmolae se lăsă, fără rezistenţă, acaparat de plăcerea prietenilor. Cunoştea viaţa lor din Fălticeni şi deci găsi că e foarte firesc să caute a se despăgubi cât mai mult cu putinţă. In ce-l priveşte pe sfinţia sa, va avea timp destul la mănăstire, să se pedepsească pentru călcarea pravilelor. Si e sigur că nici în cer nu i se va socoti că a făcut un păcat prea mare, mâncând atâtea bunătăţi, care de la Dumnezeu sunt, şi ascultând o muzică frumoasă... Iar mai la urmă, după ce goli vrea două păhăruţe cu vin, îşi aduse aminte că în scripturi se găsesc temeiuri şi îndreptăţiri pentru abateri mult mai grele decât o îndestulare vremelnică a pântecului şi a urechilor.

Nota de plată era pe cale să le strice tot cheful, dar întrucât numai unul plătea, adică Bostan, urma ca tot el să-şi asume şi dreptul de a critica şi de-a ofta.

Ştiind de unde i se trage necazul, Irimia Bostan nu vru să facă pe placul lui Iftodor, să se tângue, adică, pentru aşa cheltuială. Dimpotrivă. Se arătă mirat că aşa mâncare şi aşa băutură, costă „numai zece mii de lei pentru patru persoane", – şi se prefăcu că aruncă banii cu mare dispreţ pentru ei. Dair nu izbuti să-şi împiedice ochii^i verzi a se decolora şi nici buzele a tremura ca după auzul unei sentinţe de condamnare. Părintele şi institutorul se oferiră îndată să contribue în părţi egale, dar Bostan se declară ofensat şi îi refuză net.

— Fiecare om face o prostie în viaţa lui, dar eu n-am făcut o prostie. Eu am făcut cinste unor prieteni adevăraţi şi nu se cade să dam-blagesc pentru astă. Chiar dacă am făcut o prostie. Ce? Eu am noroc şi Dumnezeu ar să-mi ajute să mă despăgubesc, fiindcă eu nu i-am dat la mueri păcătoase şi nici la caii care fug la Băneasa...

Ieşiră din restaurant la 12 fix, adică în clipa când acceleratul care urma să-i ducă spre fundul Moldovei, a poposit în gara cea mare a Plo-eştilor...

Erau dispuşi să judece toate păcatele, cu multă îngăduinţă, să glumească şi deci să râdă, să inhaleze cât mai mult din văzduhul acestei minunate nopţii de Mai şi să reformeze toate sentinţele prin care condamnaseră Bucureştii...

Numai în privinţa plecării, hotărârea monahului era de fier şi de oţel: vor porni a doua zi, dimineaţa, cu rapidul de 9.20...

— In caz că domniile voastre veţi găsi alte pricini de rămânere, eu voiu pleca singur! — îşi ameninţă sfinţia sa prietenii, pe un ton şi cu gesturi care nu mai îngăduiau speranţe pro-tivnice.

XVI

OMUL PROPUNE ŞI... MORFEU DISPUNE. — DEZERTAREA LUI IRIMIA BOSTAN

Părintele Ermolae s-a deşteptat la nouă fără un sfert, deci cu prea puţin timp înainte de plecarea trenului. Iancu Pană făcu haz – mai mult pentru bucuria de a mai zăbovi o zi pe malurile Dâmboviței, decât pentru festa jucată de zeul somnului.

Iftodor, la fel. Ba bine că nu!

Părintele Ermolae oftă lung şi îşi făcu o cruce ca în postul cel mare. Nu mai încăpea niciun pic de îndoială, pentru cuvioşia sa, că un drac viclean a fost trimis special de către Sca-raoschi, ca să le împiedice mereu plecarea.

Dar unde să fie Irimia Bostan?

După ce îl aşteptară în camera Sfinției Sale, preț de .douăzeci de minute, mirați că zăboveşte în pat mai mult chiar decât Iftodor *şi* mai mult decât îi este obiceiul, fură cuprinşi de prietenească nelinişte şi bătură la uşa lui. Neprimind răspuns, apăsară pe clanță şi constatară că zăvorul nu e pus. Din această clipa, neliniştea se transformă în teamă, căci Bostan nu stătea în cameră nicio secundă cu uşa descuiată. Şi nu ieşea nicio secundă fără să învârtească cheia de două ori.

Dar Bostan, nicăeri. Şi nici valiza sau altceva din îmbrăcămintea şi din pachetele cu târgueli. Semn de netăgăduit că dispăruse fără urmă. Părintele Ermolae, ostaş credincios al Mântuitorului, şi deci în permanență duşmănit de diavolul, înclină către închipuiri foarte grave; dar institutorul, care niciodată n-a crezut că dracu are timp să se amestece în toate celea, mai ales că omul e în stare să facă prostii şi din propria lui inițiativă, puse mâna pe receptor ca să cerceteze la poarta hotelului. Iată însă că Iftodor descoperi un plic mare, cu adresa părintelui Ermolae, şi Pană aşeză receptorul la loc, pentru a lua mai întâi cunoştință de ceea ce ascundea plicul.

Ceti Ifrim Iftodor, cu monoclul înțepenit la ochiul stâng şi cu drăcesc surâs pe buze.

Draga Părinte Irmulae,

Eu am găsit la Bucureşti ocazia să scap de sărăcie şi să nu mai vând lopeţi şi ală pi stradă Butnarilor. Iţi mulţămesc foarte mult pentru bunătate care ai avut cu mine şi cu familia mea şi te rog să spui la Savastă că am rămas la Bucureşti să caut apartament în bloc şi că îndată ce găsesc apartament în bloc, am să mă înapuez la Folticeni pentru a lua pi Savastă şi cupiii. Salutări d-lui Pană şi d-lui Iftodor, iar pentru biserică din Prăsadă las în plic două mii de lei şi restul după ce am să mai câştig. Nu face să arunc banii fără sucuteală şi pentru astă te rog să nu te superi; şi nici Dumnezeu n-ar să se supere. Sărutări de mâini cucoanii Raliţii şi te rog să nu te superi că am plecat aşa ca un hoţ.

Cu stimă, Irimia Bostan

Părintele Ermolae lăsă capul în jos şi nu izbuti de îndată a-şi deslega limba. Sau poate că nu găsea de trebuinţă să şi-o deslege, deoarece epistola celui pe care îl îmbrăţişase cu toată dragostea creştinească de care era capabil, îl scutea să mai adaoge vreun cuvânt. Luă cele două bancnote de câte-o mie, bucuros că fiul duhovnicesc al sfinţiei sale nu şi-a uitat cu totul făgăduinţa, le pături frumos şi le vârî cu grijă între filele unui carneţel. Ifrim Iftodor încercă să plaseze o glumă, iar Iancu Pană crezu că gestul Irimiei trebuie criticat şi înfierat cu toată asprimea. Dar părintele Ermolae îc făcu semn să lase sfinţiei sale dreptul de a categorisi fapta dezertorului.

— „Fiştecare e slobod să-şi aleagă singur locul pentru mântuire", – grăi cuvioşia sa, din scripturi, aşa cum ar grăi un stareţ înţelept, pentru un călugăr care vrea să treacă în altă mănăstire. Daca fratele Irimia socoteşte că banii câştigaţi de la Loterie nu-i sunt de ajuns ca să urnească sărăcia din casă şi că în această cetate care se cheamă Bucureşti, va avea putinţa să dobândească atâta aur cât să-l îndestuleze, n-are decât să-şi aleagă drumul către care îl îndeamnă inima. Poate că eu sunt vinovat,' căci nu voiu fi lucrat din toate puterile pentru a-l

oţeli cu duhul Evangheliei. Sau poate că voiu fi făcut tot ce mi-a stat în putinţă, dar învăţătura a căzut ca o seminţă într-un pământ îndărătnic la rodire. Aşa de vor fi stând lucrurile, sau într-alt chip, pe care mintea mea nu poate să-l priceapă, eu rog pe Dumnezeu să-i îndrepteze paşii pe cărări lesnicioase şi să-l ferească de rele. Amin !

Nici Iancu Pană şi nici Ifrim Iftodor nu socotiră că mai e trebuinţă şi de părerea lor. Cel dintâi privi pe fereastră, dea lungul străzii Academiei, pe când şeful de birou se uita în jos, ca şi când el însuşi ar fi pricinuit amărăciunea bunului călugăr. Iar părintele Ermolae, după ce îşi mută ochii, de câteva ori, de la Pană la Iftodor şi de la Iftodor la Pană, gândind, poate, că nici cugetul lor nu e prea senin, mai ales al lui Iftodor, se spălă cu apă pe mâini, ca odinioară Pilat din Pont. după ce nu i-a izbutit sa scape pe Iisus de la răstignire.

In cele din urmă hotărâră să plece câteşitrei în oraş, fiecare pe alte străzi, ca să dea de urma celui rătăcit. Ideea porni de la Iancu Pană, căpătă încuviinţarea promptă a lui Iftodor, iar părintele o acceptă ca să le facă pe plac. Şi placul celor doi, pe care şi un copil l-ar fi citit în ochii lor, era să nu se urce nici în acceleratul de unu şi patruzeci şi cinci...

XVII

OSCILAŢIILE INSTITUTORULUI

Dintre toate parcurile bucureştene, Iancu Pană şi-a lipit inima de cel care poartă numele răposatului rege Carol I. L-a vizitat, prima dată, în orele de după masă, când frumoasele alei pot fi admirate fără ca privirea să se împiedice de mulţimea care forfote aci – mai ales înainte de amiazi şi către seară. Şi i-a plăcut ca un poem al primăverii şi ca un basm cu castele fermecate. Şi arborii şi florile şi lebedele de pe lac, i-au şoptit frumos şi stăruitor, că nicăieri pe lume nu se poate citi

mai cu plăcere, chiar o carte proastă, ca pe băncile umbrite de castani, de tei şi de sălcii, ale acestui parc. Şi în niciun colț al țării, orcât ar fi de pitoresc, nu-şi va purta pensionarul plictiseala şi reumatismele, mai uşor, ca în cea mai frumoasă grădină, din mijlocul celui mai mare oraş.

Din ceasul acela, Iancu Pană începu să se considere cetățean al Capitalei. Descoperise aci trei mari bunuri, pentru care făcea să părăsească Fălticenii, fără prea multă părere de rău: Biblioteca Academiei Române, „Universul11 proaspăt ieşit de la tipar şi acum o grădină minunată în care putea să-şi facă lecturile, să se aerisească, să întinerească, să viseze, să-şi rumege pensia şi să-şi aştepte moartea – fără sa regrete că s-a născut. Şi n-a fost chip să-şi mai statornicească gândul la Fălticeni. A făcut repetate apeluri, la atâtea lucruri care îl leagă de târgul în care și-a petrecut cei mai frumoşi ani ai vieții şi cea mai mare parte dintr-un apostolat în adevăratul înțeles al cuvântului,, dar n-a izbutit decât să se înduioşeze. Aleele Parcului Carol, Biblioteca Academiei, ziarele cu cerneala încă neuscată, erau chemări mai puternice decât toate amintirile depănate pe sucala unui târguşor, în care nu poți avea decât somn liniştit, foşti elevi care te salută, rațe proprii şi prieteni care se ostenesc să-ți trimeată pălăria, atunci când ai uitat-o la cafenea sau în altă parte.

O hotărâre definitivă însă nu luase. Ar fi vrut să ceară şi părerea cucoanei Ralița, cu toate că o ştia mai dinainte; ar fi vrut să se obişnuiască mai bine cu ide ea transferării; ar fi vrut, mai cu seamă, să supere cât mai puțin pe părintele Ermolae. Erau prieteni de ani de zile şi avea pentru el, adică pentru acest monah necărturar, o stimă de nemăsurat cu cântare cbşinuite. Încât, nici măcar să-l mintă n-ar fi putut.

Astăzi, înainte de a pleca la Fălticeni, căci o nouă amânare n-o mai credea posibilă, trebuia să ia hotărârea cea mare. Termenul pentru înaintarea cererilor de transferare a expirat de mult, aşa că, numai intervenind personal şi cât mai repede,

avea şansă să i se mai primească jalba. Cel puţin aşa spera domnia-sa. Socoti însă că n-ar strica să mai vadă odată Parcul Carol. Căci frumoasa grădină îl îmbia mai mult decât orice. Parcă a făcut-o primăria, sau cine o fi făcut-o, într-adins pentru îndulcirea vieţii pensionarilor fără moşii, fără ferme şi fara vicn.

încredinţat că invitaţia părintelui Ermolae, de a-l căuta pe Irimia, a fost numai pentru a-i face d-sale şi lui Iftodor plăcerea unei noui amânări, de la hotel a venit direct la Parcul Carol.

Iată însă că, spre nedumerirea lui, minunata grădină nu-l mai invită cu atâta stăruinţă că în ziua când au făcut cunoştinţă. Dimpotrivă: ar vrea parcă să-i spună că un pensionar s-ar simţi mult mai la locul lui citind ziare şi ascultând palavre, într-o cafenea. decât încurcând poeţii şi tineretul, pe aleele unui parc.

îşi aminti că nici vizita a doua, la Biblioteca Academei, nu l-a entusiasmat la fel cu cea dintâi. Şi conveni că nici al doilea „Univers", care i se va vârî pe sub uşă, cu cerneala neuscată, nu-l va încânta ca primul. Este drept că la Fălticeni citea ziarul cu multe ceasuri în urma bucureştenilor, dar tot proaspăt se chema că este. Apoi, conveni că o cafenea, în care să tocească ziarele, se găseşte şi la Fălticeni. Cât pentru cărţi – şi-a procurat să citească un an. După ce le va termina pe acestea, se va osteni până la Iaşi, sau chiar până la Bucureşti, şi va cumpăra altele. Ori le va comanda prin poştă.

Aşa dar, pentru care motiv să schimbe Fălticenii pe Bucureşti? Când ai bani şi te ajută sănătatea, poţi să trăeşti bine şi să-ţi procuri ce pofteşti şi într-un oraş de la capătul ţării.

Ieşi repede din parc, pentru a încerca să dea peste Irimia. Poate că părintele Ermolae s-a gândit într-adevăr serios, că Bostan ar mai putea fi găsit şi sfătuit să se re convertească.' In tramvai, însă, îşi luă seama fără multă tocmeală cu sine. Simţi

că Bucureştii l-ar atrage chiar şi fără Academie şi fără splendidele-i parcuri. Are, aci, prilejul să asculte con-, ferinţe interesante, concerte, teatru; să viziteze expoziţii de pictură, să se plimbe necunoscut şi nesalutat de riimeni. Să hălăduiască în casă cu bae şi cu calorifer. Să vadă filme interesante în condiţii optime. Să...

Dar, parcă fără să asculte concerte, conferinţe, teatru; să meargă la cinematografe de talia celui din palatul „Aro"; să se plimbe în taxi-uri şi să mănânce după liste întocmite în franţuzeşte, n-a trăit atâţia amar de ani?

Nu se opri însă la hotel, ci la... Ministerul Educaţiei Naţionale. Îşi dădea seama că n-ar" mai putea hălădui la Fălticeni... Bucureştii, cu atâtea posibilităţi de viaţă civilizată, îi intrase în sânge şi nu vedea deloc pentru ce s-ar căsni să-l scoată. La Fălticeni are numai prieteni, elevi şi foşti elevi. Deci, nici proprietăţi, nici rude şi nici morminte scumpe. Şi chiar dacă ar avea, proprietăţile le-ar vinde, mormintele le-ar lăsa în seama rudelor, iar de rude nu-i prea greu să te desparţi fără lacrămi.

XVIII

CEDĂRILE MONAHULUI. — HAMLET

Se regăsiră la hotel, fără nicio ştire despre Irimia. De fapt, niciunul nu încercase să-l descopere.

— Fraţilor, grăi părintele Ermolae, Sf. Apostol Pavel, într-o epistolă a sa, aduce următoarea preţioasă mărturisire: „M-am făcut tuturor, toate, ca pe toţi să-i dobândesc..." Luând pildă de la Apostolul Neamurilor, gata sunt şi eu să trec peste unele temeri şi să nesocotesc unele porunci, pentru a redobândi prietenia domniilor voastre, pentru Fălticeni şi pentru smerenia mea. Căci, să nu vă fie cu supărare, eu simt cu duhul

precum că înclinaţi mai vârtos către această cetate mare şi plină de ispite, decât pentru o întoarcere iubitoare la Fălticenii fără bulevarde, fără tramvae, fără biblioteci şi fără cai de curse. Vă rog dar să spuneţi pe faţă ce aţi dori să mai vedeţi, să mai mâncaţi şi în ce fel să vă mai distraţi înainte de plecare. Sunt gata să mai primesc încă o amânare, numai să vă ştiu urniţi de aici fără regrete că acest lucru v-a scăpat nevăzut şi acela nemâncat...

Iftodor privi la Pană şi ridică din umeri, ca omul sătul de toate. Iar Pană întoarse privirea lui Iftodor şi ridică şi el din umeri, probabil pentru aceeaşi pricină. Dar, fiindcă un răspuns verbal trebuia dat, rninţi întâi Iftodor.

— Intru cât mă priveşte... slavă Domnului că nu mai am ce să mai doresc! Nici măcar banii pe care i-am „împrumutat" escroacei...

— Iară eu, minţi şi Pană, nu mai am altă dorinţă decât să văd cum se tipăreşte un ziar mare, iar după aceea să mă urc în primul tren şi să nu mă mai opresc până la Fălticeni...

Dar părintele Ermolae, citind pe faţa lor teama de adevăr, îşi făuri pe loc un plan, care, după părerea sfinţiei sale, urma să-i sature oarecum de Bucureşti. Sau, în cel mai rău caz, să ia de pe cugetul sfinţiei sale regretul că n-a făcut tot ce a crezut posibil pentru a-i feri de rătăcire.

De la hotel porniră drept la Teatrul Naţional, de unde părintele Ermolae cumpără o lojă de rangul al II-lea, spre uimirea şi satisfacţia lui Pană şi a lui Iftodor. Ii tot auzise sfinţia sa vorbind cu patimă despre teatru, mai ales pe institutor, şi hotărâse să-i mai ducă odată, ca să le ţină mai multă vreme, şi să vadă însuşi ce se petrece în dosul acelor ziduri înalte şi cu boltă mare deasupra. De va fi lucru diavolesc, se va ruga lui Dumnezeu pentru iertare; iar de va fi mai puţin diavolesc, va lua seama să vază dacă nu cuprinde şi un grăunte pentru hrana sufletească a celor ce-şi pierd vremea ascultând.

Urma să se reprezinte Hamlet, adică cea mai celebră piesă, a celui mai celebru autor dramatic. Acest nume nu-i spunea nimic părintelui Ermolae. Sfinția sa bănuia că trebuie să fie vreo jivină din Apocalips, sau vreun antipat din fosta împărăție a Râmului. Nefiind întrebați, Pană şi Iftodor nu-şi îngăduiră să dea vreo lămurire. Sau poate că nici ei nu erau mai luminați decât părintele Ermolae.

De la Teatrul Național purceseră drept la „Universul". Cuviosul monah nu se îndeletniceşte cu cetirea gazetelor decât foarte rar şi mai dinainte încredințat că lumea ar putea să trăiască şi fără ele. Şi poate chiar mai fericită. Dar ceilalți doi, care mai degrabă s-ar lipsi de pâine decât de gazeta lor preferată, erau mai curioşi să vadă la fața locului în ce chip se scrie şi se tipăreşte această gazeta.

Când păşiră în holl-ul cel de jos al palatului „Universul", dădură cu ochii de-o expoziție de Dictură şi intrară, aproape involuntar şi fără să se invite, în sala cu tablouri de vânzare. Părintele Ermolae contemplă îndelung imaginea Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil, apoi un tablou care înfățişa un schit părăsit, înconjurat de câțiva arbori aproape uscați de bătrânețe. Iancu Pană se oprea mai ales în fața unui buchet de trandafiri sau de liliac, a unui pod rupt, a unei case țărăneşti, iar Iftodor zărise de la început două nuduri de femei şi nu-şi mai lua ochii de la ele. Când văzu şi părintele Ermolae aceste trupuri goale, se miră că se găsesc femei să pozeze în costumul Evei, că pictorul a avut curajul să le expună într-o astfel de sală, că lumea le priveşte fără să protesteze, că Dumnezeu le tolerează în loc sa dărâme tavanul sălii peste ele. Nădăjdui însă că tovarăşii cuvioşiei sale se vor scârbi la fel şi deci nici pentru Bucureşti nu vor mai avea atâta prostească evlavie. Dar în loc să se împlinească gândul monahului, Ifrim Iftodor cumpără, cu bani grei, pe cel mai neruşinat dintre cele două goliciuni. Aşa, ca tot necuratul să iasă biruitor.

Părintele Ermolae se turbură cu duhul şi se scârbi fără

cuvinte. La urmă însă îşi zise că poate e mai bine să aibă, acest nesățios Iftodor, imaginea unei femei goale, pe perete, aşa cum unii călugări au pe necuratul. Tot văzând trupul neruşinat, va ajunge să-l dorească mai puţin, în carne; după cum călugării, având chipul satanei mereu în faţa lor, nu vor uita nicio clipă să-l batjocorească şi se vor teme mai puţin în luptă.

După ce ieşiră din expoziția de pictură, vizitară cu amănuntul şi cu timiditatea provincialului, redacția „Universului", tipografia unde scrisul redactorilor ia forma scornită de mintea lui Gutenberg, apoi sala cu uriaşele maşini, care trag patruzeci de mii de „Univers"-uri pe ceas, gata păturite şi numerotate. Şi mult se minunară cei trei provinciali, de toate cele auzite, dar mai vârtos de cele văzute.

Apoi, după dorinţa părintelui Ermolae, se urcară într-un automobil de piaţă şi porniră să viziteze Bucureştiul de la periferie. Nădăjduia cuviosul monah, că, văzând şi partea cea fără palate, a Capitalei, se va mai domoli en-tusiasmul tovarăşilor şd deci vor cugeta mai serios înainte de a hotărî şi ei, ca Irimia Bostan, condamnarea definitivă a Fălticenilor.

Vreme de patru ceasuri şi mai bine, colindară ei cartierele mărginaşe ale Bucureştilor, unde – se află adăpostită şi sărăcime şi golănime, ba chiar şi ţigănime, făcând mereu comparații între bogăția din centru şi mizeria din unele colțuri ale periferiei. Iar părintele Ermolae nu mai contenea aducând dovezi din scripturi, precum că porțile Raiului se deschid mai cu uşurinţă săracilor decât bogaților.

Vizitară şi mulțime de cârciumi, în care scop, cuviosul monah îşi procurase în taină o pălărie, încredinţat că Dumnezeu îi va cântări fapta laolaltă cu gândul cel curat. Dar ce să vadă în cârciumile de la hotarele unui oraş aşa de mare? In unele murdărie, în altele bătăi, iar în cele mai multe – şi murdărie şi bătăi. Toate însă pline de lucrători săraci şi de inşi fără căpătâi, ameţiţi de otrava din sticle, sau pe cale de a se

îmbăta.

— Vai mie păcătosului! — ofta mereu părintele Ermolae. Unde vezi aşa> ceva în Fălticeni?

Dar sfinţia sa făcea adesea armăsar din ţânţar, crezând că va izbuti să scârbească pe cei doi prieteni, în special pe Iftodor. Iftodor însă tot mai vârtos se bucura de cele văzute, negreşit că nu cu bucurie drăcească, găsind foarte firesc ca într-un oraş aşa de mare să-şi afle sălaşul toate cele bune şi cele rele ale lumii aceştiea.

La ceasurile opt, au păşit în mare grabă pe uşile Teatrului Naţional, cu teama în suflet că loja lor va fi fost ocupată de alţii şi că spectacolul va fi început mai înainte de vremea anunţată pe afi$.

Tragedia lui Hamlet, nefericitul prinţ al Danemarcei, l-a întărit şi mai mult pe monah în credinţa că totul e deşertăciune pe lumea aceasta. Şi s-a bucurat cuvioşia sa la gândul că şi Pană şi Iftodor vor fi copleşiţi de aceleaşi simţăminte. Intr-adevăr, şi Pană şi Iftodor au fost copleşiţi, dar nu de zădărnicia vieţii pământeşti, ci de regalul unei seri de mare artă. Şi amândoi au ieşit din teatru convinşi definitiv şi fără leac, că tot mai bine e în Bucureşti decât în Fălticeni...

XIX

DEZERTAREA LUI IFREM IFTODOR.
— AU VENIT PATRU ŞI SE ÎNAPOIAZĂ DOI...

In această ultimă noapte bucureşteanâ, părintele Ermolae n-a mai vrut cu niciun chip să doarmă la hotel. Cum au sosit de la teatru, au achitat notele prezentate de portar şi s-au cărăbănit la gară. Atâtea piedici întâmpinaseră în calea plecării, că sfinţia sa nu mai credea în putinţa grabnică a întoarcerii. Douăzeci de ani s-a căsnit un călugăr, din vechime, să plece din Alexandria Egiptului, pentru a se întoarce la peştera din

pustiul Tebaidei! Şi abia a izbutit. II ţinea diavolul pe loc sub fel şi chipuri de pretexte.

S-au aşezat în sala de aşteptare, luându-şi părintele sarcina să nu aţipească un pic, cu toate că rapidul pleca abia dimineaţa, îndată după al nouălea ceas. Dar moleşeala somnului l-a cuprins şi pe cuvioşia sa, către răsăritul soarelui, nu de alta dar fiindcă diavolul avea să tragă foloase din această dormitare. Zece minute au fost deajuns, ca ucigănl crucea să-şi bată joc de toată osteneala monahului, făcută în scopul mântuirii lui Iftodor. Când s-a deşteptat sfinţia sa, amărât că n-a putut să privigheze măcar o noapte, iar nu câte şapte în şir, ca marii pustnici de prin cărţi, a găsit, în locul lui Iftodor, un plic pe care acesta îl pregătise pe semne mai dinainte. Iar în plic, un bileţel scris cu plaivasul:

Iubite Părinte Ermolae,

Rămân în Bucureşti, pentru a mă interesa personal de chestiunea transferării. Sper că dracu are să-mi fie de maie ajutor... Sfinţia ta ai să te superi, dar eu simt că nici poliţia n-ar izbuti să mă mai despartă de... apa. cea „dulce" a Dâmboviţei. Norocul Fălticenilor să scape de un cetăţean care-i tocea caldarâmurile de pomană.

Blagosloveşte şi iartă, Ifrim Iftodor

Iancu Pană socoti că e locul să facă haz, dar părintele Ermolae, pe deplin încredinţat că n-are într'ânsul stofă de misionar, îi taie îndată pofta de râs:

— Cucoane Iancule, dacă şi domnia ta socoteşti că n-ar fi chip să-ţi mai lungeşti această viaţă vremelincă, fără apă din Dâmboviţa, nu-i nevoe să mai aştepţi o nouă lenevire a genelor smereniei mele... Mă voiu întoarce singur, ca un netrebnic lipsit de darul sfinţilor care făceau noroade întregi să le asculte cuvântul, iar la mănăstire mă voiu ruga lui Dumnezeu pentru ajutorul şi mântuirea tuturor...

Iancu Pană lăsă capul în jos, răspunzând, adică, fără cuvinte. .Iar părintele Ermolae înţelese că Fălticenii vor rămâne în

curând şi fără acest cetăţean şi dascăl de ispravă.

Au ocupat locuri de îndată ce trenul a fost adus la peron. Dar părintele Ermolae, cunoscând puterea şi stăruinţa în cele rele, a satanei, nu şi-a făcut cruce de uşurare decât în clipa când carul de foc a trecut de Buzău...

EPILOG

După unsprezece luni...

Părintele Ermolae fu nevoit să urce nouă etaje, pe scări, deoarece ascensoarele blocului nu funcţionau. Era lipsă de curent electric.

– Mai cu uşurinţă am urcat Ceahlăul, – grăi sfinţia sa, către cucoana Raliţa, după ce i se deschise uşa de la apartamentul 187.

— Pentru fericirea de a locui într-un bloc, la etajul nouă, ni se întâmplă şi nouă, uneori, să facem această plăcută ascensiune, – răspunse cucoana Raliţa, mai mult scrâşnind decât râzând. Şi, fără altă vorbă, începu să se vaete că, în răstimp de-o săptămână, adică de la ultima vizită a sfinţiei sale, două mari nenorociri s-au întâmplat în casa dumnealor. Au pierdut pe Andrei, cotoşmanul adus din Fălticeni, şi pe unul din cei doi papagali pitici, care le mai alungau dorul de pasări şi de crâng. Bietul Andrei, zărind o pisică pe stradă, probabil prima de când a devenit bucureştean, a uitat o clipă că se află la cucurigu şi a sărit din balcon...

— Nenorocirea s-a întâmplat chiar subt ochii mei! — precizează cucoana Raliţa, bocindu-se ca după un copil drag. Şi fără să-i pot da o mână de ajutor. Parcă-l văd învârtindu-se în aer ca o minge şi căzând drept în drumul unui automobil. Praful s-a ales de el. Bietul Andrei! Am plâns ca după un copil, că-l crescusem de mic, cu biberonul, şi-l ţineam ca pe un membru al familiei. Că pe altcineva nu aveam. Nu mai e raţă, nu mai e găină, nu mai e bibilică, nu mai e cocoş, nu mai e

nimic. Că d-aia cumpărasem şi cele două păsărele. Nu cântau, dar cât e ziulica de mare nu le mai tăcea gurița. Vorbeau, se jucau, se certau, se sărutau – şi mereu îşi curățau fulgişorii. Când le auzeam, îmi mai trecea dorul de Fălticeni... Că aici, unde Dumnezeu să vezi sau să auzi o pasăre? Şi le țineam mai mult pe afară decât în colivie. Azi dimineață, însă, după ce a plecat Iancu la şcoală, am deschis ferestrele fără sa mă gândesc că mititelele sunt libere, şi când mă întorc de la bucătărie – găsesc numai una. Bărbatul ieşise pe fereastră – şi dus a fost! Am plâns de m-am prăpădit, fiindcă ştiu că are să moară de foame sau o să fie prins de yreo pisică, pe acoperişul vreunei case. Că păsărelele acestea, crescute în colivie, nu ştiu nici să sboare şi nici să-şi caute hrană.

Părintele Ermolae se înduioşă la fel cu madam Pană, mai ales pentru soarta lui Andrei, de care îl lega o veche şi sinceră prietenie. Dar nu insistă prea mult asupra gestului nesocotit care-i fusese fatal cotoiului, întrucât sfinția sa, în cailtate de adevărat călugăr, nu putea nici să discute acest gest şi nici să-l înțeleagă.

Şi fiindcă institutorul întârzia, iar cucoana Ralița îşi găsise de ceartă, în bucătărie, cu servitoarea, ieşi sfinția sa în balcon, ca să privească oraşul şi ca să îmbrățişeze soarele de April, de la înălțimea etajului al 9-lea. Dar după ce văzu aproape jumătate din Bucureşti şi zâmbi filosofic furnicarului de pe bulevardul Brătianu, îi veni dor de primăvara de la mănăstire, ce-i drept mai puțin dulce ca în Bucureşti, dar dm zi în zi mai încărcată de verdeață şi de bucuria naturii reînviate. Şi simți cum i se destramă în mii de firicele hotărârea de a rămâne până la sfârşit în micul sobor al schitului Darvari. Aşa cum i s-a destrămat voința de a-şi continua viața la ctitoria Lăpuşneanului, în ziua când a" cerut stareţului blagoslovenie pentru plecare. II chema atunci, nu marele oraş, cu cele bune şi cu cele rele ale lui, ci dorința de a sluji lui Dumnezeu şi în alt chip decât făcând metanii, citind Psaltirea şi admirând

natura. Socotise că părinţii de la schitul Darvari, trăind în mijlocul Bucureştilor viaţa de la Atos, erau mai de folos Bisericii şi chiar sufletelor lor, decât călugării nevoitori în mănăstiri şi schituri izolate de lume. Şi nu i-a părut deloc rău că a venit în Bucureşti. Când şi când, însă, îl năpădeşte dorul de pădurea înfrunzită, de stâncile pleşuve, de pâraele şuşuindu-şi mersul printre pietre şi printre brazi, de talăncile turmelor de oi, de răsunetul toacei de la miezul nopţii. Şi acest dor e aşa de puternic acum, în plină primăvară, că nu-l poate domoli decât vărsând şiroaie de lacrămi şi puindu-şi înainte suferinţele apostolilor şi ale mucenicilor...

Iancu Pană sosi gălăgios. Cea mai plăcută zi, dintr-o săptămână, pe care el şi cucoana Ra-liţa o au în acest oraş imens şi nepaşnic, e aceea în care bunul călugăr vine să ia masa la dânşii. Ceasuri întregi vorbesc numai de cele părăsite la Fălticeni şi la mănăstirea Slatina. Părintele Ermolae îşi aminteşte, rând pe rând, de toţi fraţii lăsaţi acolo^ fiecare cu cele bune şi cu cele rele ale lui. De plimbările pe care le făcea zilnic prin împrejurimi, de cura pe care o făcea la două zile, umblând cu picioarele desculţe prin rouă, de frumoasele slujbe în sobor, de ceasurile petrecute printre ciobanii de la stâni, de clopotul care sună altfel decât în Bucureşti...

Cucoana Raliţa vorbeşte de plăcerea cu care se scula dimineaţa, până în zori, ca să-şi îndestuleze pasările de curte şi să ude florile, de discuţiile avute de zece ori pe zi cu vecinele, peste gard, de vizitele pe care le făcea soţiei directorului şcoalei la care Pană îşi avea catedra, şi de atâtea lucruri mărunte, care atunci o plictiseau iar acum o amuză şi o stârnesc mereu să şi le amintească şi să le dorească...

Institutorul, de felul lui nevorbăreţ, devine din ce în ce mai ursuz. Numai când discută cu monahul despre cele care n-au vreo legătură cu Bucureştii, se înviorează la faţă şi la limbă. In Fălticeni era o personalitate... Nu făcea douăzeci de paşi fără să fie salutat de un fost elev, fără să schimbe două cuvinte cu

un prieten... Era poftit la diferite festivităţi oficiale... Păhărelul de vin, pe care îl golea când şi când în crâşma murdară a lui Moişă Negru, în tovărăşia unui coleg sau a unui prieten, i se pare acum mai delicios decât şampania... Plimbările pe care le făcea dincolo de barierele oraşului, îi prelungeau viaţa şi îi dădeau poftă de mâncare... Dar cea mai mare mândrie pentru el, era atunci când i se aducea pălăria uitată cine ştie pe unde. Atât de mult îl măgulea această amuzantă atenţie a foştilor concetăţeni, că de multe ori îşi lăsa singur pălăria, bineînţeles acolo unde era mai sigur că n-o va pierde dea binelea. Pe câtă vreme, în Bucureşti, nu numai că nu-şi face pălăria uitată, dar chiar s-a obişnuit să fie mai puţin distrat decât în Fălticeni.

întâmplarea cu micul papagal, adusă imediat la cunoştinţa lui Pană, de către cucoana Raliţa, dar mai cu seamă vestea prea puţin plăcută, pe care cuviosul o primise de la Ifrim Iftodor, le strică oarecum pofta de mâncare şi de vorbă.

— La urma urmei, zise cucoana Raliţa, e vorba de o sărmană păsărică, a cărei soartă nici aşa nu era de invidiat, dar mai rău îmi pare de bietul Iftodor. Eu am spus din capul locului că omul acesta n-are să sfârşească bine în Bucureşti. Intr-un oraş mic, unde te cunosc şi câinii ,te mai ruşinezi de lume şi te mai abţii de la rele; dar aici, unde nici vecinii nu se cunosc între ei, ba nici la faţă nu se văd, un om vicios alunecă fără nicio putinţă de îndreptare. I-am dat sfaturi, l-am certat, i-am deschis ochii în toate chipurile, dar în zadar. ceea ce se poate prinde în Fălticeni, n-are nicio baftă în Bucureşti. Noi i-am vrut mereu numai binele, dar el, în loc să ne asculte, s-a supărat şi n-a mai dat pe-aici. Sunt aproape trei luni de când nu i-am mai văzut faţa...

Vorba de Iftodor înţepeni aci. Prostii mari a săvârşit şeful de birou din Ministerul de Interne, dar se pare că nici Pană şi nici Ermolae nu se simt prea îndreptăţiţi să-i arunce piatra. Iftodor. şi-a pierdut banii la curse, la jocuri de cărţi şi în tovărăşia femeilor, iar acum e în primejdie să rămână şi fără

slujbă. A săvârşit, adică, fapte care erau de prevăzut. Dar ce s-a ales din frumoasele planuri cu care institutorul a venit în oraşul cel mare al ţării? Praf şi pulbere. Nici Biblioteca Academiei Române n-o frecventează, nici în Parcul Carol nu se duce, şi nici acasă nu se prea îndeletniceşte cu cititul. A îndrăgit cafeneaua, mai mult chiar decât şcoala, şi acolo îşi petrece timpul liber. Ba nici din faţa unei halbe cu bere nu se prea fereşte. Din care pricină, s-a buhăit la faţă, şi-a pierdut vioiciunea mişcărilor, iar voia-bună de altădată nu şi-o mai regăseşte decât în tovărăşia părintelui Ermolae. Iar părintele Ermolae a călcat multe articole din pravilele adevăratului călugăr. Şi-a retezat parul, poartă pălăria mai des şi poate chiar mai cu plăcere decât potcapiul, se plimbă pe străzile pline de femei împopoţonate şi ispititoare, iar utrenia de la miezul nopţii şi-o face după răsăritul soarelui.

Drept este că în tot Bucureştiul nu s-ar găsi o femee care să-l poată ispiti pe cuviosul nostru, dar nu-i mai puţin adevărat că ochii văd şi inima nu vrea să ştie de pravilele ticluite prin peşteri şi prin locuri neumblate. Vine însă vârsta când inima se pune de acord cu pravila, şi anii părintelui Ermolae sunt destui la număr. Încât, nici satana, oricât ar fi de iscusit şi de stăruitor, nu mai poate agonisi nicio bucurie. Şi deci nici nu se mai osteneşte.

întoarcerea la Fălticeni şi la mănăstirea Slatina, a fost chibzuită şi hotărâtă în fiecare săptămână, adică în ziua când soţii Pană şi părintele ospătau laolaltă. Dar, îndată ce a sosit Aprilie, Iancu Pană, care obţinuse numai detaşarea la Bucureşti, a făcut cerere să fie transferat. Iar părintele Ermolae a scris stareţului de la Slatina, să nu-i mai păstreze chilia, căci „Dumnezeu e pretutindeni şi mântuirea sufletului se poate căpăta în orice loc". Deci şi în Bucureşti...

Ceea ce nu-i împiedică să chibzuiască mai departe pentru întoarcere,' să ofteze pentru locurile părăsite şi să regrete ceasul când au ales Bucureştii. Dar, în acelaş timp, să caute a

se înrădăcina cât mai temeinic în Bucureşti. Căci nu degeaba a zis – cine-a zis :

Dâmboviță, apă dulce, Cin'te ibea nu s-ar mai duce... dambovița apa dulce,,.

De Irimia Bostan, nu mai au nicio ştire. Şi-a lichidat dugheana din Fălticeni şi şi-a adus familia la Bucureşti. Vreun semn de viață, de când s-a mutat în cetatea de pe malurile Dâmboviței, n-a mai dat, nici măcar pentru părintele Ermolae.

SFÂRŞIT

TABLA CAPITOLELOR

TABLA CAPITOLELOR

Pag.
I.
— Noroc întârziat 7
II.
— Cetățenii din Fălticeni şi norocul celor patru. Pregătiri de plecare. 35
— Primăvară răcoroasă. Un tren care nu ştie unde merge. Sosirea în
Gara de Nord 43
— Nemernici în Ierusalim. Şoferii bucureşteni.
Capernaume, Ca- pernaume 53
V. – Un schit de călugări în mijlocul Bucureştilor. Lăcomia cea după sărăcie 65
VI.
— Pe străzile Capitalei 75
VII.
— Aventura 91
VIII.
— Minunile Sf. Dumitru. In frigu- rile cumpărăturilor 107

IX.
— O Duminică frumoasă.
— Confort. La curse. Chiulul „amiră-lesei". Borsche d-agneau. La bar, 127
CAP. X.
— Bârfeli şi minciuni în provincie . 159
„ XI.
— După chef. „Ultima" zi din pro- gramul prelungit 173
„ XII.
— Ar pleca... şi n-ar mai pleca. Iliuță.
Călătorie prin Bucureştii de al- tădată 187
„ XIII.
— A zecea zi în Bucureşti. Semne rele 223
„ XIV.
— Intre Irimia şi Ițic 243
„ XV.
— Rendez-vous. Luna Bucureştilor . 255 „ XVI.
— Omul propune şi... Morf eu dispune.
Dezertarea lui Irimia Bostan . 263
„ XVII.
— Oscilațiile institutorului 269
„ XVIII.
— Cedările monahului. Hamlet ... 275 „ XIX.
— Dezertarea .lui Ifrim Iftodor. Au venit patru şi se înapoiază doi... 283
Epilog 289